Dr. PROHÁSZKA OTTOKÁR

ÉLŐ VIZEK FORRÁSA

„Elő vizek forradátor nem egy-
magában, de ezrekkel leülni
s inni s felüdülni s énekelni
kívés mindig s nagy élvezet!"

Prohászka Ottokár

ÉLŐ VIZEK FORRÁSA

ELMÉLKEDÉSEK
JÉZUS SZENTSÉGES
SZIVÉRŐL

IRTA

DR. PROHÁSZKA OTTOKÁR

IV. KIADÁS

BUDAPEST, 1938
A SZOCIÁLIS MISSZIÓTÁRSULAT
KIADÁSA

NIHIL OBSTAT.

DR. TÓTH COLOMANNUS
censorum praeses a. i.

Nr. 2607|1938.

IMPRIMATUR.

Strigonii, die 7. Júlii 1938.

DR. JOANNES DRAHOS
vic. gen.

DON BOSCO NYOMDA
Rákospalota, Horthy Miklós út 97.

Hogyan olvassuk ezt a könyvet?

Ez a könyv lelki olvasmány. Él ugyan az irodalom eszközeivel, de nem irodalom a célja, hanem a lélek.

Aki verskötetet vagy regényt vesz kezébe, az művészi élvezetet akar. Gyönyörködni akar egy kiváló ember gondolatjárásának, képzeletszőtteseinek szép játékában. Elsősorban érzelmeket akar.

Aki tudományos könyvet vesz kezébe, az tanulni akar. Meg akar tudni valamit a világból, a külső vagy belső mindenségből, meg akar nézni jól valamely valóságot. Elsősorban ismeretet akar.

Aki lelki olvasmányt vesz a kezébe, annak nem lehet célja sem művészi élvezet, sem valóságok tudomásulvétele. Ezek lehetnek eszközei, s a lelki olvasmányok élnek is velük. Aki lelki olvasmányt vesz kezébe, az akarjon dolgozni önmagán. Akarjon szemlét tartani tettei felett, hozzányulni lelke mechanizmusához, megszokásaihoz, legyen kész revideálni, átformálásra készen az olvasandókkal szembesíteni cselekvésének stílusát, indítóit, értelmét és összefüggéseit, szóval egész karakterét.

A lelki olvasmány célja nem az érzelem, nem a megismerés, hanem a tett.

Ez a cél meghatározza a lelki olvasmány természetét.

A lelki olvasmányra fordított munkában az irodalmi és tudományos érdeklődés nem lehet irányító elem. A legnemesebb értelemben vett kíváncsiság is eltereli, csökkenti az olvasmány lélekformáló erejét. Aki lelkiolvasmányában megállás nélkül szalad, akit a következendők iránti érdeklődés az átgondolás alatt álló részletek sietős otthagyására késztet, az saját kezével veti a termő magot a tövisek közé, mert a lelki olvasás munkájában az irodalmi érdeklődés túltengése a legközelebb fekvő tüskés bozót.

Aki tehát olvasnivalójából komoly lelki hasznot akar meríteni, az ne a téma iránti puszta érdeklődés tengelyén járjon. Az ne akarja könyvét gyorsan „befejezni." Aki átfut a könyvön, azon átfut a könyv is, elhagyják egymást, mint a szembeszaladó gyerekek. A gondolatoknak a lélekformáláshoz időre van szükségük. A lelki olvasmány lélekszántás, az ekevasnak idő kell, hogy a földet felforgassa és termékenységeit munkára bírja. Aki a lelki olvasmányt irodalomnak nézi, nem von barázdát vele a földjén.

Ez azt jelenti, hogy az olvasmányon épülő, belőle önmagát építő lelki tevékenység nem a gyönyörködés, nem a tudomásulvétel, nem is az elsajátítás, hanem az átdolgozás, a feldolgozás munkája. Azt je-

lenti, hogy az eszmélés, mely a gondolatokba nézett, nézzen vissza önmagára. Kérdezze újra meg újra: mit mond ez a könyv nekem? mit szán nekem? mit keres nálam? mit követel tőlem? mit kér és mit igér az én lelkemnek? melyik tettemhez van köze, melyik tökéletlenségemre világít? miért idegen nékem ez a szó, miért jön amaz oly közel hozzám? milyennek látom magamat e gondolatok világításában? mivé kellene lennem? mivé akarok lenni?

A lelki olvasásban nem kell az irodalmi olvasásnak kifelé néző szeme. Nem kell az eszmeszövés, a stílusbeli sajátságok érdeklődő fontolgatása. Vannak mélységes hatású lelki olvasmányok, melyek irodalmi értékelésben nem rendkívüliek. Titkuk nem az írásművészet külső fogásaiban rejtőzik. Valami mást tudnak ők, tudják a lélekszövés ismeretlen fonálvezetékeit, ismerik a belső életjárásnak fínom ösvényeit, melyeken Istenhez talál a lélek. A lélekformálás mestereinek sohasem voltak szépirodalmi céljaik. A fejlődni akaró léleknek se legyenek. A lelki olvasás szeme befelé nézzen. Mindent ezen önmagára nézés eszközének lásson. Minden benyomást e tekintet cselekvő termékenységének szolgálatába állítson.

Ez a befelé pillantás nem tiszta kontemplációó. Igaz, hogy a Mnemosyne kútjába néz, ahol emlékekben tükröződik az élet. Igaz, hogy a jövendőnek áttetsző fátyolfüggönyére néz, melyen bizonytalan vonalakban futkosnak várásaink. De nemcsak néz, hanem ítél és akar. Itél a multról, akar a jövendő

felé. Ez azt jelenti, hogy feszültségek, szándékok élednek, irányok rajzolódnak, utak vésődnek, medrek szakadnak, újul, ifjodik, tisztul, szerveződik minden.

Hogy a lelki olvasmányra fordított munkában ez az intenzív alakító tevékenység megindúljon, annak első kelléke a bizalom. Vonzódó, közeledő magatartás kell a lelki könyvek elé. Úgy kell hallgatnunk, mint benső barátunk szavát. Úgy viszonoznunk, mint segítő lélek testvéri kézszorítását. Ez a legbelsejéig nyitott lélek a tettese azoknak a csodálatos hatásoknak, melyeket olykor végtelen egyszerű, naiv mondatok termelnek a lelkekben és annak a kívülről nézve oly érthetetlen ténynek, hogy magas kultúrájú, nagy képzettségű lelkek tanulhatnak boldog alázattal egyszerű kis emberek szavaiból. A bizalomra tárt lélek új mértékeket s új értékeket talál s bármerre jártunk, bármeddig jutottunk, mindig végtelen sok marad a tanulni valónk. A legnagyobb tudós, a legmélyebb filozófus nem meríthet-e határtalanul a galileai halászok krisztusmegértésének gyermeki szavaiból?

A bizalom testvére a készség. Felkészülten, tettrekészen kell olvasni. Ez egész lényünk cselekvő beállítását jelenti azon magatartások elfogadására, melyek elé megnyílt a lélek. Ilyen az öntudatos, akart cselekvés preludiuma. Irodalmat lehet passzíve, elfogadólag olvasni. A lelki olvasmányt tetterősen kell olvasni. Nem azt akarjuk ezzel mondani, hogy a

szépirodalmi és a tudományos művek tettekre nem hangolhatnak. Hogy azok nem vehetnek részt tevékenységünk etikai beirányításában, karakterünk formálásában. De akkor már erről az oldalról lelki olvasmánnyá váltak, gyakorlati jellemalakítássá emelkedtek, a művészet területéről, hol a szépség törvényei rajzolnak karámot, az erkölcsi élet munkamezejére nyúltak át, hol a lélekközösségek természetfölötti utai vezetnek minden lelkek rendeltetése felé.

Ezeket az utakat járja a lelki olvasmány munkása. Ahova a művészi célú írások látogatóba járnak, ott a lelki olvasmány otthon van. És csupán azért használhatja eredménnyel a művésznyújtotta eszközöket, mert maga is művészet. Nem a színek, a formák, a hangzások, szavak, mozdulatok, hanem a lelkek formálásának művészete. Amit a szépség keresése a lét materialitásain kipróbált, azt munkába viszi a nagy imponderábilison, a lelken, s így a természet eszközeivel a természetfölöttiség mezőit munkálja. Nem minden művészet etika, de minden ethosz-teremtés művészmunka s a lélek tartományában folytatja azt, amit a művészet az anyag átszellemesítésével megindított. Ezért vannak oly mély kapcsolatok a művészet legmagasabb termékei s az ethosz legfönségesebb követelményei között. Etikailag alacsony lélek igazi művész nem lehet. Gyakorolhatja művészetének technikai fogásait, káprázatot hinthet úgyis homályos szemekbe, de ha a művészetnek eleven forrása, a tiszta ethosz, nem buzog benne, művészete ideig-óráig tartó szemfényvesztés marad.

Minden emberlélek a saját formálásának művésze. Minden emberlélek önmagának romlása vagy remekműve. A lelki olvasmány oktatás a lélekművészetben. Minthogy minden emberlélek egyetlen és ismételhetetlen, a lelki olvasmányt önmagává kell asszimilálnia. A gondolat más lesz benned, mint bennem, ha az én szavaimmal hallod is. De épen ezáltal lesz a tiéd. Ezáltal lesz azzá az egyetlenné és sajátossá, melyet te sem adhatsz másnak, mely csak neked való, csak téged formál, csak benned növekedhetik. A gondolatnak ez az egyéniségünkbe olvasztása az elmélkedés munkájának lényege. A meditáció nagy tanítómestereinek minden utasítása ezt célozza. Ez a nehéz, ez a fáradságos, ez a feszültséget kívánó, egyéniségünk feloszlása a gondolatban és a gondolat feloszlása egyéniségünkben. Két tényezője van; ellentétesek s mégis egyetlen szoros valóságot alkotnak a lélek kegyelmi életében: teljes odaadás és sohasem fáradó tevékenység.

A gondolat így cselekvő principiummá válik bennünk. Nem száraz viszonylatok váza, melyet készen kapunk, változatlanul tartogatunk, hanem énünkkel azonosuló, eleven, tetterős valóság. Nem idegen jövevény, kire eszmélésünk ámulva nézne, hanem igazi érzelmi szférát teremtő, léleknevelő lélekmentő otthonosság, énünknek igazi bennszülötte és munkájával megteremti, megszervezi bennünk az öntudatos lelki haladás nemes művészetét.

Az „élő vizek forrása" alatt Jézus Szívét értem. Jézus Szíve a nagy indulatok, a nagy akarások s a nagy eljárások orgánuma. Aki a szív alatt a lágyságot érti, az a legkevesebbet mondja róla; figyeljen inkább a Megváltót jellemző indulatra s arra a lelkületre, melyet Krisztus Lelke s Szíve a Szentlélektől vett. Igaz, hogy az isteni Szívből való az, hogy „szánom a sereget" s az is, hogy „jöjjetek hozzám mindnyájan", — de belőle való az is, hogy a bűn a lélek halála s hogy az ördög nagy hatalom a világban. E Szívben lakik az Isten, de e Szív maga a kispolgári názárethi házban dobog s nem únja azt a szürke életet harminc éven át, akárcsak más dolga sem volna a világon. De hát mi dolga legyen s mi különb s sürgősebb lenne mint az isteni élet, melyet ő éppen a közönséges hétköznapba s még annak macskazugaiba is bele akart vinni?

Aki e két jellegnek, a külső igénytelenségnek s a belső kiválóságnak szintézisét megcsinálja, az Jézus Szívében őserőt, mélységet, küzdelmet és békét, hősiességet és szent örömet s végtelen érdemet lát,

— az talál benne Szívet, mely a világot érti s mely a földön is már mennyországot tud számunkra teremteni.

Boldog ember, aki a szent Szív imádását, tiszteletét s utánzását, a szent Szív életének saját szívébe átplántálását tűzte ki magának célul s aki azon töri magát. E könyvecske az ilyen törekvőknek társa és segítője akar lenni!

Székesfehérvár, 1926. Szent Katalin napján.

Prohászka Ottokár.

A Jézus-Szíve-áhítatnak célja.

Jézus isteni Szívének áhítatos kultusza mint ragyogó csillag áll lelki világunk látóhatárán s az Úrnak nagy alakját, Krisztus fönséges, imádandó megváltói egyéniségét mélyen besugározza lelkünkbe. Ez az áhítat hangosan hirdeti: „Szeretett benneteket, hálát és viszontszeretetet akar tőletek." Bevezet Jézus lelki világába, az isteni élet forrásához, az Evangélium szent patakjához. Magas szállású, átszellemült szeretettel akar bennünket betölteni, akarja, hogy félő tiszteletben imádjunk, engeszteljünk, kegyelemért esedezzünk. Krisztus követésére küld és szívünkbe írja: aki az üdvösség útján akar járni, alkosson magának Isten Szívéhez hasonló szívet... *sursum corda!*

Jézus Szívének áhítat-kultusza a hitnek igazi szellemét gyujtja ki bennünk. Az istenismeret az ember szívével szemben is követelményeket állít fel. A hit a megvilágosodás gyümölcse. A szemeknek, melyek Jézust látni akarják, a szeretet lángjától kell ragyogniok. Minden nagy emberi gondolatban ott lüktet az emberi szív. Az apostol a hívőknek a szív tündöklő szemeit kívánja, s a Szentírás azt mondja, hogy Krisztus jött „et dedit nobis sensum," — érzéket adott nekünk. Az evangélium szerint ép így mondhatnók:

„Szívet adott nekünk, az isteni dologkhoz való szívet." Jézus az istenkeresőt tisztább, nemesebb lelkület útjaira, a megtisztult jó szív ösvényére vonja. Azt akarja, hogy hitünk szívünk hite legyen.

Jézus az élet mestere. Az ő saját isteni Szíve az igaz élet szerve. Mindenikünknek megadja a nemes motívumokat, az erős indításokat arra, hogy szeretettel és eredményesen akarjunk a krisztusi élet programmja szerint.

A szív teremti az apostolt, a vértanut, a szív segít a legmélyebb, legteljesebb ismeretre és ott áll az emberiség nagy törekvései, hatalmas küzdelmei és diadalai mögött. „Kincseket szül a szeretet." És valóban, amit nem szeretünk, az a maga igazi értéke szerint nem a miénk. Ha Istent nem szeretjük, akkor gyakorlatilag szólva nincs Istenünk. Aki Jézust nem szereti, megváltatlan marad és poklot hord szívében, mely egyszer elnyeli. Igen, szeretet kell nekünk, szeretet! Szolgáljunk szívvel-lélekkel az Úrnak, harcoljunk, dolgozzunk érte. Ez a mi legnagyobb nyereségünk, kincsünk, ez az Isten akaratából folyó, cselekvő, nemes szeretet.

Ez a Szív a mi nagy közösségünk szíve. A szentek közössége az a nagy, titokzatos, élő szervezet, melynek minden sejtje egy-egy üdvösséges lélek. Ennek a csodálatos spirituális testnek megvan a maga életformája, vérkeringése, idegélete, vagyis egységes célra vivő lélekjárások, életáramlatok s ha szabad volna ily szóval élnünk, anyagcsere-folyamatok mennek végbe benne. Nekünk ugyanis csak ily ké-

pek és hasonlatosságok árán lehetséges emberi gondolat-, képzelet- és érzésvilágunkkal ezt a bennünket meghaladó s nálunknál sokszorta valóságosabb lélekországot megközelítenünk. Benne élünk és nem ismerjük, belőle élünk és alig érezzük. Ennek a nagy, fönséges organizmusnak vérkeringése a Szentlélekjárás, szíve pedig az a krisztusi Szív, mely ezen a földön végigdobogott egy emberéletet, hogy azután örök időkig minden lüktetésével a szentségek áramát küldözze határtalan lélek-közösségének minden ízületébe. A mi lelkünk is e fönséges, ismeretlen lélekáramlásoknak átvonuló helye; lehet őket passzíve, egyszerű engedés formájában fogadni, de lehet rájuk tevékenyen, egyéni forró lendülettel válaszolni s erre csak akkor leszünk képesek, ha öntudatunk és öntudatlanságunk minden szálával, eszmélésünk és eszméletlenségünk minden ízületével belefogódzunk a mindenek életárasztó középpontjába, a Szentséges Isteni Szívbe. A Jézus Szíve áhítat-kultusza tehát öntudatossá tesz bennünket a szentek közösségébe való tartozásunkról, kiemel egyéni létünk szűkös köreiből, korlátos értékei közül, titkos és hatékony erőkkel járat meg bennünket, kitágít, átad, s egészen a nagy együttesbe olvaszt, melyben minél jobban elveszünk, annál fölségesebben mintázódik az örök értékek szempontjából egyetlen és megismételhetetlen egyéni létünk. Igy parányiságunkban dobog a szívek Szíve, így semmiségünkben ég a lelkek Lelke, a legnagyobb spirituális valóság, minden élet forrása, végcélja és teljesedése.

I.

Szent studium.

Jézus Szívének áhítatos tisztelete Szent studium. Aki belemélyed, az Úr lelkébe lát, mint magas hegyhátak utasa a fönséges völgyvidékre. Nem szemmel lát, hanem a magaslatok tisztult hangulatától teleénekelt, szárnyaló lélekkel. Ilyen szent meglátásokat ád az Üdvözítő az ő fejedelmi lelkének tájékairól, mikor így szól: „Én vagyok a jó pásztor, aki életét adja juhaiért"... aki a pusztába siet eltévedt báránya után s a kilencvenkilenc meglevőért nem feledheti az egyetlenegyet, mely elveszett. A jó pásztor vagyok, aki az eltévelyedettet vállára emeli és hazaviszi. És a pásztor öröme oly nagy, hogy az angyalok énekét hallja. Megtalált egy elveszett bárányt, s az égi halmok visszhangoznak lelke ujjongásától.

Ime a pompás isteni lélekstílus, a Megváltó érzésvilágának fönséges stílusa. Hervadhatatlan élet, melyet Jézus e világ pusztaságán végighordozott. A Megváltó lelki magatartása, mely az elveszettért él s az eltévedtek keresésében leli teljesedését. Krisztus szelleme ez, hol minden egyesül: az örök ifjúság virágzó, tüzelő ereje, az isteni méltóság, a gyermeki

közvetlenség. Míg végtelen távlatokból látja Istent, gyönyörűségbe vegyül a fájdalmak víziója, az eltévedt, elveszett ember szörnyű képe. És ez a látvány szüntelenül űzi az eltévedtek után, hogy keresse fáradatlanul, míg utol nem éri az elveszettet. És a gondok ólomsúlya csak akkor hull le Szívéről, mikor a bűnösnek terhét karjain hordja hazafelé.

Krisztus Lelkének e fönséges stílusát kell utánoznunk. Tartsuk nyitva magunk körül folytonosan a végtelenbe futó ösvényeket, hogy bele ne nyomorodjunk kicsinyes nézésmódokba, szűkös értékelésekbe. Maradjunk fogékonyak Istennek nagy világmegváltó gondolatai iránt még akkor is, ha azok modern nyárspolgárias gondolatainkkal szembeszállanak. Törekedjünk folytonosan többé válni, mint vagyunk, menjünk határtalanul Isten felé azzal, hogy gondolatait alázattal fogadjuk és magunknak kisajátítjuk. Igy tör kifelé magából a bimbó is, ha nyílik, a forrás is, ha a föld mélyéből szabadul. Mindkettőt ez az önmagából kifelé törés juttatja lényének teljes kibontására. Igy kell a léleknek is a Végtelen felé kinyújtóznia s magát Isten nagy gondolataiba beleélnie. Bele az igazságba, hogy Isten megteremtett, bár ugyancsak nem volt szüksége ránk; hogy megváltott, hogy oltárainkon itt maradt, hogy a miénk, hogy jelenlétének forró közelségében szüntelenül gyönyörködhetünk.

Ezeknek az igazságoknak örülnünk kell, ujjongva kell őket szívünkhöz ölelnünk. Miért van a ma-

dárnak szárnya, ha lépes vesszőre ül, miért a folyónak hulláma, ha fenékig fagy és mit ér a tündöklő napsugár, ha sötét pincékbe zárkózunk?

A nagyot, a fönségeset, az átszellemülést, az erőt, melyet Jézus közöl velünk, elevenen kell megtapasztalnunk és tettekbe öntenünk. Aki folyton kételkedik és mindent széthasogat, az mindig harmóniátlan marad, sohasem jut el a lélek fönséges egyensúlyáig. A kétségek mint ólomterhek függnek az emberen és gátolják lelki haladását. Aki nem lesz úrrá felettük, olyan, mint a rosszul épített hajó, mely félreműl, mihelyt vízre eresztették. Lehet a lelket rosszul nevelni, úgy, hogy hiányzik belőle az egyensúly és a szimmetria.

A helyesen nevelt lélek pedig jól épített hajó, biztos szállással hasítja a tengert, akár a madár, mely félelem nélkül lebeg a magasságok felett. A végtelenség nem ijeszti, a mélységek nem rémületesek előtte. Megállás nélkül száll Isten felé és célhoz ér. Az ilyen lelkek tele vannak egyensúllyal, biztossággal, tiszta, nyílt tekintetük egészséges érzékkel ismerik fel a gyakorlati vallásos élet fontosságát. A hitet cselekvésre váltják, híven ragaszkodnak az egyház előírásaihoz, külső formákhoz és imagyakorlatokhoz anélkül, hogy lelketlen, üres formalizmusnak esnének áldozatul. Mindent öntudatosan és igazi belső megérzéseik mélyéből tesznek. Úgy mennek a szentmisére, mintha az utolsó vacsorára mennének. Úgy mennek gyónni, mintha az eleven Krisztus elé térdelnének, úgy fogadják a feloldozást, hogy

megérzik Jézusnak fejükre tett megbocsátó kezét. Úgy mondják a rózsafűzért, hogy elmélyednek titkaiba s úgy ismétlik ennek a szép, alázatos imádságnak sok Üdvözlégy Máriáját, mint a szavakban nem hatalmas egyszerű ember, akinek nem tud betelni a szíve a megtanult szerető köszöntésnek szűntelen és túláradó megismétléseivel. Kis lelkekké szelídülnek az egyszerű imán s a felületeseknek mehanikus szómorzsolásai helyett igazi lelki épülést élnek, mely a szent család meghittjeivé teszi őket. A forma lelket hordoz bennük, s a lélek engedelmesen és termékenyen ömlik a szent formák tradícióiba, melyek nem törik meg, hanem táplálják egyéni lendületét; mert tele vannak szeretettel az egyház iránt, és külsőségeiben az édesanya karját érzik, mellyel egyre szorosabban öleli őket magához. Ki vádolná formalizmussal az anya ölelését és félne attól, hogy e karokban majd az ölelés vonalára gondol és elfelejt szeretni? A szentségek, az imaformák ezek az ölelő karok, a szentelmények mint édesanyánk ránk hajló köntöse, rejtőzzünk el a titokzatos, emberfölötti ölelésben és teljesítsük hűségesen, termékeny lélektűzzel egyházanyánk rendelkezéseit.

II.

Jézus Szíve, Krisztus szeretetének jelképe és orgánuma.

Jézus Szíve a krisztusi szeretetnek, e lángoló, világgyujtó, világemelő, világmegváltó szeretetnek szerve és szimbóluma. Jelképe mindannak, amit nekünk a Megváltó jelent s egyszersmind orgánuma mindannak, amit nekünk mondott, értünk cselekedett. A Jézus Szíve ájtatosságban tehát nincsen semmi új. Az evangéliumnak összefoglaló magyarázata s egyszersmind szintézise ez, gyakorlati bevezetetésünk az Úr gyakorlati életébe és belső világába. Ha tudni akarod, ki volt Krisztus, nézz a Szívébe. Ha munkáját ismerni és méltatni akarod, kérdezd meg a Szívét, mely e munkát sugalmazta. Ha tanítását érteni, példáját követni akarod, Szívén keresztül törj az igazságok felé, melyeket nékünk hozott, a parancsok és intézmények felé, melyeket számunkra hátrahagyott.

Igy vagyunk akkor is, ha embertársunk élő személyével, gondoskodásával, érzelmeivel akarunk érintkezésbe jutni, ha életét, tetteit, tanítását akarjuk helyesen felfogni és igazi értéke szerint meg-

ítélni. Jézus emberségének szent titkaiba is csak úgy hatolunk be eleven érintkezéssel, ha közvetlenül Szívébe, e Szívnek szeretetébe, vágyaiba, küzdelmeibe, szenvedéseibe merülünk. Csak akkor lesz nekünk nyilvánvaló, csak akkor kezdjük igazán érteni, ki a Jézus, és mi a Jézus nekünk.

Belső, életteljes kapcsolatba kell lépnünk Jézus Szívével és lelkével, és értelmünk nagy megvilágosodásban részesül a hit tételeit, az evangélium követelményeit, a keresztény tökéletesség ideálját, a vallás szent titkait, az Úr életével elibénk tett életmintát illetőleg.

A hit nehézségeiben, az erkölcsi törvény szigorú követelményeivel folytatott küzdelmeinkben nem a száraz fogalmak, a dialektika fegyverei adják nekünk a leghatékonyabb támogatást: Magasabban kell keresnünk, a Megváltó Szívéhez kell folyamodnunk. Akár a Megváltóról, akár a legszentebb Oltáriszentségről, akár Krisztusnak közöttünk mindenkor tovább élő tekintélyéről van szó, minden kérdésünkre Ő maga a válaszunk. Meneküljünk szerető isteni személyiségéhez s mondjuk magunkban: ilyen volt Ő, a szelleme, a teste, a vére, ilyen volt a lelke és legbelsőbb megérzései... Szívén és lelkén át akarok nézni mindent, amit mondott és cselekedett, mindent, amit akart és parancsolt nekünk.

Amit Ő akart, amit Ő parancsolt nekünk. Itt elhalványul a kétség, megdől az ellenállás. Ő beszélt és cselekedett így, Ő, az egyetlen, a csodálatos, kinek

hatalma sátánt űzött, kiből erő áradt, kinek ajka nedve gyógyított, ki járt a vízen, megdicsőült a hegyormon... Ő, Ő mondotta, hogy azokhoz jött, akik fáradoznak és terhelve vannak s aki tudta, hogy bizalmukban soha meg nem szégyenülnek... Ő volt, aki szerette az élet hajótöröttjeit és mentő karral hajolt feléjük. Ha tehát Ő, aki úgy szeretett bennünket, ki értünk szenvedésbe és halálba ment, aki sírjából diadalmasan feltámadott... ha Ő szól és kívánja, hogy higgyünk, ha Ő rendelkezik és kívánja, hogy engedelmeskedjünk, akkor nincs tépelődni valónk, akkor nem lehetnek kétkedő kérdéseink, akkor hallgatva kell érteni próbálnunk ki Ő, ki az a csodálatos, fönséges ember, aki mindezt akarta, tette. Gondolkodásunknak az Övével való benső egyértelműségében, teljes odaadásunkban, szellemének szomjazó belélekzésében eltűnik körülöttünk minden homályosság. Az Úr maga, a lelke, a Szíve lesz tanításainak eleven magyarázata. Az evangéliumot nem azért kell hitelesnek vélnünk, mert ezt vagy amazt a peripatetikusok is tanítják belőle, mert egyetmást talán az idealizmus vagy a dinamizmus is igaznak minősített állításaiból. Ép oly kevéssé szabad benne kételkednünk azért, mert a materializmus vagy a hitetlenség más iskolái azt hirdetik, hogy a kereszténység képtelenséget tanít.

Nem, lépjünk oda magához Krisztushoz, keressük Szívének magatartásában minden tanításának, parancsának magyarázatát. Nem lesz nehéz elhinnünk igéit, megadni magunkat akaratának. Szent Já-

nos erre utal, mikor levelében írja: „És hittünk a szeretetben." (I. Ján. 4. 16.) Ezt így is fordíthatnók: „És hittünk Istenünk Szívében."

Hittünk a Szívében, mert szavának értelmét tárja fel nekünk. Csak Szíven át érthetjük meg Őt és tanítását. És csak ha személyiségének, tanításának, szeretetének megértése a mi szívünket is összejárta, akkor virágzik ki bennünk egészen és a maga teljességében az isteni Szív és leszünk ama „lakóhellyé," melyet az istenember földönjártában keresett és azóta szakadatlanul keres az emberlelkek sivatagos úttalanságain.

Nem tanulásról, hanem összeolvadásról van itt szó. Semmit sem tudunk addig, míg az részünkké, eleven lényünkké nem változott. Ez még külső, technikai, vagy formaszerű, logikai ismeretekre is áll, mert egyik sem a miénk addig, míg valami módon, akár észjárás, akár mozgásforma, akár szellemi magatartás alakjában be nem költözött szokásainkba. Technikai valóságok igazi ismerete dolgok elkészítésében, vagyis cselekvéseknek izom-idegéletünkbe vitelében áll. Tudományos ismeretek elsajátítása a szó igazi értelmében csak akkor teljes, ha úgy tudjuk azokat magunkban értelmi valóságra váltani, mintha mi lennénk a felfedezői. Művészi dolgok elsajátítása a cselekvésnek és az érzelemvilágnak teljes igénybevételével történik, az ilyen tanulás kezet, testet formál és lelket alakít. A krisztusi tanítás pedig a szívet formálja s azon keresztül mintáz kezet,

testet, rendezi a magatartást, csoportosítja a tetteket, szervezi az életformákat, melyekben létünket pergetjük. Ez nem lecketanulás, nem recitálás, ez élet. Nem elég templommá lennünk, bár azon kell kezdenünk. Végre azonban Krisztussá kell válnunk. Előbb „lakóhelyek" vagyunk, az istenség leereszkedésének alázatos kunyhói, de ez a kunyhó elevenedjen, isteni lakójára köntösként rátapadjon, minden vonalával testébe olvadjon, benőjjön, hogy így mennyei lakójában fölemésztődjön, benne megsemmisüljön. Ha beszáll hozzánk Krisztus, ne legyen más gondolatunk, mint az Ő lélekjárása, ne legyen más szándékunk, mint az Ő akarata, ne legyen más szívünk, mint az Ő Szíve. „Nem én élek, hanem Krisztus él bennem." Az istenszív kultuszának ez az iránytűje, ez van a véghetetlen perspektíva végén, mint ellenállhatatlan vonzóerő. Jézussá lenni... Jézussá lenni... dobogja minden emberszív, mely ebbe a végtelen portikuszba nézett.

III.

A sziv az embernek mértéke.

Hogy az egyes ember morális tekintetben mire képes vagy képtelen, az lelki mivoltából, szívéből ítélhető meg. Ha Krisztus tetteit, rendelkezéseit, parancsait csak formailag osztályozzuk, akkor isteni lényét nem azzal a mértékkel mérjük, amely megilleti.

Az Úr tetteinek igazi mértékét a szentírás ezekben a szavakban adja meg: „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött fiát adá." (János, 3. 16.) Urunk és Megváltónk Jézus Krisztus, azért jött a világra, hogy az odaadás, a közvetítés művét, szenvedéseinek és megváltói halálának művét végrehajtsa. Úgy jött, mint aki adni és szeretni akart és mindkettőt egyetlen és hasonlíthatatlan módon tudta. Buzgalmának tüzében üdvösségünkért és Atyjának megdicsőítéséért önmagát adta minden tettében, tanításában, fáradalmaiban, elibénk élt életében és kiváltképpen szenvedésében és halálában. Tele kézzel jött és hozta ajándékul gondolatait, fönséges érzésvilágát, isteni belátásait. Erőt, kegyelmet, áldást szórt és osztogatta szellemének átható erejét. Adta Szívét, adta lelkét és életét, teljesen, mindenestöl. Igy tudta

adni magát földi napjaiban. És azóta is adja magát titokzatosan tovább, az idők végéig, minden örökkévalóságon át. Ki fogja fel ezt az isteni adakozást, önmagának e teljes átengedését? Mi fogja fel ezt más, mint a szeretet?

A krónika mesél Toblach grófjáról, aki egy elfogatott ellenfelét a vártömlöcben felejtette s az éhenhalt, mert senki sem kapott parancsot, hogy ételt és italt vigyen neki. A gróf e mulasztásának súlyos következményein úgy megborzadt, hogy nehéz láncot kovácsoltatott saját nyakára és lábaira és e kemény vezeklésben tartott ki haláláig. Ez mélységes, valóságos bánat volt. A lelkületben van a tettek kulcsa és ez a tett komoly és fenntartás nélküli bánatról, a bűnhődés szigorú és végleges elfogadásáról beszél.

Nézzünk végig a vértanuk fönséges alakjain. Nem nagyon régen a kínaiak egy Hammer nevű püspököt halálra kínoztak. Fejszével levagdosták ujjait, hogy a kereszténveket ne áldhassa. Késekkel bélelt nyugágyon köves úton hurcolták végig, hogy az út egyenetlenségeiből származó rázkódások folytán a késhegyek testébe fúródjanak. Homokot szórtak a szemébe, megszámlálhatatlan gyötrelmeken át a leggyalázatosabb módon végezték ki. Mindezt örömmel viselte, mert szerette Krisztust és Urát nem akarta megtagadni.

Ezt a hősiességet csak az érti, aki mindenekfölött szereti Istent. Úgy szereti, hogy szeretetébe belesemmisül. A nagy, a szenvedélyes szeretetnek az ön-

feláldozás, a teljes átadás, a személyes eltűnés, az akár gyötrelmek árán való megsemmisülés a vezető motivuma. Ezen a *Leitmotiv*-on ráismertünk a szeretetnek fönséges, nemes eredetére: magának alkotta Isten az emberszívet s úgy teremtette bele a szeretetet, hogy ez a maga teljesedését az istenbemerülésben, a benne való eltűnésben, megszűnésben keresse. Mert minden szeretet, még a természetes földi vonzalom is, már első virágzása idején áldozatról, halálról beszél. Ez a szeretetnek alázat-témája; emlékeztető arra, hogy Alkotó gondolta el teremtménye számára. Mintha a lelkek valami fönséges energiamegmaradás törvényének alapján a szív csak akkor érezné viszonzottnak a lét nagy ajándékát, ha azt egészében visszatéríti, és legalább is szándékában, vágyában, akaratában Teremtőjébe visszasemmisül.

Az én-nek ez az elfelejtése, elhanyagolása, átengedése s feláldozása a szeretet mélységmérője. Mennyire szeretsz? Amennyire átadod magad. Azért „legjobban szeret az, aki életét adja barátaiért." Isten idejött azt megmutatni. Szívünkbe teremtette az odaadásnak természetfölötti ösztönét és aztán eljött közénk, hogy földi küldetésének, egy valóságos ifjúságos, virágzó istenélet feláldozásának csodálatos drámájában megélje azt nekünk. Hogy az istenalkotta, Istenbe visszaszánt szívek megértsék a tetteknek e félelmetesen világos beszédét: „Igy adjátok oda magatokat mindnyájan érettem, én megelőztelek titeket."

Nem kell hinnünk, hogy ehhez a hőstettek kiváló alkalmaira van szükség. Szomorú ember az, aki így beszél: „Isten nem kíván tőlem semmi rendkívülit, bizonyára mindegy hogy élek." Földi létünk tele van apró hősiességek alkalmaival, seregestül kínálkoznak kis látszatú napi áldozatok, melyekre a szeretet adja az erőt. A szívek értik ezt. Az anya, aki beteg gyermeke ágya mellett heteken át nem ismer nyugalmat, a másik, aki egész éjszakát végigvirraszt, hogy többórás vonatkéséssel érkező leányának megadja első anyai üdvözletét, nem méregeti tettét, hanem szeret. Ezek nem az okoskodás tényei, ezeken az ész fejet csóvál, vagy mosolyog, itt a szív dolgozott, ez a szeretet stílusa. Ha szeretet az életünk atmoszférája önmegtagadásainkkal, áldozatainkkal nem várunk nagy alkalmakra, válogatás nélkül adunk, és minden tettünkön magától ömlik el az ajándékos szeretet. A minden tettében odaadott élet a maga egyszerű és következetes kitartásával, hangtalan tűrésével, helyesen adagolt energiájával szintén annak a legnagyobb szeretetnek gyümölcse, mely „életét adja barátaiért." A föld egyformán a tengeré, akár sustorgó lávaként ömlik beléje, akár lassan gördülő homokszemenkint hordja le a lassú folyó. A félelmes hőstett diadalmas adása vagy az ismeretlenség árnyékában lepergő élet homokórája egyformán a szívet méri, a szív pedig az embernek mértéke.

Az isteni Megváltó Szívére mutat, mintha mondani akarná: Kétségeskedésbe estetek, mert nem a

helyes lelki magatartásban léptetek a hitnek titokzatos témáihoz. A tisztán tudományos módszerek keretei túlságosan szűkek, a hit fönséges világa nem fér el ott. A természetfölötti világnak mások a mértékei. A tudomány tapogató szervei az anyag szokásairól vannak mintázva, hogyan érezhetnék meg a természetfölötti életet? Itt nem antennák kellenek, hanem átszellemülés, inspiráció. A hit a szívnek tudománya, a hit módszere az intuició s intuició kapuja az összeolvadás, a szeretet.

A kereszténységnek a szívre kell utalnia. Rá kell nyitnia Jézus Szívének szeretetére, mely személyenkint, egyenkint mindenikünké úgy, mintha kiki egymaga volna a világon. Több az Ő Istenszívének rám eső szeretete, mint minden egészében nekem adott emberszív. Egyetlenegy pillantást vessünk Krisztus szeretetére, s már átöleltük az egész hitvilágot, az erkölcsi rend, az erkölcsi ideálok világát. Abban a tudatban, hogy Krisztus, minden hatalmasságok ura, bennünket megváltói Szívének egész bensőségével szeret, megtaláljuk az imádás, a szeretet igazi vonatkozásait Isten tökéletességéhez, mindenhatóságához, szentségéhez. Ez a tudat a lelket új életre ébreszti, a hitnek új műveire buzdítja.

A legfölségesebbnek trónusát körülvevő ünnepies hallgatás mélyén a végtelenség fogalmán elmélkedő emberi szellem elkomorul. Ránk súlyosodik, elnyom az Úr mindenhatóságának gondolata, hiszen egy lefutó villámlás-szalag már borzalommal tud

eltölteni. A szeretet azonban a léleknek éltető eleme. A végtelen szeretet nem mint valami idegen jó felénk, hanem otthon érezzük benne magunkat. Lelkünk örömével sohasem mélyedünk bele eléggé, szomjuságunk vele soha be nem telik. Minél több szeretetben van részünk, annál boldogabb a szívünk, de annál szomjasabb a vágyunk. Az Üdvözítő Szent Margittal együtt minket is hív: „Nézd ezt a Szívet, mely úgy szerette az embereket"... Igen, nézzünk fel Reá, értsük meg Őt. Jó itt gyökeret vernünk, jó itt minél mélyebbre ásódnunk. Jó itt megtanulnunk, hogy ahova e Szívnek vére cseppent, az a mi talajunk, ahová a dobogása hallszik, az a mi levegőnk. Jó nekünk lesni e Szív sóhajtását, elérteni suttogását, lelkünkbe, mint háladatos virágba belenövesztení sugarait. Ez a Szív majd mennyei mezőkké tárja az írott szavakat, ez a Szív majd homlokunkra égeti Krisztus nevét. Oh majd elmondatja velünk a Miatyánkot úgy, mintha most tanulnók az igés istenajakról a napsütötte domboldalon; majd megint elvisz hódítani az éjszakai puszták magányosságába, hol forró küldetését éli és Atyjába fogódzik a földönjáró Istenfiú; majd lelkünkbe énekli „az út, az igazság, az élet" eleven szavát és az „élő kenyér" félelmetes szent igéretét. Majd meghordoz a Betlehem barlangjában és Názáret gyalupadjainál, a Táboron és a Golgotán úgy, hogy végigremegjük a valóság közvetlen közelségéből ezt a hatalmába megsemmisítő, szépségében minket újrateremtő életet. Hinni fogunk és Izraellel „énekelni... mint ifjúsága napjai-

ban. Egyiptomból való feljövetelének napjaiban." (Oseas 2, 15.) Kibontakozik, tavaszi pompába öltözik a lelkünk, megizmosodik a személyiségünk, kitisztul az öntudatunk, egyenesek, harmónikusak lesznek a szándékaink. Az Istenszív szemlélése a szeretetet földünkké és légkörünkké teszi; belőle növünk. Benne sarjad a hitünk, benne fogan a reményünk, belőle épülnek áldozataink. Oh, mondjuk mindennap gyermekszívvel: Uram, hiszek mert szeretek; remélek mert szeretek; áldozatot hozok, mert szeretek. Téged, Téged szeretlek Uram, ki a miénk lettél, Téged szeretlek, ki a véreden megvettél, Téged, aki úgy szerettél, hogy szépséges ifjú emberségedet halálra adtad a lelkemért.

IV.

Az egyszerűség iskolája.

Nemes egyszerűség Jézus Szívének stílusa. A Megváltó mindenkinek világosan, mindenkinek hozzáférhetően mutatja belső világát. Átlátszó tisztaság, abszolut világosság az igazságnak jellemző vonásai, s a tökéletességnek, a bevégzett lelki szépségnek elsősorban egyszerűség a sajátja. Ezzel szemben könnyű megfigyelni a lelkileg készületlenek zilált-ságát. Minél tökéletlenebb, annál szövevényesebb az akarat: mert még nem követi az erények egyszerű nagy vonalát. Belső világunk eleinte hasonlít az össze-vissza fonódott gondolatok és érzések kuszált gombolyagához. Könnyebb kicsomózni cérnafonatokat, melyekkel néhány vidám kis macska játszadozott, mint eligazodni eszmélésünk útvesztőiben. A bonyodalmat magunk teremtjük. Önmagában minden élet, a lélek is, egyszerű, és csak a szétszedés bonckése, tépelődéseink, egyéniségünknek százfelé húzó igényei, filozofáló szkepszisünk teremti bele a komplikációt. Nem értjük önmagunkat, mert okoskodunk és egyre vitatkozunk magunkkal, ahelyett, hogy szent egyszerűségben átengednők magunkat Isten akara-

tának, melyben önmagunkat feladva önmagunkra, legjobb énünkre találunk.

A kegyelmi élet iskolája a lelket az egyszerűség nagy művészetében neveli. „Add nekem fiam a szívedet" ez a mottója minden „lelki szegénység"-nek, a „boldogságok" elsejének, minden földi és mennyei boldogság alapföltételének. Úgy kell élnünk, hogy a tapasztalás, a személyes meggondolások, minden emberlélekkel való érintkezésünk, minden adásunk és megajándékoztatásunk a lélek teljes átengedésének útján vigyen előre bennünket. Minél előbbre jut, minél jobban kibontakozik, annál egyszerűbb, tisztább, átlátszóbb a lélek. Mert Isten örömmel járja be a néki teljesen átengedett lelkeket, léptei ösvényeket hagynak ott; tekintete világossá, egyszerűvé tesz mindent, eloszlatja a tépelődések ködeit, kibontja az emberi szempontok zavaros bozótjait. Igy a lélek Isten akaratával jobban összeilleszkedik, a kegyelem követelményeihez egyre jobban idomul. Földi tekintetektől szabadul, környezetén mindjobban felülemelkedik, megtagadja kedvteléseit vagy kedvtelenségeit, mihelyt a kötelesség és az erény kívánja. A súlypont e belső fejlődésében nem arra irányul, hogy teljesen kiemelkedjünk az emberi kötelékek közül és eltépjünk magunk körül minden személyes vonatkozást, hanem arra,hogy mindezt önmagunkkal együtt készségesen rendeljük alá Isten szolgálatának és Isten akaratát életünk végleges iránytűjének tekintsük. Az ennek következtében életünkben fellépő egyszerűsítés abban jut majd kifejezésre, hogy minden körül-

mények között, egyéni akaratunk függetlenül, egészen spontán módon a jót választjuk. Gyakorlatilag ez annyi, mint minden körülmények között hűségesen azt tenni, amit tőlünk ész, hit és kegyelem követel. Minden helyzetben felismerhetjük Isten akaratát. Kövessük mint világító fáklyát. Ez Krisztus lelkületének nagy és mégis oly egyszerű vonása, melynek bennünket is át kell hatnia.

Hasonlatosságot használva mondhatjuk, hogy az egyszerűség bizonyos értelemben a lélek egyensúlyának, a lelki súlypontok mindenkori korrekt elhelyezésének érzéke. Minden földinek van súlypontja és csak akkor van egyensúlyban, ha ez a súlypont centrális helyzetbe kerül. Csak az a művész teremt élethű alakokat, aki rágondol, hogy a nyugalom vagy a mozgás ábrázolásában a súlypont a maga helyére kerüljön. A léleknek ilyen műtárggyá kell válnia és itt az lesz a mester, aki minden élethelyzetben megtalálja lelke „súlypontját" és egyensúlyát. Itt a mester, aki a létnek minden pillanatában Isten akaratát követi. Krisztust ebben az értelemben az egyensúly legfínomabb érzékével megáldott léleknek kell gondolnunk, ki a „*pondus aeternitatist*," az örök értékek hatalmas súlyát, leghelyesebben érezte és minden körülmények közt számon tartotta. S az emberek körében azokat kell lelkileg nagyobbaknak neveznünk, akik a lét problémáinak és feladatainak kezelésében ezen örök súlyok nyomását érzik és érvényesítik. Minő ellentét az ilyen fönségesen kialakított egyének s azon jellemek között, akik ide-oda ugrálva majd a

jóhoz, majd a rosszhoz hajlanak és lelki egyensúlyukból minden semmiség kibillenti őket. Nem jutunk végig az életen belső rázkódtatás nélkül, — Jézus isteni Szíve sem volt kivétel, — de törhetetlenül arra kell dolgoznunk, hogy fájdalomban, küzdelemben, szenvedésben Krisztus példája szerint találjuk meg útunkat és álljuk meg helyünket.

Az ilyen lelkületnek átlátszó egyszerűsége tiszta, mély hegyi folyóhoz hasonlít, melynek fenekére látunk. Bármilyen nagy víztömegek feküsznek is egymáson a mélységek felett, tovamozgásuk szűntelen. Az istenszerető lélek egyszerűsége is tele van élő tetterővel; passziv aluszékonyságból és gondolattalanságból nincs benne semmisem. Az egyedül Istenre és a jóra irányított lelkület minden igazi életet felölel, a létnek minden fontos és értékes elemét magábazárja. A külvilágot a maga helyére, az életfolyam partjára teszi. És mint parti tájak a tovasietö víznek tükrében, úgy verődik vissza a külvilág az ilyen tiszta élet átlátszó elemében. A kép tükröződik ugyan, de nem állítja meg, sietö előretörésében nem tartja vissza a folyót. Az ilyen egészen belső tevékenységétől áthatott léleknek kristályos mélyén van otthon Jézus Szíve. Az a Szív, melyben az etikai motivumok minden helyzetben elevenen váltódtak ki, mely szűntelenül a jót látta és valósította még akkor is, mikor könyörgött, hogy „múljék el a pohár." Ilyen eleven tudattal kell minden jót végbevinnünk és minden jónak örvendeznünk. Szívbeli örömet kell benne éreznünk, mint a rét virágaiban, a táj

szépségeiben, a hanyatló napnak bíboros sugaraiban. Az erkölcsileg jó cselekedetek szívünknek értéket és szépséget kölcsönöznek, melyen örvendeznünk kell. Ebben az örömben megnemesül az öntudat, növekedik a lélek fínomsága és jóra való hajlandósága. Helytelen tanítás az, hogy lelki haladásunkat szerénységből nem szabad észrevennünk. Szabad és kell tökéletesedésünket éreznünk, szabad és kell minden előre tett lépésnek, minden tisztulásnak, öntudatnövekedésnek, motivumrendezésnek örülnünk. Háladatos szívvel kell haladásunkban gyönyörködnünk, Isten adja, örömünkre szánja, biztató arcától ne födjük el tekintetünket. Bízni kell és félni egyszerre, örvendezni és aggódni egyszerre, úgy hálálkodni, mintha semmit sem tettünk volna, úgy akarni, mintha senki sem segítene.

Aki lelkének nem tud örülni, az hálátlanságot követ el az Alkotóval szemben. Aki bűnösségén úgy bánkódik, hogy lelke elborul, hogy zavaros érzések felhőzik láthatárát, hogy kuszált önkínzó, tépelődő vádaskodásba merül önmaga ellen, az sajátkezűleg állítja meg lelke lendítőkerekét, az ernyőt tart a kegyelem sugarai elé. Lehet a bűnt mélyen és egyszerűen bánni és mellette szent örömben mondani hálát a tisztulásért. Lehet át meg átérezni gyarlóságunkat, képtelenségünket, a kegyelemtől való alázatos függésünket és mellette bízva, mosolygó arccal, ünnepi tekintettel menni előre. Lehet a multban egyre távolodó bűnt szent fájdalommal újra meg újra bánni, a bűnben elveszett kegyelmi időket lehet siratni, mi-

attuk szenvedni, elfecsérlésükért irgalmat esdeni és mellette az újjászületésben énekes szívvel örvendezni. Ezek nagy és egyszerű érzések: ezekből egyenes, következetes élet lesz: ezekben el van vetve a tisztaság magva. Igy szeplőtlen nyilt tekintettel, alázatos örömben, bátor alázatban, hálaénekes szívvel fogunk haladni a krisztusi egyszerűség diadalmas útján.

V.

„Azért jöttem, hogy tüzet hozzak a világra."

Jézus belső világának rúgójára utal, isteni Szívéről levonja a leplet és szól: „Nézd ezt a Szívet, mely úgy szerette az embereket..." mely a szeretet és áldozat küldetésével jött a világra. Jézus Szíve égett a szeretet tüzétől s üdvösségünkért egészen áldozatul adta magát. Azonban nemcsak maga akart égni, lángba akarta borítani a világot, hogy a világ szeresse Istent, az Urat, kinek mindent köszön, hogy mi emberek egymást ne csupán szóval, hanem mindenekelőtt tettel szeressük. Jézus akarata, hogy a szeretet által az emberlélekben szebb, jobb világ származzék; ez volt az Ő izzó szenvedélyes kívánsága. Saját evangéliumi szavaiból tudjuk: „Azért jöttem, hogy tüzet hozzak a világra és mi mást akarok, mint hogy égjen..." Ez a tűz Szívének szeretete, melynek izzása elegendő, hogy lángbaborítsa az egész világot. Akárcsak azt mondotta volna: „Kívánom, hogy a világ égjen és meg ne merevedjen önszeretetben, keménységben, földiességben... oh mennyire kívánom, hogy égjen!" Az Úrnak e vágya oly sok szavából ki-

csendül, belesejtjük éjszakai imáiba, meghalljuk panaszaiban, lelki szűkölködésében és gyötrelmeiben, a Getsemani bokrai között.

Jézus isteni Szíve mélyén kavarogtak a lángok, melyekkel a világot gyujtani akarta, kitörtek onnan és küzdeni mentek a bűnös földön heverő súlyos árnyékokkal. Ez a küzdelem adja kezünkbe az olajfák hegyén átélt kínos éjszaka kulcsát, magyarázza, miért hullott Urunk arcáról a veríték vérző cseppekben a földre, megérteti velünk a keserű gyötrelmet, mely az Urat a világ vétkeinek, hálátlanságának láttára eltöltötte, mikor szentséges emberlelkét a halálfélelem borzongása járta át.

Jézus Szívének érzelmeit hűségesen festik nekünk hozzá közelálló, vagy vele különösen kongeniális szentek lelkei. Szt. Gertrudnál olvassuk: „Láttam Jézus Szívét mint sugárzó napot" — és később elbeszéli: „Arra kért az Úr, hogy ajándékozzam neki a szívemet. És én könyörögtem, hogy vegye el. Kivette, az övébe tette és láttam, hogy mint valami port, a lángok elöntötték és egészen fölemésztették. Aztán újra elővette a szívemet, mely most lobogó lánghoz hasonlított és visszaadta nekem. Míg testembe mélyesztette, így szólt hozzám: Nézd szerelmesem, ez legyen az én szeretetem záloga: E szeretetnek parányi szikráját tettem a szívedbe, hogy emészszen életed utolsó pillanatáig." Ez az elbeszélés mély bepillantást ad nekünk Jézus lelkületébe, a szeretetnek és áldozatnak szenvedélyes vágyába, mellyel telve van Jézusnak isteni Szíve.

Jézus Szívében a Szentlélek tüze égett, az istenszeretet, a buzgalom hatalmas érzéseinek tüze. Azért jelent meg Jézus mint megváltó a názáreti zsinagógában az Irásnak következő szavaival: „Az Úr lelke énrajtam; azért kent föl engem és elküldött engem örömhírt vinni a szegényeknek és meggyógyítani a töredelmes szívűeket, szabadulást hirdetni a foglyoknak, látást a vakoknak, szabadon bocsátani a sanyargatottakat, hirdetni az Úr kedves esztendejét és a fizetés napját" (Luk. 4, 18, 19). Mindezt vágyódott tenni az Úr és fölösen volt rá ereje. Szíve tudta, hogy küldetése minden szenvedőhöz és minden elesetthez szól és hogy bőségesen tud nékik segíteni. Úgy jött, „mint akinek hatalma van" és belekiáltott az elbágyadt, lélekszegény világba: „Nézd, nincs véred, nincs szíved, nincs életed, hozok neked. Nincs igaz lelkületed, nincs benned érzés, szellem és lélek... Nem tudod, hogyan kell bánnod fájdalmaiddal, tompa, rideg és szívtelen vagy... De nézd, itt az én Szívem! És e Szívben érzék, értés mindarra, ami kell neked. Ez a Szív új lelket teremt beléd, tüzet hord szívedbe, hogy az Úr szellemére fogékonnyá legyen s hogy benne a jámborság és áhítat tüze lakozzék. Megoldja némaságát, megtanítja szeretni, imádkozni, áldozatot hozni. Emberszívek adjátok nekem magatokat..."

Uram, hiszek Szívednek, hiszem küldetésedet. Tudom, hogy mester vagy és minden szívet magadhoz vonzasz. Hiszek a szeretetednek és tudom, azért izzó a Szíved, hogy a világot lángra gyujtsa. Hiszem

Uram, igen, a kezemmel fogom, hogy a világnak kell a Te Szíved. Uram én is egy kis darab ilyen világ vagyok, melyet még nem egészen fogott meg a láng, melyben a tüzet még füst borítja. Uram, kérlek, gyujts meg engem, hadd fogjon tüzet Szíveden a szívem, hadd égjen és világítson a lelkem. Ez legyen életemnek erős, áhitatos célja és imáimban mindennapos könyörgésem.

VI.

A mindenség érzelmeivel és az Istenség gyönyörűségével.

Aki úgy szeret, mint Jézus, az viszonzást vár, viszonzást akar. Igen, a Megváltót viszont kell szeretnünk. Lelkünknek ez oly világos, oly szükségszerű, oly kötelességszerű. Szt. Gertrud, a nagy középkori misztikus lélek, megtanít rá, mit jelent e kötelesség. Ez a csodálatos, tűzből szőtt emberszív, napról-napra „minden teremtmények szeretetével s az Istenség kimondhatatlan gyönyörűségével"* vitte forró vonzalmát a Megváltó elé.

Vele akarunk menni s Őt követve, a világegyetemet átreszkettető minden érzelmek tüzével s az Istent betöltő boldogító gyönyörűséggel akarjuk Jézust átölelni. A teremtésből kell ezeket az érzelmeket kiolvasnunk, mert bele vannak szőve. Mennyi szeretet ömlik el a tavaszon, mikor a tél merevsége lazul, ébrednek a természet titokzatos erői s mindenütt új élet fakad. Mikor a dombok bársonyos szépségbe öltöznek s az ifjú gyepek, az erdő májusi zöldje mint fejedelmi palást borul a hegyek vállaira. Vagy mikor az Úr a földeken esőt hullatva, áldva jár. Mikor csíráztatja a vetést, ezt az évente visszatérő csodála-

* Ex affectu totius universitatis et cum delectamento divinitatis.

tos kenyérmegújulást. Mennyi szeretetről beszél az este, az alkonyi harmat, melyben éjszaka fürdik a rét és az erdő. És az újranyíló reggel, a fák és bokrok csillámló harmata, az ezernyi finom pókhálószőttes, mely ezüstözve veri széjjel a napsugarat. És a hanyatló fénykorong a csendes órán, mikor hatalmas színkamrájából az ég alján hosszú sávokban kirakja a nap bíboros, violás, tüzes, aranyos fátyolszöveteket s a hullámzó színtengeren a felhőpárkányok mögé hanyatlik a nappalnak forró ábrázata. Mennyi törtetés a füvek, a vetések növésében, a rügyek duzzadásában. Micsoda félelmetes erővel húzza fel a nap a bokros sűrűből az erdőnek törzsökös óriásait, hogy kinőjjenek onnan és beleágazzanak az égnek kék teljességébe. Mennyi mozgás a szelek és viharok, a fellegek és esők járásában, e zivatarszárnyakon nyílsebesen utazó vitorlások vonulásában, a villámok vonaglásában, az ég méltóságos morajában, a záporok susogásában, a kavargó hópelyhek karácsonyi táncában.

Mennyi lendület a futó patakokban, az Alpok zuhatagaiban, a Niagara siketítő búgásában, félelmetes vízomladékaiban, a Nílus árjának szélesritmusú lüktetésében. Mennyi a tengerek örök nyughatatlanságában, viharverte vízcsúcsaiban, dübörgő mélységeiben! És a földnek, csillagoknak szédítő forgolódásában, egymás köré hajított végnélküli kavargásában a mindenség határtalan párkányáig...

Hogy vonul a madársereg földeken, tengereken át feltarthatatlanul, a vágy hajszolja őket messze,

messze. Hogy lüktet az élet az elevenek sejtjeiben, a szívek millióiban. Mennyi megindulás, mennyi félelmetes szenvedély a világtörténelem eseményforgatagában, a népek élet- és szellemáramlásaiban, a háború szörnyű indulataiban. És az érzések, szent szenvedélyek minő túláradása a boldogok csarnokában, az egek magasságában, hol „a folyó rohama fölvidítja az Isten városát." (Zs. 45. 5.) A teremtésnek mindezt a lendülését, reszketését magunkba kell ölelnünk, magunkba kell szívnunk, magunkba olvasztanunk, megélnünk és szeretetünket, imádásunkat „*ex affectu universitatis*", a világegyetem minden teremtményének érzelmeivel, vinni az Úr elé. Az ég és föld minden szépsége, nagysága, fölséges formai tökéletessége örömet, csodálatot, dícsérő éneket váltson ki lelkünkből.

A világegyetem minden érzelmének Isten felé zengő akkordja legszebben, legteljesebben, legbensőségesebben hangzott fel Jézus Szívének magasztaló himnuszában. Ez a csodálatos emberlélek szüntelenül hallotta Istent. A tenger zúgása, a puszta csendje, a mezők liliomának salamoni köntöse, az égi madarak szárnyrebbenése mind Atyját emlegette. Érezte az örök Szeretetet, ezt az égből szüntelenül idenéző tekintetet, melybe éjszakai imáiba belemélyedt. Ez a minden tengereknél túláradóbb Szív értette magába ölelni a mindenség reszketését a mustármag induló növésétől a terebélyes fáig, a vetést ölelő földszemeknek hallgató munkájától a csillagok istenköszöntő daláig. Itt orgonázott a mélyhangú dícséret„ é-

nekelt a tiszacsengésű gyermekima. Oh, a pusztai éjszakák s a hegyi tündöklések ily szimfóniáját még nem hallotta a föld. Az első, a teljes „*ex affectu universitatis*" imádság, az első, nagy integrális odaadottság, mely kevesli önmagát mindaddig, míg be nem ölelte és szent önfeledkezésben a Végtelennek lábaihoz nem gördítette a szeretetével áttüzesített Mindent... Kövessük, kísérjük, táruljon a szívünk és karunk, égjen a szomjúságunk, gyötörjön a tehetetlenségünk és öntsön el bennünket a szeretetnek gyümölcsöző túláradása, hordja be teremtő anyafövenyével kérgesre száradt földünk repedéseit és nőjjünk a Végtelen felé kenyértermő munkás kalászban, énekes szent virágzásban. Ott áll, ott él, ott imádkozik a mi életmintánk a krisztusi Szív, nem kép, nem emléklap, hanem valóságos, vérrel lüktető, eleven szív, hívjuk és közelít, öleljük és a miénk, merüljünk bele és eltüntet bennünket önmagában, szeretetének mondhatatlan mindenséghimnuszában.

„*Cum delectamento divinitatis*"... az Istenség gyönyörűségével. Ez a mindenségkórus hullámzásában nem áll meg az Istenig, Isten mélyéig, Isten mélységes gyönyörűségéig. Isten örül, fönséges, megfoghatatlan örömmel örül műveinek és önmagának, saját titokzatos lényének és szépségével eltelten léte a mindent átjáró szenvedélyes örvendezésnek szüntelen himnusza. A boldogságok ez ujjongó, fénylő áramának, méltóságos, komoly öntudatának naptüzelte orma az az öröm, mellyel Isten legtökéletesebb művében Jézus Szívében pihen. Ez az öröm

elömlik az egész teremtésen, ez az öröm a Mindenségre árad s a Szentlélek beleénekli az emberszívbe: „Tiéd, Uram, a fölség, a hatalom, a dicsőség és a győzelem, dícséret Neked, mert minden, ami égben és földön van, a Tiéd. Tiéd, Uram az ország és minden fejedelme. Tiéd a gazdagság, Tiéd a dicsőség, Te mindeneken uralkodol; kezedben az erő és hatalom, kezedben a nagyság birodalma," (I. Kron. 26. 11, 12.). Ez az öröm legyen lelkünk levegője, tágítsuk ki emberszívünket e végtelen lehelletek befogadására. Sóhajtsuk magunkba Isten örömét, énekeljük vele a boldogság dalát, a mindenhatóság győzedelmes, titkos gyönyörűségét, „mely nagy, Uram, a Te édességed sokasága" (Zs. 30, 20.) — és epedjünk az Isten önmagával való mélységes harmóniájának titokzatos boldogsága felé, „hogy lássam az Úr gyönyörűségét." (Zs. 26. 4.) Meg kell sejtenünk a zsoltárossal az Úrnak csodálatos isteni örömét, meg kell éreznünk, hogy „ezért ujjong az ég, s ezért van telítve a föld gyönyörűséggel. Ezért lép ki partjaira a tenger, „ezért örvend a mező és az erdőnek minden fája", mikor az Úr arcának fényességét tükrözi a komoly bükkök, a fehérkarú nyírfák és az izmos tölgyek ölelkező erejében.

Igy imádjuk, így keressük, így énekeljük az Urat. Találjunk rá az Ő Istenségének gyönyörével. A természet csodáiban, a lélek mélységeiben, a gyermekek szemében, a lelkiismeret sugárzó tisztaságába árad, hullámzik Isten öröme. Ismerjük fel, fogjuk egybe, szőjük be imándásunkba, öntsük szeretetté és

szívünk amforájában vigyük az isteni Mester lábaihoz. Kérezkedjünk a Szívéig, az Istenség örömének tüzes forrásáig és imádjuk a mindenek Teremtőjét ebből a minden szentségek gyönyörétől reszkető szívből. Az ilyen szeretet-aktusokban az Istenség titkos mélységeiből buzog az élet, benne örvendezik, mert művére ismer, az Isten. Kedve telik benne, mert e szeretet-aktusokon át a lélek Jézusnak eleven ízületévé válik, mert ebben az örömben szomjas venyige módjára issza és bírja sarjadásra a szentséges Tőke tiszta nedveit. Kedve telik az Úrnak az ilyen emberszívben, mert minden rezzenésén elömlik Krisztus lélekszíne és mert minden dallamából Krisztusnak fönséges orgánuma hallatszik. Kedve telik a Teremtőnek e lelkekben, mert helyettük Krisztus imádkozik, helyettük Krisztus áldoz, érdemel és szeret, mert odaadottságukért Istent kaptak cserébe és emberszívükért, mint Gertrud, istenszívet, — lángoló izomszálat Krisztus Szívéből, — mely emészti őket mindhalálig. Testvérem, ez nincs messze, ez nem a szentek elérhetetlen piedesztáljáról való, ez egészen közel van, közelebb, mint a levegőnk. Be kell lélekzeni, megnyílni rá, mint a lombok táguló pórusai tavaszon. Isten öröme bennünk van, ott keressük. Ha nem találjuk, menjünk beljebb önmagunkba. Ez a „beljebb" merre van? A több szeretet felé. Munkánk, embereink, alantasaink, társaink, parancsolóink szeretete felé. A fáradalmak, a nélkülözések, a türelempróbák, a fájdalompoharak szeretete felé. Amen.

VII.

Szíveken át Isten felé.

Isten mindenütt van, mindenütt jelenvaló és még sem találunk mindig egyenesen hozzá. Istenhez az út gyakran teremtményeken át vezet: emberszíveken át Isten Szívéhez. Aki a szíveket teremtette, úgy akarta, hogy az emberek szíveikkel fonódjanak egymáshoz. Előbb-utóbb mindenikünk megtapasztalja, mennyire rá vagyunk utalva embertársaink szívére és mennyire hivatva vagyunk arra, hogy másoknak szívbeli szolgálatokat tegyünk. Vannak lelkek, kiknek közelében szeretetre, tisztaságra gyulladunk, minden erényre indíttatunk. Vezetők, akiknek önként adjuk, akikre önként bízzuk magunkat. Szeretetük melegít és emel; szívünk megnyílik nekik, mint napnak a virág. Van abban a tényben valami csodálatos, hogy az ember nem marad magára, hogy szív szíven, lélek lelken fejlődik s az ember más, őt szerető emberek kezén és szívén fogódzva vezetődik Isten felé.

Ez a lélekközösség különösen krisztusi, különösen katolikus. Az ázsiai gondolat az egyedülvalóság himnuszát énekli. A tropikus erdők jámbor, magá-

nyos óriásának mintájára tanácsolja: „vándorolj egyedül miként a rinocerosz". A föltétlen, a kimerevített egyedülvalóság jeget ver az emberlélekre. A lélek másik lelket akar. Az emberszív dobogása visszhangra vár. És Krisztus, a lélek ismeretlen mélyeinek egyetlen pszichológusa azt mondja: „ahol ketten vagy hárman együtt vannak a nevemben, én velük vagyok..." (Máté 18. 20). Gyónni küld, bűnvallomást kíván, másik emberlélekhez utasít, aki fejünkre tegye Isten megbocsátó kezét. Szent Pálnak a megtérés félelmetes pillanatában nem azt mondja: „vándorolj egyedül", hanem elküldi Ananiáshoz: „ott majd megmondják neked, mit kell tenned". Ezekben a szavakban és tettekben fönséges tervszerűség lüktet. Az emberi lélek mélyeire látó Istenfiúnak az a gondolata, hogy a Végtelen emberlelkeken át akar rajtunk dolgozni. Nem mondom meg neked, mit kell tenned, „menj a városba, ott majd megmondják neked". Eseményeken, életünk tényeiben, emberajkakról, a mi nyelvünkön akar beszélni hozzánk. A szív nyelvén. A minden lélekkel közös szeretetnyelven. Megáldott, szent lélekfonatokat készít magának, egyiket sem világítva meg önmagának, mint ahogyan senkise látja meg saját arcát soha. Emberlelkeket választ akarata irányító tengelyéül, emberszíveket használ tetteinek lépcsőjéül, mert tudja, hogy ember embert tud szeretni, ember embert tud követni és valami fölséges menynyei pedagógiával más emberlelkekben mutatja meg a mi útjainkat.

Ennek a természetfölötti, isteni neveléstudománynak legsugárzóbb tette az inkarnáció. Az ember nem élhetett meg a testbe öltözött Isten nélkül. Kellett, hogy a Végtelennek emberarca, szerető tekintete, igés ajka legyen és kellett, hogy a mennyei Szeretet emberszívben lüktessen végig egy földi életet. Ah, ez, ez mindennek a beteljesedése! Ez minden szomjazásunk kielégítése, ez a valóságos isten-corpus, olyan mint mi vagyunk, és sugárzó homloka, imádságos emberhangja van, áldó keze és leboruló térde van, édesanyja szőttesében jár közöttünk és szentséges lábának körvonalát útjaink porába nyomja. És szíve van, igazi véres emberszíve, hogy legyen nekünk egy biztos, ragyogó istenkapunk, ahonnan egy ölelésnyire sincs a Végtelen. Megtudjuk-e valaha, mi ez a szív nekünk? „Hiszünk a szeretetben" — mondja Szent János. Szeretném hozzáfűzni: „Adósai vagyunk a szeretetnek". Mind adósai vagyunk a nagy, végtelen Szeretetnek, s amint ezt sorra megéljük forró emberszívekben, érezzük, hogy szeliden lejtő lépcsőkön járunk az Istenszív sugárzó magaslatai felé. Igen, vannak édes, közelálló emberszívek, testvérek, szülők, hitvestársak, jóbarátok s mondhatjuk túláradó szeretettel: Szíved volt a csillagom, pusztában vezető angyalom, a te fénylő tisztaságodnak meleg sugaraiban jobb lettem, utamra leltem, ... de az Istenszív lelkemet áhítatos hallgatásba meríti és hálám, örömöm, hódolatom szótlan imába öltözik. Én fényességes Napom! Én boldogságom, legmélyebb örömöm, irányító tündöklő sugárkévém, Te,

aki fényseprőddel utamat belesodrod a világ zűrzavarába! Oh szerető szíveknek bőséges kezű osztogatója, én lélekjáró Istenségem, aki minden szívemhez símuló szívvel önmagadra mutatsz, aki minden vágyamat szító lélekközösségben a Te szent tükörképedet mosolyogtatod felém! Minden szeretet egyfelé néz, mint ahogy minden iránytű egy hatalmas meridiánnak erőfolyamát szolgálja. Amely szív nem mutat Istenre, annak csak csúfneve a szeretet, mert „Szeretet az Isten és aki szeretetben marad, Istenben marad és az Isten őbenne". (I. Ján. 4, 16.)

Az a szellemi égboltozat, melynek szelíd csillagai szeretteim szívei, ragyogó napja Jézusnak isteni Szíve, szüntelenül az eleven erkölcsi erőnek legtisztább, legnemesebb impulzusait küldi felém. Erre az erőre sokszorosan rá vagyok utalva, nélküle nem élhetek. Lelkem járása el-ellassul, tévedten megáll, lendítés kell neki. Az emberszívben sok a „holtpont" és sokszor hasztalan keresünk hatékony érzéseket, melyek túllendítenének rajtunk. Jellemünk gátlásai, merevségei, örökölt gyengeségei lassítanak, megakasztanak, mint kerekeket a súrlódás vagy a beszáradt gépolaj. Tudjuk, hogy fölébük kell kerekednünk, de nem boldogulunk, hiányzik az erős lendület, mely diadalra vinne. Igazán „holt pontok," nincs bennük tettető, nincs tevékenység, nincs élet. Ilyenek elsősorban a kedvetlenség, a passzivitás, a földiesen nehézkes érzék, lélektelen hangulat, melyben elveszetten élünk, nem mint öntudatosan tevé-

keny teremtő lények, hanem mint renyhén, parttalanul terpeszkedő, megrekedt vizek. Hiányzik az öröm, az életkedv, az életnek édes, fűszeres illata, az átszellemülés nemes lendülete. Mi kell az embernek, mikor nem elég önmagának és semmit sem tud adni önmagának? Mire van nagyobb szüksége, mint új erőforrásokra, intenziv élettel, tüzes, életfakasztó szívekkel való kapcsolatokra? Lelkek és szívek kellenek ilyenkor, hogy rajtuk felgyulladjunk, átszellemültségüktől lángbaboruljunk. Egy forró, istenjárta emberlélek érintése a lelkek nagy természettörvényeinek erejével irányítja be lelkünk kormányvasát, egyszerre újak, erősek, munkaképesek leszünk a mágneses illetéstől. Nem úgy, hogy a varázslat tüntén elaludtságunk visszatérne, hanem úgy, hogy új termő élettevékenységek indulnak, ismeretlen erőforrások nyílnak bennünk, mint Mózes vesszejére a sziklának rejtve várakozó vize. Az ilyen illetésnek nem tétlen emléke, hanem szűntelenül tevékeny munkája kísér, eljön velünk a napi tettek kusza hálói közé, hordja velünk az életterhek súlyát, — a cselekvés életét éli, mert élő vizeket indított meg lelkünkben.

Ezek a hatalmas, élettermő emberi érintések, erőskezű, melegszívű lélekvezetőknek titokzatosan gyümölcsöző tettei, mind az Istenszívből élnek. Ezek a nagy lendületek megássák a lelket a szeretet forró ekevasával, s ennek a vasekének Krisztus a földmívese. Mindennél égetőbben kell nekünk ez a jézusi kapcsolat, ez az életközösség, igazi lelki synbi-

osis, melynek színes metafóráit játssza a földön viruló élet. Aki bennünket ebbe segít, az Krisztusból való, aki nekünk Krisztust adja, az krisztusi kéz, krisztusi ajak, krisztusi szerv, a Megváltót szeressük benne.

Életünknek, létünknek értelme, célja, csúcspontja Krisztus. Reszkessünk meg a neve hallatára, hulljon ki a szemünkből a könny, ha szent szava megérint. Ez a bensőség minden emelkedő élet titka. Ha nincs meg, esdjük le szívünkbe. Tegyünk meg mindent, amit tehet az akarat. Igyekezzünk komolyan ráeszmélni Krisztus életére, lelkületére. Kezdjük el azonnal. Reggel mihelyt öntudatunk visszatér, már az ébredés feleszmélő homályában keressünk Krisztus felé. Jézussal való eleven kapcsolatunk tisztuló tudatában kezdjük meg a napot. A lélek zavart, pókhálós reggel, tisztítsunk, tapogassunk, kapaszkodjunk. Eszmélésünk csikorgó kapuja, világosságunk első hasadása Krisztusra nyíljon, ne bocsássuk el a pihentség első fehér galambját másfelé. Ó, milyen fontos a reggel! Milyen élettermő ez az első fogódzás! Mennyi léleknevelés kell ahhoz, hogy a féltudatos ébredő lélek ne tévedjen tehetetlen, szálkás, napi aprólékosságok közé. Nagy vonalat a nappal kis tettei fölé, rendezze őket a krisztusi szándék. Aztán e szívbeli motívummal igazi benső jóakaratban induljunk napi kötelességeink egyformasága elé. Tegyünk mindent szívvel, szeretettel, mosolygó arccal. Igy a lélek szeme nem arra fog irányulni, ami a napi munka materialitását teszi, nem a szokott, a poros minden-

napiságra, hanem arra, hogy azt miképen teljesítsük: mennyi szeretettel és Istennek tetsző szándékkal, milyen odaadott lelkülettel.

Imánkat végezzük a lélek teljes tevékenységében. Úgy fogjunk hozzá, mint legfontosabb dolgunkhoz, mint valami életbevágó cselekedethez. Oh, a mindennapiság ne engedje felednünk, hogy Istenhez közelíteni válságos szent pillanat, hogy Isten elé lépni örökkön ismétlődő lelki csoda, hogy az imádság a természetfölöttiség partjaira visz, a Végtelen párkányain hajoltat ki bennünket. Ne legyenek imáink természetes szavak. Isten irgalma beéri ezzel is, beéri néhány átfigyelt szóval is, de adjunk az imában figyelemnél többet, adjunk akaratot, lelket, életet. Minden ott vár az isteni Szívben, fogjuk át ezt a Szívet, szorítsuk magunkba, imádkozni fog bennünk. Ez az igazi „önmagunkba" térés, a Krisztusba térés, mert úgy kell, hogy Krisztus legyen ez az önmagunk. Igy erőink összegyűlnek, belső életünk eleven forrása megindul. Megduzzadnak az élő vizek s a lélekben hatalmas érzéseket váltanak ki. Ez Jézus isteni Szívének reggeli hangulata, harmatos frissessége, üde, tiszta, „kipihent" lelkülete. Lépjünk hozzá, mint valami illatos, hajnali réthez, melyet kora reggel be kell járnunk. Mennyei rét, mely nem ruháink porát, hanem szomjazó lelkünket lepi be drága cseppjeivel. Itt jutunk annak tudatára, hogy Isten szelleme, az életszóró Lélek vesz körül és jár bennünk, hogy a Krisztus felé fordított élet nem fáradság, hanem szüntelen megajándékoztatás, elmúlhatatlan, örök if-

júság. De akarni, törni, kapaszkodni, kúszni kell, adni és százannyit kapunk, fáradni és megenyhülünk, igát ölteni és szárnyaink nőnek. Nem, nem, ne engedjünk, a nehézség maradjon idegen nekünk. Gyermekmódra kitárt ujjakkal nyúljunk, ágaskodjunk szüntelenül azokért a csalhatatlan eszközökért, melyek bennünket ilyen tevékeny lelkiség felé, ilyen rügyező belső élet felé segítenek. Apró emberi akarásokat állítsunk nagy törekvéseink szolgálatába, fogjuk hámba a mindennapot, a kis életet, a napnak észrevétlenül gördülő homokszemeit egységes, megszentelt szándékkal. Gyakoroljuk újra meg újra azt a belső megifjodást, amit oly sok lélekismerettel tanácsol ez a kis német mondóka:

Mach einen Sprung,
Erinnerung, —
Zurück zu jenen Tagen,
Da du noch jung,
Voll Kraft und Schwung,
Um neu dein Glück zu wagen,
Gelingt der Sprung,
So bist du jung.

VIII.

Az élet és szeretet dala.

Nem elég, hogy vagyunk, élnünk is kell. Puszta léte van a holt kőnek is. Az ember rokonsága Istennel, hasonlatossága Istenhez még a természetes vonatkozásokban sem szorítkozik a puszta létnek alsóbbrendű fokára, hanem a tudatos tettre való képességben áll. A tudatos tett szellemi lényünktől létünk egyszerű tudomásulvételénél többet követel. Benne lelkiéletünk nem csupán állapotszerűségekre irányul, mint ezt az ázsiai szellem diktálja. Passzivnak lenni szellemi értelemben annyi, mint valójában nem élni. Élni itt valami gyökeresen mást jelent. Isten „*actus purus*", a lényeges, szakadatlan tett. Ha a mi Urunk és Megváltónk ázsiai szellemben szólana, így beszélne: „Aki bennem hisz, annak lelke tisztavizű ciszternához fog hasonlítani, melyben a mennybolt kékje és fellegei és a vizet merítő rabszolgák arcai tükröződnek." Jézus azonban nem így beszél. „Aki bennem hisz, — mondja, abból élő vizek forrásai erednek." Élő vizeké, melyek a lélek mélyéből örökké újan csobognak elő, tehát nem álló vizeké

és nem állott vizeké. Ebben az esetben a belső életet nem meríti ki a visszapillantás a multra, hanem egyre újonnan adódó, mindig jelenvaló gondolkodás, érzés, akarás hullámzik benne. Éppen ez a szépsége és ereje. *Ma* kell hinni, *ma* remélni és szeretni, ha azt akarjuk, hogy miénk legyen az élet. Hit, remény, szeretet ne csupán mint állapot legyen a lélekben, ne is mint emlékezés tegnapi hitekre, tegnapi reményekre. Nem, ma akarunk az Úrban örvendezni, őt szeretni, ma akarunk az élő vizek forrásából meríteni. Ma világítson Krisztus arca elénk, ma törjenek elő a vonzalom lángjai szívünkből, ma ver ez a szív, ma éljen, ma szeressen... Ez tényleges, személyes, öntudatos élet, nem pedig lenyomata annak, ami tegnap volt és ma már nincsen. Ez eleven kapcsolat Istennel hitben és szeretetben, szívünk minden dobbanásán át. Ezek az aktusok a lélek legigazibb és legértékesebb tevékenységei, ez a létünket emelő szellemi hullámverés. Ez az áradás vigyen engem, ebből a vízből iszom, ebből akarom édes, gyönyörűséges üdülésem.

Mit tartanánk olyan emberekről, akik kiszáradt nyelvvel, a szomjanhalás küszöbén, hűs forrás partjánál üldögélnének, ott szomjúságról és vízről beszélgetnének, de nem inna senkisem. Testvéreim, ne kérdezzétek, hány ilyen eszelőst tudna felmutatni az élet. E szomorú alakokkal szemben csak azt akarom hangsúlyozni, hogy vannak a szellemi életnek funkciói, melyekből a lélek gyógyulása, jóléte, frissesége fakad. Ezek források és nem arra valók, hogy

disszertáljunk róluk, hanem arra, hogy igyunk belőlük. Aki szomjas, annak víz kell, nem szóbeszéd. Szellemi létünknek szépségre és erőre való törekvésében ne feledjük e forrásokat. Inni belőlük annyit tesz, mint az élő és belénk sugárzó isteni lélek funkcióival eleven kapcsolatba lépni, ezzel a természetfölötti életet magunk számára valósággá tenni. Hitünk eleven érzésével beleolvadni annak valóságába, reményünk erős, édes biztosságával merülni el annak ígéreteibe, szeretetünk mindig aktív és aktuális tényeivel ötvöződni bele abba a folytonosan tevékeny odaadásba, mely Isten kiáradása a világra. Más szóval: öntudatosan kell élnünk, a hitnek, a szeretetnek tudatos aktusait kell végeznünk, tudatos viszonyban kell Istenhez lennünk, tudatosan és tevékenyen, akart odaadással kell benne megnyugodnunk.

Ez a tudatosság fontos. Nem ragad el bennünket mindég felsőbb áramlatok ereje, nem hordoz mindég szárnyain a Lélek. Aki egészen erre hagyatkozik, elfelejti a tevékenységet és nem tud válaszolni a felsőbb indításokra akkor sem, mikor része van bennük. Elsatnyul, elsenyved, mint a nem dolgozó szervek, mert munka a fejlődés tengelye és az akart, választott, elfogadott munka a lélek törzse. E passzive váró lelkekkel szemben volna a másik véglet, a tettbemerülés, a tettbefulladás lelkülete, a Márta-komponens szélsősége, mely céllá válnék és nyomasztó, őrlő kényszerével elaltatná bennünk saját mivoltá-

nak tudatosságát. Ilyen volna a magunknak és nem Istennek végezett munka, melynek lélekírtó ereje a túlterheltségben mindenkit megfenyeget és hajlandó kiformálni a gépembert a másik véglettel, az álmodozóval szemben. A kettő között van a tudatosan Istennek adott munka, a Lélek ajándékainak szűntelenül tevékeny tettekbe öntése, mellyel hitet, szeretetet valósággá kovácsolunk magunkban. Igen, járjon a pöröly és a kalapács, sürögjenek a kezek és mellette ujjongva, válaszolva, építve énekeljen a lélek. Ez a dalos kézműves a földi lét ideálja, mélyen valóságos, boldogítón isteni életnek megszállottja, aki, mert munkájával Istennek válaszol és szellemközösségbe fogódzik, jobb napszámos itt a földön is, mint az emberi tekintetek szolgája. Isten szemével ítéli magát. A vallási életük miatt tehetetlenné, dologtalanná, szórakozottá váló emberek rossz úton járnak, mert a vallás lényege istenközösség, az istenközösség bővebb, teljesebb életnek forrása, az élet telítése pedig nem passzív merengésben, hanem az egész, a cselekvő embernek a lét minden kötelmeihez való pontos, egyensúlyos, nagyszolgáltatású alkalmazásában áll. Az ilyen vallási álmodozók nézzék meg magukat jól, mert hibáznak valahol és nem életszentség az, mely kötelességmulasztásokból táplálja lendületeit, ép úgy mint nem harmónikus és egyensúlyos lélek az, mely bennfeledkezik a malomkerékben s nem tudja, hogy kezében az apró tettek lisztszemeinek az élet kenyerévé kell válniok. Ahhoz pedig a Szeretetnek forró kemencéje kell. Tehát nem őrlő tettek, sem

terméketlen álmok, hanem egyszerű, izmos, mindig felfelé tartó öntudatos haladás Istene felé.

Igy fejlesztünk teljes értékű emberi létet és leszünk egész lényünkkel, minden képességünkkel Istennek becsületére váló teremtményekké. Az értelmes emberi lény Istent legjobban a maga erős, harmónikus, kegyelemtől istenivé vált életével dicsőíti meg. „Beszélj, Mózes, — kiáltott Michel-Angelo kőszobrára, — beszélj, mert tökéletesre vésztelek!" „Beszélj Szív, emeld fel hangodat, — szól a Végtelen az emberhez, — beszélj, mert a legfönségesebb vonatkozásokba teremtettelek. Beszélj, emberszív, beszéld a hitnek, a bizalomnak, a szeretetnek nyelvét. Messze szálljon hangod, örömtől reszkessen a dalod, és énekeld az életnek harmóniás hullámzásait!" Szent Gertrud Jézusnak isteni Szívét drága hangszernek, a legszentebb Háromság ezüstös hárfájának mondja, melynek húrjain szól a legfölségesebb istendícséret. Milyen igaz! Jézus Szíve nem néma, Jézus Szíve zengő hárfa, és dala egyetlen. De vajjon nincsen minden emberszívnek is dala? Pacsirtaszó és fülemülecsattogás is van, de Isten egyetlen teremtményébe sem tett annyi motívumot arra, hogy szeressen, ujjongva örvendezzen, néki dícséretet zengjen, mint az ember szívébe. Ha az ember ez ajándékoknak tudatára jut, ha a világ-egészben megpillantja önmagát, felébrednek benne a szunnyadó dalok, ég és föld visszhangzik dícsérő énekétől s élete maga is himnusszá nemesül. Igen, akár a fülemülének bársonyhangja, akár a pacsirtának ezüstös uj-

jongása, az emberszívnek is van a Teremtőt magasztaló éneke. Ez a gondolat boldogít s a lét, a drága istenajándékok állandó örömére gyujt. És ha bűnösöknek kell is vallanunk magunkat, ha vissza is éltünk Isten adományaival, akkor is szabad megbocsátó Urunknak himnuszainkat énekelnünk. Dalt vár tőlünk akkor is, dalt, melybe tévedtségünk bánatos szeretete és esedező fájdalma vegyül. Isten nem töri össze kezeinek művét. Mennyei hatalma belehajlítja a rossznak makacs, töredezett vonalait a jónak harmónikus szépségébe. És a bűn szennyes iszapjából kiemelt lélek tüzesebben, odaadottabban énekel, mint elesése előtt. Nincs mélyebb szeretetforrás, mint a bűnbocsánat alázatos, megtört szívű tudata. A lélek, mely átéli, hogy örök gyötrelmekben kellene égnie, mikor a megbocsátó Isten karjaiban pihen, meg tudja mérni az Úr szeretetét és megsemmisülten viszonozza azt. Oh a bűnbánat mély és áhítatos dallamokat fon a dícséret fölséges harmóniái közé, engesztelésre, áldozatra szomjas, forró melódiákat, melyek a szentség diadalát éneklik az Úr lábainál. A bűnt a megbocsátás isteni kegyelme erény forrásává teszi, Magdolnák, Pálok, Ágostonok születnek belőle s az isteni irgalom győzedelmes hatalomként állítja a bűnt a szentség szolgálatába. Mert Isten abban leli dicsőségét, hogy szívek, melyekben egykor a bűn metsző disszonánciái uralkodtak, most feléje fordulnak, most alázatosan térdelnek oltárainál, most áldozatosan várnak szentélyeinél és fönséges tiszta hangon éneklik az Úr dícséretét.

IX.

Jézus Szíve legyőzi a rosszat.

I. A hit Istent minden dolgok eredetének és okának mondja. Isten teremtette a világot, Ő gondolta el és hívta életre mindazt, ami van. Emiatt a rossznak helyes beállítása a meglevő dolgok közé ősidőktől fogva probléma. A hit megtiltja, hogy e problémát a rossznak, mint ősprincipiumnak elfogadásával tegyük el láb alól. Az értelem is tarthatatlannak látja ezt a megoldást. Viszont a világon ténylegesen fennáll a rossz s az ember, ha nem is önként, mégis vagy ösztönösen, vagy öntudatlanul beleütközik. Ha az ember homlokára töviskoszorút fon, szeméből könnyeket sajtol a gonoszság, feltolul ajkán a kérdés: Uram, Te vagy az örökös, a végnélküli jóság, a szeretet, nézd e fájdalmat, e szenvedést. Megengedheted?

Az ilyen kérdéssel Jézushoz, a „fájdalmak emberéhez" kell lépnünk, hozzá, aki legmélyebben megismerte a szenvedést s aki a kereszten legyőzte a gonosz hatalmát. Az Úr pedig Szívére mutat és kijelenti, hogy a rossz csak addig lehet kedvetlenségünkre,

míg fel nem ismertük, hogyan múlta felül azt győzedelmesen a jó; hogyan szorította a rosszat a világmindenségnek alárendelt tényezőjévé, melynek végeredményében a jót kell szolgálnia és az isteni szeretet és bölcseség terveinek megvalósításán kell dolgoznia.

A rossz csak addig lehet kedvetlenségünkre, míg azt tévesen győző hatalomnak nézzük. Ha mint ilyet állítjuk szembe a végtelen jó Istennel, ez megzavar. Jézus Szíve azonban megadja nekünk a legszemléletesebb tanítást arról, hogyan győzi le a jó a rosszat még ott is, ahol a rossz győzedelmeskedni látszik. Jézus Szíve megtanít rá, hogy a fájdalmat, a szenvedést a szeretet szellemében fogadjuk s a gonoszsággal szeretetet állítsunk szembe. Tanítja az Istenből élő és belőle erőt, örömöt merítő léleknek törhetetlenségét. Tanít kitartást és ellenállást a rossz környezetnek enerváló, romboló befolyásaival szemben. Tanít félretenni minden összetűzést, minden keserűséget, a panaszszót kimondatlanul hagyni, vígasztalást Istennél, a szenteknél, imában keresni.

Hogyan tanítja? Nem beszéddel, hanem élettel. A beszéd, a szépen font okoskodás, a finom elemzés vagy szónoki lendület ezzel a súlyos problémával szemben tehetetlenül áll. Jézus egyszer sem formulázta elvont szavakban, hogy a rossz a jónak szolgálatában áll. De életével leigázta a rosszat és befogta a jónak lélekszántó ekéjébe. Ez a

győzelem életének csúcspontja, ez a leigázás a megváltás ténye. A letörni való gonoszságnak meg kellett a színtéren jelennie, oh ennek a ténynek fényes nappal, mindenek szeme előtt kellett végbemennie. Két aktusa volt: a Golgota és az Olajfák hegye. Amaz a legfeketébb emberi gonoszság felvonulása, emez a jónak napvilágos diadala. Két hegyorom kellett hozzá, elhullt, elporlott koponyák földje a gonosznak, napsugaras, illatos olajfalomb a boldogságos diadalnak. Itt olvashat, aki tényekben olvasni tud. A legnagyob földi kín a meghalás, a legnagyobb embergondolta öröm a mennyország. Amaz a bűn, ez az életszentség műve. Itt valaki meghalt sohasem utánzott szörnyűséges módon, soha el nem ért lélekfönségben; megélte a bűnnek borzalmas átkát szentséges tiszta önmagán, hogy diadalmas istensége megmérje rajta hatalmát a mi földi látószögeink szerint. Aki tehát azt kérdezi tőlem, honnan a világban a rossz, hogyan tűri meg Isten a fájdalmat, hogyan fér össze az irgalmas szeretettel a szenvedés, annak azt mondom: tedd meg az utat a Golgotától az Olajfák hegyéig, éld meg az utat nyitott lélekkel, és a koponyák vérillatos pora s az olajfák napsütötte lehellete majd válaszol neked. Majd beleéneklik a szívedbe a jó diadalát és a rossznak végleges szolgává gyűrését a krisztusi Szívnek ebben az egyszavú történetében: „Megváltottalak!"

Ez a szó a mi szívünk iskolája. Jézus Szíve szüntelenül ezt dobogja felénk. Ez az örömszó megtanít

arra, mi legyen életünk törzsöke, talppontja, erőssége: istenszerető, áldozatkész, a jót mindenekfölött akaró szív, mely harcba áll a jóért, felveszi a küzdelmet érte minden gonosszal és tud szenvedni, lemondani. Ha sokallaná a fájdalmát, felnéz a Golgotára, a szörnyűségek hegyére, ahol kimult az Isten és vérfagyasztó leckét adott nekünk abból, hogyan kell szenvedni. Ha bizalma inogna, odaáll a mennybeszállás szent fái alá, ahol Jézus megmutatta, a fájdalom hova vezet. Ezt a Szívet elbocsáthatatlanul kell lényünkbe szorítanunk. Az élet sok támadásnak tesz ki bennünket. A szenvedés gyötrő kényszere egyensúlyászázszor is az első lépés előtt. Vannak fájdalmak, melyek porba sujtanak és kábult lényük elveszti a helyes irányok, a termékeny lelki kapcsolatok tudatát, szédülten próbálunk talpraállani és visszaesünk százszor is az első lépés lőtt. Vannak fájdalmak, melyek mint a lélek földrengései, mindent leomlasztanak amit építettünk; elveszünk bennük, mint az omladékok eltemetettjei, ha nincs kezünkben az isteni Szívtől átjárt akarat erős csákánya, mely minden romok alól napvilágra ás bennünket. Vannak belső, rejtett emésztődések, melyekben lelki súlypontjaink, értékeléseink eltolódnak, elveszítjük a természetfölötti gravitációknak Isten felé vonzó irányát, vagy legalább is ez az irány nem eléggé diadalmas bennünk; idegen vonzások darabolják lelkünk egységét, ingadozó értékelések rázzák belső épületeinket. Ilyenkor megeshetik, hogy a lélekben második középpont alakul, mely a lelki életet alapjában össze-

zavarja és fölemészti. Bizonyos módon két centrum, két szív van az emberben. Egyik, mely alkalomadtán hívő, Istenben bízó, és egy másik, mely a rosszon megbotránkozik s engedi, hogy a szenvedés jóformán gyógyíthatatlanul elkeserítse. Óvakodjunk az ilyetén széteséstől. Imáink kiüresedésére, tetteink értéktelenedésére vezet és paraziták módjára emészti lelkünk természetfölötti életét kis földies szándékokkal, kesernyés elégedetlenkedésekkel, világfájdalmas nembánomsággal, s a mennyországot legjobb esetben földi érdekeink lebonyolító intézetének nézzük, lehúzzuk magunkhoz, ahelyett, hogy mi emelkednénk odáig. Ez mindenesetre helytelen s teljesen egészségtelen állapot. Ha beleestünk, ezt az ellentétet a szívből föltétlenül száműzni kell. Csak egy lelkületnek szabad bennünk uralkodnia s ez az istenszerető szívé, mely szenvedés közben is tud szeretni, mely tud szeretni ott is, ahol nem talál viszonzást és még akkor is tovább szeret, ha tövisekkel fonják körül és lándzsával döfik át. Szívnek kell bennünk uralkodnia, mely hisz a jó győzelmében, s a szeretet diadalos hatalmában s e hitet magatermelte szeretetéből erősíti. Isten iránti szeretetünk istenhitünknek gyakorlati tevékenysége s egyszersmind próbaköve. Akkor bizonyítjuk, hogy Istenben hiszünk, ha mindvégig megőrizzük hozzá való hűségünket, ha szeretetünket nem hűti bajainkon való méltatlankodás és ha a rosszat soha és sehol győzelmes hatalomnak el nem ismerjük.

Ó, Jézus legszentebb Szíve, a jóba vetett diadal-

mas hitnek nagy mintaképe, Te hitvallásodat szeretteddel mondtad el. Taníts engem hinni, hogy én is szeressek, bármennyi a rossz, bármennyi a szenvedés a földön. Taníts meg engem Istenben erősen bízni s benne a jónak végleges győzelmét várni még akkor is, ha időnkint a rosszat körülöttem vagy akár magamban is uralkodni látom! Ember vagyok, félni, elesni tudó ember, fogj meg engem a Te istenkaroddal. Tudok reszketni, sírni, elijedni, bocsáss be engem a Te Szívednek bízó szentélyébe. Te mindenek félelmes tudója és birtoklója, Te szelíd és megadó tudtál lenni a szenvedésben, mert a jót szolgáltad vele, lélekmilliók emberfölötti szent javát, — taníts meg engem úgy szenvedni, mint Te mutattad. Taníts, hogy minden emberi káprázat ellenére, minden érthetetlenség eleven cáfolatául a Te kezedből örömmel fogadjam az élet terheit s szüntelenül érezzem, hogy a fájdalmak szerető elfogadása az a szent varázslat, az a természetfölötti erő, melyben el van vetve a gonoszság diadalmas letiprása s az Isten megronthatatlan dicsőségének, szeretetének végleges, boldog győzedelme.

II. Jézusnak isteni Szíve arra tanít, hogy istenhitünket a jó győzelmébe vetett hittel hozzuk kapcsolatba. Példája arra a meggyőződésre juttat bennünket, hogy szívünknek erő adatott a rossz legyűrésére, a jó győzelmének elősegítésére. Feladatul állítja elénk, hogy műveljük a jót, s befolyásunk egész tartományában üldözzük, nyomjuk el a rosszat. Ezt hivatásunknak kell tekintenünk.

Minden emberi létben van elég szenvedés és ne-

hézség. Az örömök sok keserűséggel keverednek. A munka, mely mindig fáradsággal, megerőltetéssel, kimerüléssel jár, nem mindig sikeres. Az elemek feldúlják, amit az ember szorgalma teremtett, lehet rossz termése szorgos földmívesnek is. Ellenséges emberek kárt okoznak, gyomot vetnek a lelkekbe, vagy a nyilvánosság, a közvélemény folyton készenálló szénavilláira. A szentírás említi a lét fáradalmaitól körülvett ember kísértéseit. „Láttam mindent, ami a nap alatt történik és íme minden hiúság és a lélek gyötrelme." (Ekkl. 1. 14.) „Egy az ember és barmok vége, minden hiúság alá van vetve." (U. o. 3, 19.) Vagy ismét: „Kedves a világosság és gyönyörűséges a szemeknek látni a napot. De ha sok esztendeig él is az ember és mindazokban örül, meg kell emlékeznie a sötét időről és azon sok napról, melyek midőn eljönnek, hiúságról fogják vádolni a multakat." (11, 7, 8.) Lehetnek, akik erre így kiáltanak fel: „Barátaim, keressük az élet napfényes oldalait. Szedjük az öröm rózsáit és verjünk ki fejünkből minden komor gondolatot. Akkor majd vígan élünk és mindent könnyen elviselünk." Ha az „öröm rózsái" alatt megengedett élvezeteket és kellemességeket értünk, akkor az ilyen intés egyes esetekben hozzájárulhat vidámságunk emeléséhez. Mégis teljesen elégtelen és felmondja a szolgálatot, mihelyt a rossz ellen az akaratot kell acéloznunk s ellenálló erőt, támadó szellemet kell vele közölnünk. Itt több kell, mint vidám életkedv, itt magasabb hivatásunk legyőzhetetlen, átszellemült tudatának kell uralkodnia

bennünk. Minden szenvedéssel dacolva kell Istenben erősen bizakodnunk, szeretetében soha nem kételkednünk. Kísértésektől körülövezve is helytállanunk, minden helyzetben a jobbik ént, a lelkiismeret szavát követnünk, a rosszal férfiasan szembeszállanunk s a jó győzelmében való kételkedésnek soha tért nem adunk. Erősen kell hinnünk, hogy a rosszat le tudjuk győzni, hogy a rosszat le kell győznünk, mert Isten akarja és Isten segíteni fog. Ilyen szellemben bátran és türelmesen fogunk kitartani és minden kishitűségnek, minden levertségnek állhatatosan kaput zárunk.

Ily módon azt is átlátjuk, hogy ez a harc a jóért, egyszersmind harc Krisztus zászlójáért is. Mind keresztes vitézek vagyunk, mind hadba szállunk Isten dicsőségét hirdetni, kegyelmének világmegváltó hatását nyilvánvalóvá tenni. Ha a jót magunkban vagy másokban győzelemre juttatjuk, akkor Isten utain járunk és Krisztus nyomait követjük. Míg a szomorkodásnak és a kislelkűségnek ellenállunk, türelemben kitartunk, addig eleven tanui vagyunk e szavaknak: „Az Istent szeretőknek minden javokra szolgál." (Róm. 8. 28.) Ezt az erős lelkületet merítjük Jézus Szívéből. Benne lépett a jóság hatalma győzelmesen a rossz elé. Benne találunk nemcsak bátorságot és tüzet, hanem forrást is, mely üdít és sebeinkre a küzdelemben olajat és balzsamot önt. Jézus látta a rosszat, ismerte a kísértést és mégsem volt sötét pesszimista, sem világmegvető stoikus. Az igazán látónak tág pillantása volt az övé, ki a halálon, a

romláson túl a szépség országába látott, mert minden Isten- és emberszeretetének fényében állott előtte. A szeretet új látványokra teszi fogékonnyá a lélek szemeit. Mint láthatatlan sugarakra válaszoló lemezek érzékeny anyaga a vak üveglemezt, úgy vonja be a szeretet a lelket a nagy természetfölötti sugárjárásokra felelő érzékenységgel. Nem pusztán *többet*, hanem *mást* lát a szeretet, mint a közömbös szív. A köznapi szemek szűkretolt, sovány színképéhez hozzáadja a láthatatlan sugármezők nagy kincseit, azokat az „ultraviola" lélekhatásokat, melyek eszmélésünkre vetett képeikben elárulják a dolgok és tények titkos belsejét, a lélekkapcsolatok ismeretlen izületeit. Semmi sincs előle önmagába zárva, a tények, az embertettek s a lelki áramlások világa egy véghetetlen egészet alkot, melyben minden mindennel kapcsolatos és minden egy beláthatatlan szent Szándéknak munkája. Nem értelmi kapcsolatokat, oki tagozódásokat lát, nem *érti* s nem *ítéli* a providenciális fonalak szövődését, de szívével éli és hitével egybeöleli a teremtés egységét, melyben ellentmondást szeretete nem talál. Okoskodás az ész mesgyéje, a szívé a szeretet. Az ész nem érti a rosszat, nem fogja érteni soha, de a szív, a Megváltó szíve előtt könnyező szív, érti, hogy a szenvedést szeretni kell, s hogy a bűnt a megbocsátás a jónak ekéjébe fogta.

Megváltóm isteni Szíve add, hogy ezt mélyen átérezzem! Engedd, hogy szívemnek legmélyén nyis-

sak rá a Te győzelmedre. Engedd megéreznem, hogy minden sötét filozófia, minden pozitivista és naturalista életbölcseség, mindenféle agnoszticizmus alján mélységes gyász lakik, s ezek a ködös, komor gondolatirányok sűrű nehéz ponyvákat teregetnek a lélekre. Ezek a kesernyés, hátráló világnézetek sohasem segítenek győzelemre. Bizonytalanságot, ingadozást vetnek a lélekbe, kioltják ott a szeretet tüzét, megállítják a szívek hatalmas lendítő kerekét. Negatívumok, és vereségre visznek. Csak az istenszeretet győzedelmes, mely az Úrnak adta magát és hűséges marad, bármit veszen is az Úr kezéből. Győzedelmes az igent mondó krisztusi szeretet, mely egyetlen ölelésbe kapcsol Istent, Istenembert, szenteket és földi harcolókat és egyetlen erőforrás életkeringését járatja bennük. Nem, a diadal nem a tompa, süket passzivitásé, nem is a végnélküli tépelődő elemzéseké, nem az aggodalmas gondolatcáfolatoké, melyek a tagadások létráján keresik az igazságot. A győzelem a szereteté. Jézus Szíve a mi szeretetmintánk. A legmagasabb életbölcseség forrása és eszményképe, a „starker Ja-sager," a nagy Igentmondó, a legfölségesebb élő hatalom, aki nem font dialektikus cáfolatokat, nem merült önvizsgáló álmodozásba, a tétlen szemlélődés árkai mögé, hanem cselekedett. Beszéde tetteinek volt alázatos szolgálója és tettei voltak beszédének fönséges illusztrációi abban az utánozhatatlanul megélt szentséges képeskönyvben, melyet az emberiség gyermekszíveinek szánt. Forgassuk ezt a könyvet és győzzük tanítását odaadott

szívvel. Adjuk át magunkat egészen a fölséges, a nagy Igen-nek, mely elhangzott a Golgotáról, találjuk meg benne a gonosz minden diadalának mélységes tagadását, vegyük vállainkra terhét, küzdjük meg a harcát a nagy Igentmondónak diadalmas, napsugaras lelkülete szerint.

X.

Jézus Szívének képe mint szimbólum.

I. Jézusnak isteni Szíve számunkra az isteni szeretet szimbóluma, azé a szereteté, mely a Megváltót a földre hozta, s a világ bűnösségének s tökéletlenségének egyetlen diadalmas ellensúlyozója. Jézus Szívének képe arra int, hogy a szeretet hatalmát magunkban nagyra neveljük, ha a világon győzedelmeskedni akarunk. A szeretetnek kell bennünket gyökeresen átalakítania. A szeretet az építő, embert és emberiséget nemesítő, tehát igazán szociálisan ható erő. A szereteten át érvényesül az erény áldása életünkben.

Ezen a képen a Megváltó Szívéből lángok törnek elő, a szeretet szimbólumai. Ez a lángoló krisztusi szeretet életünk vezérlő tűzoszlopa. Az életben a legnagyobb érték nem a küzdelmeké, sem a nehézségeké és szenvedéseké, hanem a szereteté. A szent Szív képén a lángok uralkodnak. Uralkodjanak életünkben is. A szeretet legyen hatalmas egész lényünkön, fájdalmunkon és örömünkön, édességen és keserűségen, bőségen és nélkülözésen. Uralkodjék fe-

lettünk és emeljen minden örvendezés és bánat fölé. Akár a vígasztalanság sötétjében álljunk, akár az örömök fényessége öntsön körül, legyen mindegy nekünk — mindenekelőtt Istent szeressük. A szeretet tágítja a szívet és a léleknek igazi belső szabadságot ád. Mindazt, ami örvendeteset, vígasztalót hoz az élet, fogadjuk hálásan, élvezzük vidáman. Isten küldte. Jósága gondolta el nekünk. Ha pedig gyász és fájdalom ér, viseljük bátran és szeressük Istent rendíthetetlen hűséggel. Sem örömnek, sem fájdalomnak ne legyünk szolgáivá, a szeretet emeljen minden helyzet fölé, ez tegyen világ és élet urává bennünket.

Ami a szeretet szociális misszióját, az emberekre gyakorolt befolyását illeti, a világnak semmire sincs oly égetően szüksége, mint arra a megváltó szeretetre, mely Jézus Szívéből sugárzik. A világ több jóságért, szeretetért kiált, szeretetet könyörög mind a bűnösök és elvetemültek seregének, mind az igazság szolgáinak. Aki a jót szeretetben gyakorolja, az már ezzel jótékonyan hat egész környezetére, olyan mint a napsugár, mely a virágokat a sötét földből kicsalogatja. Még a bűnösök, a gonoszok is első sorban a szeretet útján akarnak behódolni. Romlott belső világukban tudatlanul szunnyadnak a jóra való készség impulzusai, melyeket gyakran csak a szeretet sugarai ébreszthetnek fel. A szeretetnek ez okból nagy apostoli küldetése van a földön. Hisz az emberben, hisz a kegyelmi hivatásban, hisz a lélek örök rendel-

tetésében. Ezért sohasem pusztít, sem nem tapos; tisztel és felemel. Szenvedélye menteni és nem elítélni. Az elesettbe a helyes önbecsülést s ezzel a megtérés vágyát önti. A megértés mélyén van a hit, hogy Isten tulajdonai vagyunk, tehát az igazi, legmagasabb önbecsülés. A szeretet mindig új munkára, új tettekre tör. Nem a már végbevittet nézi, hanem azt, ami tennivalója van. Sohasem engedi, hogy rosszat rosszal fizessünk, jót állít szembe a rosszal. Igaz, hogy csalódhatik az emberekben, talán rászedik, visszaélnek vele. De hát e tévedésnek maga a nap is ki van téve, mikor sugarait a tág világtérbe az ürességekbe küldi! És amint a világ egészében semmiféle energia, tehát egyetlen sugárkéve sem vész el, úgy az erők sem vesznek el, melyeket a szeretet keringésbe hoz. Lehet, hogy itt-ott eltékozoltatni látszanak, de az nem változtat semmit azon a tényen, hogy a szeretet mint ragyogó nap áll földi létünk felett, annak irányt mutat és törhetetlenül, következetesen a jó irányába állít be minden erőt.

A szeretet folytonosan kész segíteni. Örömét mások szolgálásában keresi. Ez igazán mindenütt ismeretes és aki csak segítségre szorul, azt magától értetődőleg istenszerető szívektől várja. E lelkekből sugárzik a fény és a meleg az élet sötét harcaiba. Ezek a lelkek érzik, mit akar tőlük Jézus Szíve. Határtalan, elfogyhatatlan, kielégíthetetlen szeretetet. Ez a szeretet szomjas és égető nyugtalanságát csak a tettek, az áldozatos tettek enyhítik. Hegyeket hordana

el, ha nem áldozhatna. Szenvedésben, nehézségekben, fáradalmak szent elfogadásában él s az önfeláldozás meredek lejtőjén nem tud megállani, törhetetlenül viszi fölfelé keresztjét, hogy kitűzze az ormon és kiterjessze rajta karjait. Legjobban szeret az, aki életét adja barátaiért — hallja szüntelen és hol a szív, mely természetfölötti szeretetet ízlelt és nem akarna „legjobban" szeretni? Életet, életet adni, — susogja benne szüntelenül az áldozatvágy, — életet adni, ha nem kell vérben, adni szüntelen kiszolgáltatottságban, másoknak adott cselekedetekben, fáradhatatlan segítésben, alázatban, türelemben éveken, évtizedeken, emberélten át... Oh esdjük le magunkra Jézus kezétől ezt a nevelést. Higgyük nyiltan és mélyen, hogy a szeretet lelkülete a nagy, a győzedelmes erő, melynek nem szabad belőlünk kiköltözni soha, a szeretet az eltéphetetlen, a minden útvesztőből kivezető aranyfonál, melyet nem szabad elbocsátanunk soha. Nem mond igazat és rosszfelé vezet bennünket, aki nekünk szeretetlenséget tanácsol. „Tanuljatok tőlem, mert én szelíd vagyok és alázatos szívű." Aki ezt mondotta, az megérte, szörnyűségesen megszenvedte szeretetének csúffátételét. És a borzalmak, a gyalázatok dombján, a latroknak készült szégyenfán is szeretett :„Atyám, bocsáss meg nekik"... Mi pedig félnénk szeretetünk kárvallásaitól? Ott, a nagy, a legszentebb kárvalló lábainál? Nem, nem, el az ürügyekkel, el a szeretetlenség kényelmes motívumaival, míg a szeretettel kézenfogva jár az erő, addig nincsen félnivalónk. Ez kivételt

nem ismerő parancs. A szeretetnek mindig és minden körülmények között uralkodnia kell bennünk, és nem lehet nagyobb veszteségünk, mint a szeretet lelkületének sérülései. Inkább minden sebet, mint ezen a kristályon egyetlen karcolást. Ez annyit jelent, mint erőt, munkát, lelket osztogatni, annyit jelent, mint a krisztusi Szív lángjai fölé hajolni, hogy szívünk a lángokba öltözötten semmit se keveseljen, semmit se sokaljon, soha önmagáé ne legyen s egészen másoknak s bennük Krisztusnak adottan égjen mindhalálig.

II. Keresztet, töviskoszorút és sebet látunk Jézus Szívén: az Úr áldozatkészségének és hősies lelkének szimbólumai. Nekünk is hősöknek kell lennünk, legjobban a saját énünkkel folytatott küzdelmünkben. Az ember lényében sok a tövis, szenvedélyek, melyek belsejét megszaggatják. Az ösztönösség ez, melyen feltétlenül diadalmaskodnunk kell, ha énünk lealacsonyításába belenyugodni nem akarunk. Akkor azonban offenzívába kell lépnünk; passzív magatartás itt célhoz nem vezet. A hibák és szenvedélyek tövisei ellen a szeretet, a lelki hősiesség lángjaival kell küzdenünk. Távol legyen tőlünk az öncsalás, mintha az emberben magától már eleve rendezett volna minden, mintha lehetne a természetet szabadjára hagyni és az erény útján mégis előrejutni. Nem! A nyers kőből, legyen az még oly értékes is, véső és kalapács nélkül soha sem lesz műremek, a fa, olló és balta nélkül vadhajtásoktól mentes nem marad. Az ember sem lehet meg belső fölszabadu-

lás, lelki újjászületés nélkül. Az embernek csak a második, a Teremtő kezétől kegyelemben korrigált kiadása méltó az örök életre. Még a legmesszebbmenő optimizmus is kénytelen elfogadni, hogy az erénynek sok elkeseredett ellensége van. Innen a parancsolat, hogy óvakodjunk, hogy védekezzünk, hogy erős fundamentumokat rakjunk. Lehetetlenség állandó küzdelem, állandó munka nélkül szép, nemes életet élni, s ez a lehetetlenség bennünket teljes életünkben éberségre, erőink megfeszítésére kényszerít. Munkában szabadság, szolgaságban kínlódás. Míg az ösztönök igája alatt nyögünk, addig sok a fájdalmunk. Az ember azon szenved, hogy engedékeny a rossz impulzusokkal szemben. Ha erejét az ösztönösség ellen érvényesíteni akarja, munkát, küzdelmet kell vállalnia. A természet nagy országa körülöttünk és bennünk a szellemi ént sokféleképen nyomja. Az ösztönvilágnak természetes nyeresége harcba hívja a személyes hőslelkűséget. A jobbik, az igazán emberhez méltó világ, a külső kép úgy, mint a belső, áldozatot kíván vérben és életben, erős ellenállással, döntő diadalokkal kell meghódítanunk.

Ezt elismerni s minden egyes esetben keresztülvinni, adja a keresztény jellemben a hősiességnek, a valóságérzéknek, az idealizmusnak eleven összeolvadását. Valóságérzék kell a hamis optimizmussal szemben, mely az emberben nem akarja látni az alacsonyat, a féktelent, a fegyelmezetlent, de ezzel az őrülettel az emberiséget jobbá nem teszi. Idealizmus

kell anyagiságunk szüntelen hívásaival szemben, az az egyetlen igazi idealizmus, mely az eszményi jót emeli pajzsára és annak trónjogait erősen védelmezi.

Hősiesség kell a természet ostromló erőivel szemben, mert a lelki kultúra tartományában csak hősiesség vezet a célhoz. Ez a hősiesség az alsóbbrendű ösztönvilággal folytatott küzdelemben nem pótolható sportgyakorlatokkal, sem a katonai fegyelem szigorával, sem háborús hőstettekkel. Ezek is az élet puhaságával szállnak szembe, s kitartásra, ellenállásra nevelnek. Csakhogy célban és hatásban nagyon is egyoldalúak s így az ember szenvedélyeinek, érzelmeinek, meggyőződéseinek együttesét igazi lelki hősiesség felé nem irányíthatják. A sportnak semmi köze az önlegyőzés erkölcsi motívumaihoz, önszeretet, rekordvágy, hiúság a hajtó eszközei, a háborúban pedig sok bűn, sok erőszakosság megy végbe. Az önmegtagadásnak, önlegyőzésnek igazi szellemi harca belső lelki indítóokból ered, mely e harcnak kizárólagos sajátja. Nem kell felhőtlen égre, száraz porondra várni, hogy munkába állhasson. Nem veri be másnak a fejét, hogy erejét megmérje rajta. Jókká, nemesekké tesz bennünket, mert saját énünknek üzen háborút és önuralmat, önmegtagadást követel. Ha ennek a harci kötelességnek hűségesen eleget teszünk, tapasztaljuk, hogy nem rak vállainkra rabszolga igát, hanem lelkünk tisztaságát és szabadulását szolgálja. Látni fogjuk azt is, hogy földi törekvéseink útjába sem tesz akadályokat, hanem azzal a

belső fegyelemmel, melyben részesít, létünk egész vonalán erkölcsi segítséget nyujt a lelkiismeretes, a hézagtalan kötelességteljesítésre.

Ezt a harcot mindenki látatlanul vívja meg, ez rejtett, néma háború és nem szűnik meg, míg élünk. Nincs tere benne a technikai, mechanikai ügyességeknek, minden perce új, minden problémája egyetlen, azért nem rutin, hanem feszült öntudat kell hozzá. Teljes öntudatosságban kell a léleknek szembeszállnia egész társadalmi csoportok, szervek, irodalom, művészet, tévedt világnézetek támadó frontjával, mely puhaságra, engedésre, örömhajhászatra hív és romlásba kerget. Az értesületlen, fegyelmezetlen, lelki kultúrát nem élő s az ösztönösségbe úgyis túlontúl elmerülő ember enged és elvész. Mennyi lélekpusztítás rejtőzik egy ilyen stanzában:

> Ne mondj le semmiről. Minden lemondás
> Egy kis halál... lélekontás...
> Minden vágyad az Isten szava benned
> Mutatva, hogy merre rendelte menned.

Szerencsétlen evangélium! Az emberi vágyak zűrzavaros, szennyes forgataga volna a lélek erkölcsi irányítója? Akár összetévesztenők a romboló, tépő vihart a célja felé küszködő hajóval. Az ember zavaros, tisztátalan ösztönösségei, a lélek felkavart indulatai, a vágyak szerszámtalan, hámtalan szertekapkodása és úttalan futkosása volna a belénk helyezett felső szózat, mely mutatná, hogy merre rendeltetett

mennünk? Testvérem, az ilyen evangélium megmutatja, hogy merre kell menned a lelked feloszlása felé, életednek besötétítése, gonosz kétségekkel benépesítése, fosztogató árnyak házadba hivogatása felé. Megmutatja, merre kell menned személyes erőidnek, akaratodnak, lelki épségednek porba fecsérlése felé, merre a lélekrontás, nemzetmételyezés, társadalmi felbomlások felé, az emberi ösztönállat erkölcsi fertőzetének testi-lelki ragályokat lehelő árkai felé. Mutatja, merre kell mennünk leányaink eladása, asszonyaink megbecstelenítése, családjaink megmételyezése felé, merre kell mennünk az egyéni és társadalmi meghasonlás, minden emberközösség feloszlása, minden lélektisztaság megcsúfolása felé, merre a végleges lelki halál, az örök gyötrelmek, a maga szörnyű realitásában váró kárhozat felé.

Erősítsen meg bennünket a kiáltó tévedés az igazságban. Az erő útja a lemondások létráján vezet fölfelé. Kemény és sziklás ösvény, hegyekbe vert vasházcsókon, drótköteleken kapaszkodik rajta felfelé a lélek. Az állat bennünk van, iga kell neki és ostor. „Minden vágyak" közt leghangosabbak az ő vágyai. Ha fegyelme nincs, elnyomja a lélek természetéből folyó magasabb szándékokat. A lelkiségért meg kell küzdenünk a test győzelmes ösztönösségével előbb, a lélekre ráfestődő testiséggel azután, míg a szellemünk hatalomra jut és nemességét tisztaságát a legyőzött testre visszaszínezi. Nem önsanyargatásokban beteggé hajszolt szervezet, hanem egészségesen megépített, szolgálatkész, s

a lélek igájába hajló, engedelmes, átszellemült test és e testet szüntelenül a maga mes, átszellemült test és e testet szüntelenül a maga eszközéül néző, őt használó, nemesítő, tökéletesítő lélek legyen az ideálunk. Lehet hygiéniát űzni a lélekért, lehet testet tökéletesíteni a lélekért, lehet a testkívánta fegyelmeket munkába vinni a lélekért. Krisztus ragyogó, viruló, szépséges embertestet hordozott végig Palesztina dombjain s megadta nekünk a mintát arra, mikép lehet a test megrongálása nélkül fegyelmet és önmegtagadást gyakorolni, mely áthárul a lélekre is. A töviskoszorút nem kell keresni, a sebeket nem kell magunkon kivésni és a keresztet nem kell hívogatni, — Isten kiméri nekünk, s akkor szeretettel, bátorsággal, hálaadással kell elviselnünk. Fegyverezzük fel magunkban a vállalás és az elfogadás erőit, üzenjünk háborút vágyaink egész seregének, a lélek tud válogatni, mert természetfölötti szellemi gravitációval érzi, merre van felfelé. Küzdjünk erővel és érzékenységgel a belső harmóniáért, a harmónia közel van, és Isten keze lelkünk bejáratánál vár. Erő a kivitelben, érzékenység a választásban, hősiesség az elfogadásban — ezen belső háromság nélkül nem jut előre a lélek. Ez szüntelen feszültséget, mindig beirányított akaratot, óvatosan, féltékenyen selejtező gondot jelent. A földi élet kereszthordó, a földi élet töviskoszorús, a földi szíveken sebeknek kell égniök, és a Golgota a mennybemenetel preludiuma.

XI.

Vétkeinkért engesztelő áldozat.

Jézus elsősorban azért jött a földre, hogy Isten megsértett fölségét helyettünk megengesztelje, Néki helyettünk elégtételt szolgáltasson. Az emberré lett Isten, a tisztaság, a szentség maga, így érintkezésbe jutott a bűnnel, közel jutott a bűnhöz, teher gyanánt önként vállaira vette, szörnyű vezeklő köntösül magára öltötte, istenalakjára borzalmas, fojtó fellegül ráborította a bűnt, hogy ezzel a rettenetes antinómiával álljon a bántalmazott Végtelen elé. A Getzemaniban, a szenvedések szörnyű kapujánál vált testté ez a minden moralitást megborzongató valóság, a bűn terhe alatt nyögő, síró, verítékező Isten, egyetlenül szörnyűséges pillanat nemcsak a kis Terra bolygó „világ"-történelmében, hanem bizonyára minden természetfölöttiségek kozmikus lélekhistóriájában is. Emberségünk megtörik, összemorzsolódik, szívünk reszket, elménk elszédül és ajkaink imádságot keresnek e gyötrődve térdelő Istennek látomása előtt, aki most odaáll, aki most egymaga feszít mellet, dobogó szívű, lihegő embermellet, a minden lelkekre törő gonoszságok, a leőrölt bűnlajstromos emberéletek és

minden leendő, oh a világok végezetéig mindenfelé szanaszét ömlő emberi bűnfertők elé.

„Elkezde bánkódni" — sírja az evangélium, az apostol keze megreszket, míg leírja és lelkében elhullámzik a szörnyű éjszaka. „Elkezde bánkódni"... oh ennek a testbe száműzött Istennek emberlelke hogyan telhetett meg útálattal, borzalommal, rémülettel. „Elkezde bánkódni"... hogyan „bánkódhatott" ez az istenileg fínomszövésű lélek, ez a szent érzékenység, amit az evangelista egyszerű munkáskeze elemezni nem tudott, de életével valóra váltott, szeretetében szótlanul megélt — hogyan bánkódhatott a lélekmentő Szentség, a bűnös embersorsért halálba induló tüzes Irgalom, hogyan bánkódhatott a világ lelki szennyének szörnyű panorámája előtt! Bűn bűn hátán... bizalmasainak, övéinek bűnei... örvények választják el szentséges lelkét az alacsonyságnak, önzésnek, közönségesnek minden árnyékától. Nincs a teremtésnek nagyobb ellentéte, mint a bánkódó Jézusnak sugárzó bűntelensége és a vétek, az erkölcsi elvetemültségnek sötét mocsarai között. Lelke minden erejével eltaszítaná a bűnt... de nem, hogyan tehetné? Hiszen nem az Isten báránya-e, kinek a világ bűneit vinnie kell? Hiszen az Úr az Ő vállaira tette gonoszságainkat! Ezeket el kell vinni, ezeket valakinek el kell vinni... s most a perc betelt, most itt van az óra, a szörnyű vállalás... oh, múljék el a pohár... a borzalom könyörgése a megváltásra induló Isten ajkán... Benne van a mélységes lelki tehetetlenség, a bűnbeöltö-

zött Isten, — akkora, mint a másik lehetetlenség, a teremtménye por-lelkétől dacosan megsértett Isten.

És kitárulnak a Végtelennek emberkarjai: Atyám, ne az én akaratom legyen, hanem a Tiéd... Az Istenember szépséges, ifjúságos élete most felölti értünk a halált. Minden útálattal, minden borzalommal szembeszáll, oh a Kálváriának legmélyebb gyötrelme ez, ez a kínos lelki bűnvállalás. Az Üdvözítő szelíden hallgat, míg tépik, roncsolják, szegezik a testét, hallgat mikor erejefogytán összerogy, hallgat minden szaggató korbács és sebző szegverés alatt, de itt, itt feljajdul és zokog. A könnye véres, a Getzemani füvein piros cseppek kúsznak lassan a föld felé. Ahol térdelt, lázas gyötrelmétől forró a fű...

Az emberlélek képtelen egész szörnyűségében felfogni, mit jelentett Jézusnak ez az engesztelés, ez az elegettevés. Lelke felnyögött az írtózatos teher alatt, de nem ingadozott. Átadta magát az égi Atyának engesztelő áldozatul. Oh milyen tüzes ölelkezése volt e perc a Végtelenség imádkozó emberlelkének a teremtő Fönség szeretetével. Hogy zokogott s milyen háladalt sírt a mennyország e tündöklő emberszív körül, mely szeretetből vállaira vonta minden bűnhődésnek félelmes igáját. Oh, e szívből források törtek elő, hogy a világot minden bűntől tisztára mossák. Az áldozati bárány szívéből imádat és fönséges dícséret szállott a Legmagasabbnak trónusához, mint a bűntelen, a szent Istenfiúnak hatalmas válasza a bűnös ember lázadására. A lelkek

hajójának szédítő erejű kormánycsavarodása ez, végleges elfordulás a bűn miazmás szigeteitől és beirányulás a tisztaság és világosság örök kontinensei felé.

A Getzemaniban Jézus mindnyájunkért gyászol nagy engesztelő fájdalommal. Melyik szív maradna itt hideg? Isten értünk reszket, értünk szomorú, értünk zokog, mert szeret. Odaadja magát, mert szeret. Mélységes fájdalom ül istenarcán, szépséges vonásait mint gyászfátyol borítja. Ajkán engesztelő panasz, hallom, oh nekem szól, egyenesen nekem, senki másnak mint nekem. „Te is megterheltél engem; te is fájdalmammá lettél, keserű, szomorú színjátékká nekem. Nézd, téged is visellek, nézd, átöleltelek, felemellek, kiveszlek a bűn nyomorából. Tudod, hogy honnan mentelek? Tudod, hogy merre vitt sok szörnyű elesésed? Most fogom a kezed, most tiszta vagy, mert áldozat lettem helyetted, mert nagyon szerettelek. És tudod, hogy a szeretetem erősebb mint a vágyad? Tudod, hogy a Szívemnek kiszökkenő szikrája életfogytiglan éget? Tudod, hogy az én áldozatos Szívem, a boldogságos szenvedések és gyötrelmes örömök szent kohója téged vár, téged keres? Gondolj, oh gondolj erre mindig!"

Ez a fényesség megremegtet engem. Lelkemnek legmélyén eszmélek rá, milyen számlálhatatlanok a bűneim, a botlásaim, mennyi szeretetlenség vádol, mennyi közönyösség tompítja istenszolgálatomat, mennyi hanyagság, elfeledkezés, mennyi lélektelen-

ség szűrődik tetteim közé. Mily tévedtek a gondolataim, milyen szétszórt az áhítatom, óh be szomorú, beh szomorú színjáték vagyok Neked, Uram!

De Te eljöttél, a bűneimért jöttél. Értem jöttél s hogy tiszta legyek, elviszed a bűneimet. Oh Te erős bűnhordozó Lélek, minden hatalom a Tiéd. A Te remegő emberkezed Isten keze. A Te könnytől befutott szemed a Végtelenség szeme. A Te vérrel verítékező arcod az emberlélek napsugara, a te borzalomtól reszkető szíved minden szeretetnek forró tűzhelye. Leborulok Uram és arcomat a porba temetem. Könyörülj rajtam, minden irgalom a Tied. Csak Te, csak Te segíthetsz, nélküled mitsem tehetünk. Oh, mi vérharmatos szőlőtőkénk! Oh mi verítékes magvetőnk! Oh, hogy bűneink emléke izzítsa ki szeretetünket és minden ízünkben reszketve érezzük meg alázatos függésünket és örökké kielégíthetetlenül tudhassuk, hogy tüzesebben kell szeretnünk, forróbban ölelnünk Téged, hogy minden lángunk halvány mécsvilág a Te Szívednek sugárzó napkorongja mellett. A Szív mellett, melynek lobogó tiszta vérét az értünk való gyötrelem verítékcseppekben sajtolta ki arcodon!

Jézus, aki engesztel helyettünk, hősies erőszakkal akarja a bűnt legyőzni. Az engesztelés lényege az, hogy a bűnt nem pusztán bánja, hanem jóvátenni, a világból kitenni, úgyszólván megsemmisíteni akarja. Valami természetfölötti erőkifejtés ez, visszanyerni azt, ami a bűn által veszendőbe ment. Visszahatás a gonosz hatalma ellen. Támadásba lépés, hogy

a rossz az egész vonalon hátrálásra kényszerüljön. A jót nem csupán helyreállítani, előbbi méreteiben újra megvalósítani, hanem fokozni akarja. Tisztaságvágya telhetetlen, nem csupán lemosni, hanem szépíteni kíván. Bármennyit tett, sohasem engedett, mintha a bűnnel szemben az offenzíva befejezhetetlen volna. Az engesztelés a szeretet szomjúsága, a bűnbánatos szeretet kielégíthetetlen szent bosszúállása. Mintha a bűn az erény inait heves rohamra ingerelné. Az engesztelés így nem csupán penitenciagyakorlatokban jut kifejezésre, hanem a szeretet, odaadás kiapadhatatlan aktusait teremti.

Jézus Szíve az engesztelés szellemére akar bennünket nevelni, az engesztelés buzgalmát akarja bennünk felgyujtani. Mégpedig úgy, hogy először is saját bűneinket tartsuk szemeink elé s az akarat nagy intenzitásával vágyódjunk arra, hogy jóvátegyük őket. Hatalmasan kell szívünkből a kiáltásnak előtörnie: Uram, én Istenem, mindenért eleget akarok Néked tenni, mindent jóvá akarok tenni, a Te dícséretedet akarom szolgálni engesztelésül a szégyenért, melyet Rajtad elkövettem! Oh gyujts meg engem eleven fáklyául, hogy hirdessem a Te világosságodat! Építs meg engem a Te kezeddel, hogy a szentség lakozzék bennem! Fogadj engem a Te kerted munkásául, hogy verítékesen szolgáljalak. Ime minden érzésem és akaratom, szívem és kezem a Tiéd. Fogadj el és kormányozz engem."

Az engesztelés, a föltétlen odaadás szellemében szívünkből mindent el kell távolítanunk, ami Isten

nemtetszését érdemelné. Akaratunk minden erejével kell kívánnunk, hogy a szívtisztaságnak ezt az engesztelő aktusát, mint az igazi, elégtételt szomjazó istenszeretet tényét valósítsuk meg. Beletesszük egész lelkünket, hogy a legbensőbben kapcsolódjunk Krisztus szeretetéhez. E forró, engesztelő törekvés ébredjen fel mindenütt a szívekben, hol istenszeretet és Krisztussal való barátság lakik. Az engesztelés legyen bennünk lelki szükséglet, legyen nélkülözhetetlen vigasztalás, mélységes öröm. Nemcsak magunkért, hanem másokért is. Krisztus arra tanít, hogy ne zárkózzunk saját lelkünk gondjába, arra, hogy más lelkek fontosak legyenek nekünk, hogy testvéreink lelkét szeressük, üdvükre gondunk legyen, vétkeiket tehernek érezzük. Azt akarja, hogy a lelkek sorsa valami égetően foglalkoztató kérdés legyen nekünk, hogy mások elesése bennünket emésszen, hogy bűnök, melyeket mások elkövetnek és nem bánnak meg, mint egyenesen ránk tartozó személyes bajok, a mi vállainkat terhelő szemrehányások éljenek lelkünkben és szüntelenül tettre, segítésre, gyógyításra indítsanak bennünket. Krisztus azt akarja, hogy e hideg lelkekbe szívünk melegét árasszuk, akarja, hogy merevségükkel, tompaságukkal, sötétségükkel állítsuk szembe a mi szeretetünknek fény- és hőhullámait. A tavaszi napsugárral megfutamodásra készteti a telet, a mi lelkünk sugárzatával pedig el akarja tüntetni a szíveknek fagyos merevségét. Akarja, hogy gondolatban végigjárjunk szeretteink képén, megérezzük, mi kell ne-

kik és imádozzunk mindazokért, kiknek erre szükségük van, indítsunk fel magunkban helyettük bánatot és ajánljunk fel engesztelést. Mélyen átérteni a lelkek életközösségét a kegyelem országában annyit jelent, mint eleven vágyat hordozni arra, hogy mindazt, ami ott foltos vagy elpusztult, megtisztítsuk, megjavítsuk, újra megteremtsük.

Ez a földi életnek valóságosan isteni hatalma istenkézből származik. A lélek cselekvésszabadságának nagy szándékából fakad, mely minden földi vállalást természetfölötti értékűvé teszen. A szabad választás a lélekország ellenállhatatlan varázspálcája; apró szenvedések szerető elfogadásával mondhatatlan túlvilági kínokat lehet megváltani. Csak azért, mert emezt *választom*, amaz pedig *kiméretik;* itt még lehetne bűnösen, vakon lázadoznom, ott nincs más számomra mint az összetörtség, a tűrés, az elfogadás. A tisztító tüzek gyötrelmeinek gondolatán meg lehet mérni, mennyire becsüli Isten az emberi szabadságot, milyen sokra tartja a földön már egészen Neki adott életet. A lelkek életközösségének e szabad vállalások a termékeny csomópontjai, igazi sejtmagjai. Minden Istennek adott akarati aktus mint ragyogó *nucleus* ég a lélekközösségek végtelen sejtszövetében és életet, természetfölötti orgánumokat termel maga körül, szüntelenül megújulva mintázza ki őket a szeretet reszkető protoplazmájából.

Uralkodjon bennünk ez a szeretet, mint minden lelkiségnek eleven közege, érezzük át remegő szívvel a földi engesztelések fönséges hatalmát. Oszto-

gassuk szét magunkat, kínáljuk szenvedésünket másokért, hordjuk áldozatainkat mások nevében, segítsünk, mentsünk, szeressünk. Jézus akarja, s ha tényleges szenvedést nem tudunk felajánlani, beéri az engesztelés vágyával is. Nem a vágy elgondolásával, nem a vágyódás sápadt fogalmával, hanem annak a nagy kötelezettségnek eleven, forró átérzésével, melyet a lelkek közösségébe tartozásunk tesz vállainkra. A nagy, misztikus Gertrud értette ezt, és Krisztus-jelenéseiben fönséges valósulással meg is élte. Minden elveszett kegyelmet, minden kárbament lélekilletést, minden eltévedt imát és minden lázadva viselt szenvedést, mi a föld terhét súlyosítja, szent vágyódással foglalt szívébe, átjáratta szeretete tüzével és lelke bíborával átitatva, esengve tette az Úr lábaihoz. És a királyi Krisztus, a nagyhatalmú *Dominus Jesus* mint tündöklő gyöngyöket emelte diadémjába ezeket az ajándékokat, a jelenések fönséges szimbólisztikájával értésünkre adva, hogy egyetlen át meg átgyulladt s a szeretetben emésztődő lélek odaadott, szenvedélyes vágyódása elegendő arra, hogy az emberiség szomorú lélekhulladékait érintésével drágakövekké bűvölje, melyeket az Üdvözítő boldogan ragyogtat végig mennyei udvarán.

Hatalmunk, mennyei hatalmunk van itt a földön, ha szeretünk. Istenoltotta hatalmunk az árnyak, a szennyek, a gonoszság ellen. Hatalmunk van a megtépett krisztusi testet lelkünk olajával behegeszteni, hatalmunk van a könny- és vérpatakos arcát tisztaságunk fátyolával letörölni; hatalmunk van fájó se-

beit édes örömmé csókolni és szívének bántódásaiból Néki mennyei diadalt szőni egyedül azzal, hogy minden emberi bűnnel szembeszögezzük szeretetünk lélekmentő sugarait. Legyünk tiszták és erősebbek leszünk a bűnnél, szeressünk s engesztelésünk erősebb lesz mint a bántalom, mert Istenből merít, ki mindent megbocsát annak, aki nagyon szeretett. Igy a megváltásnak nemcsak passzív, hanem aktív részesei, Krisztus sorsának osztályosai leszünk a nagy engesztelő munkában, mely Istent lehozta közénk.

XII.

Az irgalmas közbenjáró Szíve.

Az Úr az engesztelés nagy művét véghetetlen gyöngéd irgalommal viszi végbe. Az irgalom a bűnös lélekre boruló szeretet, az irgalom a szeretet harca a bűn ellen a bűnterhelt lélekért. Jézus Szíve telè van részvéttel, könyörülettel a bűnös világ iránt s egymaga akarja helyettünk nyujtani, amit mi nyomorunkban szolgáltatni képesek nem vagyunk. Ezt a szeretetteljes készséget jelzi a próféta: „és íme, sietve hamarsággal eljő." (Iz. 5, 26.) És az apostol is emlegeti, mikor a Megváltónak e szavakat adja ajkára: „Áldozatot és ajándékot nem akartál, testet pedig alkottál nekem. Az égő és bűnáldozatokat nem kedvelted. Akkor mondám: „Ime jövök! A könyvben főleg felőlem van írva, hogy cselekedjem, Isten! a Te akaratodat." (Hebr. 10, 5—8.) Uram megérezteted velünk, mennyire szenvedélye Szívednek fogyatkozásainkat helyrehoznod, szegénységünknek segítségére jönnöd. Oh Uram — hogy ezt megtetted... hogy jöttél... hála Neked, legjóságosabb Megváltó... hogy adósságunk minden gondja megenyhül, minden ke-

serves búsulásunk megnyugszik a Te Szíveden... Ime, aki kellett nekünk... íme, aki e szavakkal jő felénk: Eljöttem, a közbenjárótok vagyok...

Ah, ehhez hatalom kellett — és szeretet. Mert számunkra minden, minden el volt rontva, véglegesen és emberi erőkkel visszavonhatatlanul. Az ember elvesztette örökkévalóságának jogait. Kivert szolga lett, aki előbb Isten nevében pihent. Gyötrődött, tapogatott, tévelygett, homályos, elfelejtett valóságok kísértettek körülötte, Isten tompa sejtelemmé fakult szívében. Mint lidércnyomás alatt az öntudat, úgy vergődött, torzult, nyomorodott benne az istenkeresés, otromba anyagba metszett bálványokat álmodott, kérdezte az erdőt, a vizeket, a tüzet, a napot, szörnyetegeket gyúrt, állatokat imádott, s a sok eltévedtségben fojtottan, súgva hallatszott a lélek betemetett mélyéről: hol? hol vagy Isten?

Ide hatalom kellett. Valakinek kellett jönni, aki úgy tanítson, „mint akinek hatalma vagyon", aki győzze a közbenjárást a sértett Végtelen s a porbatiport ember között. Oh, ezt a távolságot a Szentség és a bűn intervalluma méri, ezt csak istenkarok foghatták által. Keresztreszegezett karok kellettek hozzá, amelyeknek ölelésében elfér a világ, mert Isten fájdalma növeszti őket végtelenné. Az Istenfiú kiszegezett karjai kellettek, hogy míg egyikkel alázatos odaadásban Atyját öleli, a másikkal a bűnben gyötrődő emberiséget emelje fel és fektesse Atyja szívére. Jaj, a keresztfán kiterjesztett karok mentő ölelése vérenvett közvetítés, a szeretet fönséges tékozlásának

örökérvényű aktusa, mely a Golgota hegyéről a mindenség párkányáig s az áprilisi délután szörnyűséges üdvösséges pillanatától az idők eredetéig és végéig nyúlik, s egyetlen ponton, egyetlen percen végtelent és örökkévalóságot vásárol. Félelmes, rettentő közvetítés, megreszket tőle a föld, zokognak az égi csillagok, földig hasadnak nehéz nyomasztó kárpitok — de az Istenember szeretetté ölelte a Teremtőt és meghasonlott alkotását...

Lehet még csüggedni? Ki mer bátortalan lenni, ki fél az elhagyatottságtól, mikor Isten vérző keze nyúl feléje s a hulló tüzes cseppek szívünkre pettyezik: megváltottalak. Hisz itt, itt van, akit kerestünk. Itt van az irgalmas szamaritánus, kilépett a végtelenség kapuján és hozza olaját, mert menteni akar, a bűn nyomora, az örök romlás nincsen Isten kedvére. Ez az átvert kéz erősebb minden kezeknél, ezek a tépett ínszalagok örvényeket hidalnak át, ezek a zúzott izomszálak engem minden köteléknél erősebben kötöznek Isten oszlopaihoz, beleszíjaznak Isten jármába. Engem, engem, aki oly mélyre, oly messze estem! Oh, fogom, megfogom, ajkammal, csókommal szorítom ezt a remegő, véres kezet, ezt az istenhidat, ezt az üdvösségkaput! Neki adom magam, mély alázatban, lélekzetfojtott érzékenységben várom, merre vezet, merre terel, irányítására megfeszítem inaimat és megyek utána, Vele, tűzön, vizen át, hogy véghezvigyen bennem mindent, amit elgondolt nekem. Oh félem és szeretem ezt a kezet, s míg követem és fo-

gom, tudom, hogy a másik az Atya térdén pihen s fogódzásomban egy vagyok az én hatalmas Istenemmel. Oh imádságos emberség, oh szentelő léptek, igeillatos ajkak, vezetésben acélos, szeretetben bársonyos kezek! Oh sebekben kipontozott szentséges iránytű, te Isten és ember közé fekvő mennyei védelem, te minden bűn fölé táruló vérbeöltözött megbocsátás! Te rám gondoltál, Te véreddel magadra írtál engem, hiszek Neked, bízom benned, a Tied vagyok, tenyeredbe rejtőzöm porszemnyi mindenemmel, ne ejts el, ne feledj el engem!

Az irgalomra bizalom a válasz. Alázatos szent reménykedés. „*Simple abandon*", — énekli korunknak csodálatos gyermekszentje, a „kis" Terézia. Az Irgalom eljött értünk, testbe takaródzott lelkünkért. Megszentelte az emberséget. A rontás itt is a szentség szolgálatába sodródott, elvitte a Szépségnek, a Szeretetnek diadalmas áradása. A megrongált, eltorzult emberlélek rémületes sorsa természetfölötti mentő aktusra bírta a megbocsátó isteni szeretetet. Idejött, hogy felszabaduljunk, hogy újból szépek, győzelmesek legyünk. „Add nekem, fiam, a szívedet," — mondotta és mi ne adnók? Kihez mennénk? Kire bíznók magunkat? Isteni kéz nyúl kezünkért, isteni ajak suttog hívó szavakat felénk. „Szomjazom" — hallja a csodálatos kis lisieux-i szent — „szívedre szomjazom". Értünk jött, akar minket, — van-e bűn, mely ne lobbanna szélkapta porrá ennek az Irgalomnak tüzében? Hozom, mélységes szégyenkezéssel ho-

zom bűneimet és megalázódásomnál csak szeretetem nagyobb. A bánat zokog és a szeretet énekel. És a bánat sírásától hangosabb lesz a szeretet dala. A szeretet a bánatot ássa, a bánat a szeretetet sarjasztja, növeli. És ennek a fölséges lelki életkeringésnek ütőere a megbocsátás. A megbocsátás a szeretetnek és bánatnak valami sajátságos, megállíthatatlan lelki dinamóvá szerveződése, melyben a szeretetet a bánat, a bánatot a szeretet erősíti végtelenül. A bűn így válik lélektisztítóvá, a legyőzött gonosz így vonja az erénynek diadalmas jármát. *Felix culpa*, — már értjük, mit jelent. Remegve suttogja az irgalom e paradoxonát a Magdolnák, az Ágostonok ajka, mert érzi, hogy bűne szeretetsebekké mélyed, mikor az elvetemültség gyötrelméből, életének sáros tönkrementéből kivezeti a mentő Kéz, a megbocsátásnak fönséges szimbóluma. Mi mást lehet erre felelni, mint boldog bizalmat, édes odaadást, megsemmisülő szeretetet?

Ez az odaadás az én Jézusba kapcsolódásom, az én kapaszkodó szálfám, ez az én életpoharam, melyből a megváltás mentő italát iszom. Nem úgy, hogy tétlenül várnám a varázsitalt, hogy tehetetlenül függnék a vezető láncon, nem úgy. Más az odaadás és más a renyheség. Nem tétlen lelket adok, hanem cselekvő életet. Nem petyhüdt heverést adok, hanem feszült inakat. Nem lusta áradozást, hanem dolgozó, építő, izzító erőket. „*Simple abandon*" — igen, de amit odaadok, az nem üresség, hanem sziporkázó erőtér legyen, s ah a kémlelő isteni ujj bejárja adásom, tetteimnek villanyos csókja érje segítő izületeit.

Tetteket kínálunk, forgó tengelyeket, nem kongó kádakat, élő vizeket, nem egymásra fulladt, lekövesült iszaplerakódásokat. A bizalom sarkaljon, az odaadás építsen, az engedelmesség ostorozzon, — szent erőszak önmagunk ellen az abszolút istenrehagyatkozásnak tartó pillértestvére. Kitartás, ellenállás, tetthűség dolgozzon üdvösségünk féltékeny gondjával egy műhelyben, s ha az irányítást vettük, induljunk teljes lendülettel. Minden bűnünk mint égető tartozás sarkantyúzzon, minden mulasztásunk sokszorozza meg tetterőnket. Ez termékeny bűnbánat. Az engesztelő cselekvés mélyíti a bánatot, a tettrekész bánat acélozza a cselekvőképességet. A bánat elégtétel, s az elégtétel bánat, mikor a lélek valóságában megjelenik. Csak az elnevezés, a magyarázkodás szedi ketté ezt az egyetlen, irgalomszülte valóságot.

Azonban bármennyit is tegyünk, tudnunk kell, hogy tetteink magukban nem elegettevők és nem szolgálhatnak engesztelésül. Mint ahogyan nem a szeg tartja a rajtafüggő szentképet, hanem a fal, melyre erősítettük. A szeg a fal szorítása nélkül lehull, a szeget tartani kell. Igy a mi elegettevő tetteink is csak támasznélküli, faltalan szegek. A nagy, a hatalmas, a bűn ellen bevehetetlenné emelt védő várfal a megváltás. Tetteink a kapaszkodó kapcsok, melyekkel e fal védelmét megszerezzük. Magukban mitsem érnek s a megváltásba fogózva isteni értékűek. De fogózni kell. Nem feledni a fönséges ifjú szent megkapó hasonlatát a kaleidoszkop színes hulladé-

káról — a természet által motivált tetteink, — melyek természetfölötti rendet, szépséget, értéket nyernek az isteni Háromság fénylő kristálylapjai között. Szeretetünk a megváltás tényén át olvadjon Jézus Szívébe, bánatunk az ő fájdalmával forrjon össze, engesztelésünk az ő könyörgésébe merüljön, elégtételünk az Ő tetteiben vesszen el. Vele bánkódjunk, Vele vezekeljünk. Bizalommal sírjunk, sírva bizakodjunk, kishitűleg el ne csüggedjünk, lelkünk mélységes önvádjait alázattal, penitenciásan hordozzuk.

Megbánt, beismert, megbocsátott bűneinken nyugtalankodni nagy hálátlanság volna az Úrral szemben. Annyi volna, mint Vele igazán egyesülve nem lenni, mint a megváltás művét valóságosan át nem élni. Megtenni mindent, ami hatalmunkban van, elfogadni, győzni mindent, amit Isten kíván — ez kötelesség. De ugyanily kötelesség felhagyni minden kétséggel, hálából a megváltó szeretet iránt.

Vannak bűnterhükre érzékeny lelkek, akik multjukra szüntelenül visszatérnek. Különösen nagy kegyelmek árán hirtelen megtisztult lelkek eshetnek abba a veszélybe, hogy szinte lidércnyomásból ébredő önismeretük nehezen eszmél a hihetetlen, a valószínűtlen, a diadalmas valóságra. A megtisztult lélek nem felejti a bűnt, természetszerűen bánja, kifogyhatatlanul bánja, s az engesztelésben telhetetlen. E bánatnak nem szabad lélekbénító önkínzássá fajulnia, ez sérelmes volna Isten megbocsátó szeretetére nézve. A bánatnak a megbocsátás gondolatában kell elmerülnie s onnan a lélek szent békéjét táplálnia. Is-

ten elfeledte bűneinket, mi nem feledjük el, ez nagylelkűség, ez helyes.

Menjünk elébe az elégtételnek, ne várjuk kényszerét, a szabadon vállalt engesztelés hatalmasabb, mint a büntetés, mely reánk kiméretett. De engesztelésünk legyen telve boldog hálaadással. Higgyünk az irgalomban, melynek isteni tüzében elhamvadnak a legnagyobb gonosztettek is. Tartozunk? Igen, határtalanul, megfizethetetlenül. De kinek? Annak, aki szeretett bennünket, mielőtt voltunk, annak, aki tárt karral jött elibénk a szent keresztségben, aki nem küldött kárhozatra bűneinkben, hanem eljött és „életét adta barátaiért", értem is, — Őt kell kiengesztelnünk, az irgalmas Szívet, Aki szeretettel hajolt fölénk s könyörgött értünk, míg mi bántalmaztuk Őt... lehet-e kételkedni a megbocsátásban, mikor az a közbenjárónk, akinek tartozunk?

XIII.

Az élet és szentség forrása.

Jézusnak isteni Szíve belső életünk forrása. Mert nekünk a kegyelmet, a lélek természetfölötti életét megszerezte; és mert szüntelenül adja az igazi lelki nagyság impulzusait, az igazi lelki szépség motívumait. Ő a gyökér, melyből a nemzetek, az életviszonyok, a személyek sajátossága szerint a földön az isteni élet dús flórája fakad. Mily csodálatos szellemi világ! Itt a gyöngéd és a bensőséges, a mélység és az erő egymás mellett lakik. Új belátások, új érzések, új felfogások egész világa. Álmélkodva állunk az élet teljessége előtt, mely itt csodálatos, élő panorámává tárul, a szellem lehelletét szívjuk, lélek áramlik felénk. Futtassuk végig tekintetünket azon a lelki pompán, mellyel a szellemi valóság virágbafakad. Élet, mely Jézus Szívéből a szentek lelkébe ömlik. Szemléljük az üdvözült istenbeolvadás formáit, melyekben ez az élet elmondja önmagát, nem tolul ajkunkra az antifona: „Szenteid mint a liliomok, mint a balzsamok illata?"

A szentek lelkülete a mi iskolánk. Lelkeik a lehető legintenzívebben válaszolnak mindenre, ami Isten

vagy isteni, ami imádásra, istenfélelemre, tisztaságra, szentségre vonatkozik. Folyonosan eleven tudatuk van Isten végtelen nagyságáról és hatalmáról, az ember tökéletlenségéről és semmiségéről. Ez a tudat lelkük életére a teljes, a befejezett belső igazság jellegét nyomja. A legváltozatosabb módon nyilvánul alázat- és imádásgyakorlataikban. A szentekben lobogva ég emberi tartozásaink és büntetésre érettségünk tudata. Érzik a bűn egész terhét s a léleknek minden undorodását a vétek gyalázatától. Az embernek Urával és Teremtőjével szemben való nagy hálatartozása, melyet tompa lelkek csak távolról sejtenek, szenvedélyes megindulásokat vált ki bennük.

Szent Margit Mária Jézus isteni Szívének iskolájában reszketve tanulta Isten szentségét felismerni, és semmiségének, bűnösségének tudata lelkét keresztüljárta. Az Úr engedte, hogy rémülettől áthatva pillantsa meg az isteni fölséget úgy mint Mózes, Jób, Izaiás látták... Életleírásában olvassuk, mennyire kitüzesítette benne az Úr a szeretetet. Ezek a lángok mintha intőleg sepernének végig a mi lelkünkön is. Egy jelenése után így ír: „Napokon át úgy tűnt fel nekem, hogy egészen tűzből vagyok. Szemem, lelkem úgyszólván káprázott, s annyira magamon kívül voltam, hogy csak a legnagyobb megerőltetéssel tudtam itt-ott egy-egy szót kiejteni." Nem égi tűz ez, mely szikraesőben hull a földre? Nem ráz fel lustaságunkból, lanyhaságunkból? Nem hajt valami hatalmas akaratkifejtésre, szenvedélyes, erőszakos törekvésre a szentség felé? Isten szeme előtt fátyolozat-

lanul álló lelkünk képe rázzon meg mélyen, töltsön el aggodalommal és rémülettel. Mennyit tettünk, hogy eltorzítsuk, lealacsonyítsuk, elértéktelenítsük. Jézusnak tartozunk szentségtelenítetlen szeretetünk első himporos virágjaival. S mi megvonszoltuk őket az út porában: sokan végigtapostak rajtuk... Testvérem, tudod-e, hogy magának, szent önmagának teremtett téged az Úr és te elosztogattad magad? Gondolj bűnös szeretetekre, gondolj a szeretet fönséges misztériumának megszentségtelenítéseire, szemétdombokra hullt mirtuszkoszorúkra, a legszörnyűbbre, amit ember tehet, a mindennapos erénytaposásra, a szeretet istenpatakjának szennyeseire. Oh, borzadj meg önmagadtól, ha volt ezekben részed, éljed meg mélységes önmegvetéssel azt a gyötrelmes tudatot, hogy legjobban vétkezik az, ki a szeretetben gázol. Aki másét eltapossa bűnös, de ezerszer bűnös, ki a magáét szórja az út sarába. Saját szíved szeretetkincsének megszentségtelenítésétől reszkess a legjobban, és minden lelki mozdulat, mely emberek felé von, legyen gondos, imádkozó kritikád tárgya. Mert a legsúlyosabb és leggyógyíthatatlanabb lelki bajok erednek emberek egymáshoz kapcsolódásából, ha az nem Isten karjai között történt. Oh, ne ölelj át senkit, ha kezébe nem Isten tette a kezed és kérdezd szüntelen és újra meg újra százszor, akarod-e Uram? És lesd a választ lelkedben, eseményekben, életed alakulásában, Isten válaszol azoknak, kik őt szorgosan kérdezik. Ha ezen a vonalon el nem merültél, a kárhozat szörnyű szikláinak legveszedelmesebb zátonyát

kerülted meg és hálát kell énekelned érte az Úrnak. Ha pedig megzúzta hajódat és megtépte köntösödet ez a vihar, rettegj, könyörögj, engesztelj. Oh semmi se legyen sok, semmi se legyen túlságos nehéz neked, semmi se fájjon elbírhatatlanul, hiszen érett gyümölcs voltál a kárhozatnak, hiszen az Urat ott sebezted meg, ahol legjobban fáj, tetteid ördögi korbácsa egyenesen érte a Szívét... A Lelket szomorítottad meg benne, ölelésre tárt karját taszítottad el, föléd hajló mennyei ajkától födted el arcodat, mikor a lelkedbe öntött szeretetkincset becstelenítetted, mikor emberségünk fönséges hordozóját, mennyországunk ragyogó talentumát, az Örök Szépségek szívünkbe tett zálogát, a szeretetet gyaláztad meg magadban. És ezt cselekszi a mi szerencsétlen földi nemzedékünk a vérfertőző, szennyes férfiakban, a leányárudákban, a strandok vaskos flörtjeiben, a „társaságok" raffinált kacérságaiban, a vásár-házasságokban, társadalmunk elnézően kezelt, ezer undorító lélekrohasztó szokásában. Jaj, ki van köztetek, akit ez a métely nem ért? Ki van, aki a szívébe tett kincset növesztve őrzi? Oh, ha van valaki, az imádkozzék és meglátja magán a szeplőt, a szeretethibát. Minél kisebb a botlás, annál fájdalmasabb, mert annál megalázottabb, annál szenvedőbb a zokogva ráboruló megsértett szeretet.

De mindegy, mindegy, nagy bűnök, kis bűnök, ne alkudozzunk, mind Istent bántja, mind a szeretetet sebezi. Forduljunk meg, akármerre jártunk. Ne

méregessük tetteinket. Vajjon a szerető édesanya így beszél-e. Késsel nem vágom meg a fiamat, de ezt a gombostűt beleszúrom. Jaj, ne mérjük rőffel a bűnt, és bánatunkat ne mérsékelje a botlások „jelentéktelensége." Mind a szeretet ellen van az utolsó félretekintés a templomban, gondolatunk minden elszökkenése imáink mélységeiből. Nincsen kis bűn, mind az Istent bántja, az utolsó elfeledkezés is az irgalmas szeretetet tolja el magától. Forduljunk meg, akárhol jártunk. Legyünk újak, szebbek, lobogóbbak. A szentségnek nincs határa, mert a Krisztus-minta nem határ, hanem végtelenség. A bűnnek nincs mértéke, mert mind ellenállás Istennek, és a legkisebbikben is csírázik a mi gőgös, kárhozatos mértéktelenségünk. Az Irgalom nem büntet érte azonnal, mert nyomorúságunkat látja. Büntessük mi önmagunkat. Nem szeges övekkel és ostorozásokkal, ez a penitencia gőgje volna és elsodorna, — hanem elszánt, komoly vállalásával mindannak, amit Isten földi életünk nagy próbaidején kioszt nekünk. Fegyelmezni akaratunkat, Isten akaratát keresni tetteinkkel, nagy komolysággal, nagy elhatározottsággal tartani penitenciát, igazi, bensőséges, lélektermékenyítő bűnbánatot. Bűneink felismerésén és legyőzésén megtisztult szívvel fogni lényünk átképzéséhez, neveléséhez, hogy nemesülten, izzó szeretettel tartozhassunk Jézushoz. Siessünk, talán nincsen sok időnk, siessünk míg kezünkben van a lét hatalma, míg szolgálhatja a lelket a test, míg mintázhatja a testet a lélek, siessünk, míg a lélek diadalkapujához

szabadságunk hordhatja a követ, míg önként szolgálhatjuk a szeretetet, míg a mennyei adományunk, a lélek korlátlan döntő hatalma, Istennek osztogathat ajándékokat... Érezzük meg eredetünk mélységeit, rendeltetésünk magaslatait és mondjuk Jézusnak: Téged akarlak Uram, Téged, a mennyországodat, „a Te szenteiddel örökkön-örökké." A Te szenteiddel és az én szenteimmel, mert a Te szenteid az enyémek is. Mind az enyémek, nem hagynak el, hozzád vonzanak, nálad várnak engem. Közel vannak hozzám, feléjük kívánkozom, közéjük igyekszem, lelkükből merítek vigasztalást és segítséget. Kölcsönadom nekik testemet és földiségem érdemszerző értékeit azzal, hogy felajánlom tetteimet, lemondásaimat, áldozataimat azokért az elégtelenségekért, melyek földi útjukon égették e sugaras, szeretetszomjas emberszíveket. Kölcsön adják nekem a lelküket és mennyei örömeik kiapadhatatlan erőforrásait azzal, hogy érdemeik, tetteik, szeretetük fényét a lelkemben szertesugároztatják és megedzenek, megacéloznak minden jóra. Igy élik az én életemet s én élem az ő életüket s eleven valósággá tüzesítjük, amit a Hiszekegyben mondunk, — a szentek egyességét.

Jó nekünk a szentek lelki atmoszférájában élni, velük egyesülten küzdeni. Nyomaikban Jézus Szívének imalelkületéhez is közelebb lépünk, kezükön vezetve abba mindig mélyebbre hatolunk. Ha Istent szellemben és igazságban akarjuk imádni, azonnal érezzük gyengeségünket, elégtelenségünket. Az

imádás, az istendícséret nagy szolgálata meghaladja erőnket, segítséget keresünk, magányos dalunk elhalkul, elvész a Végtelennek határtalan csarnokain, kórusra vágyunk, égő lelkek dícsérő kórusába szeretnénk tartozni, mert szegényül, képtelenül állunk egy fölséges, tökéletes Hatalom előtt. Ránk száll a szférák félelmetes csendje, hol az Örökkévalóság szárnysuhogása sodorja a percnyi emberéletek millióit, kicsinységünk meggyötör, elnyom és jó nekünk, ha nem vagyunk magunk, jó nekünk, ha sokan vannak velünk, nálunknál mind jobbak, szebbek, akiknek szívei, mint szentjánosbogarak a firenzei éjszakákat, kigyujtják a szférák csendjének fénytelen ürességét, akiknek ajka, mint hajnali madárhimnuszok, énekes imaszóval zúgja tele a mindenek némaságát. Az igazi, a teljes ima a minden lelkek imája, a legforróbb istendícséret a minden lelkekkel egyesült magasztalás, a szeretet szent telhetetlenségének végtelen melódiája.

A szentek örömmel egyesülnek velünk Isten dícséretében. Ők a lángoló lelkek, a sötétben égő fáklyák, az eleven harmóniák. Jó nekünk, ha tökéletlen dícséretünk a lelkek fönséges magasztaló énekeivel egyesülhet, ha szerény dalunkba az ő akkordjaik vegyülnek és lelki pompájuk sugárzása fénybe borítja a mi sötétségünket. Igen, jó Téged magasztalnunk Uram „szenteiddel örökkön örökké." Ezért egyesültek áhítatgyakorlataikban oly szívesen az ég lakóival a Jézus Szíve Ájtatosság vezető szellemei, Szent Gertrud és Szent Margit Alacoque. A szentek

mind így fogtak tüzet Jézus szívén és izzó imaszellemük kigyujt minket is. Egyesüljünk velük Jézus isteni Szívének imádásában. Imádjuk e Szívvel egyesülve a legszentebb Háromságot s vigyük elébe dícséretünk adóját. Az imádás szellemének a szenteken át kell hozzánk férkőznie, belőlünk Jézus Szívébe ömlenek s ezen át Istenhez áradnak. Az imádás az a végtelen tengerjárás, mely a lelkek szeretet-óceánjának vonzásaiból ered. Hordja az odaadás melegét, váltogatja az istenfélelem szent hűsének lélekjózanító áramlásaival. Az imádás a lelkek atmoszférájának keringő passzát szele, az élő, az elköltözött és megdicsőült szívek hatalmas hőhullámzása, „a minden Szív királya és középpontja" körül. Az imádás a szentek közösségében az életjárás, az egység hordozója; ezek szeretetárkok, ezek végnélküli egymásbanőtt, tropikus párázatú szent folyók, melyekben az élő vizek keringenek „a minden élet és szentség forrása" körül. Az imádás a lelkek vére, a mi vérünk, a Krisztus vére, egyetlen létölelő, forró keringés és nem lehet egyedül imádkozni. Aki imád, az egyesül, aki imád, az Krisztusba olvad, aki imád, az milliónyi lélekből álló közösségben oszlik el, az elvész, az megszűnt körülrajzolt személy, magáramaradt ember lenni. Aki imád, az adakozik és részesül, az feloszlik és formát ölt, az megsemmisül és újraszületik. Aki imád, az nincsen és ezerszer újra van, mert az imádság, bár egyéni akarat a megindítója, mikor megvalósul, már nem egyéni többé, az egyén legmagasabb aktusa, melyben önmagát ad-

ja át, hogy eloszoljon a lelkek nagy szellemi kozmoszában, melyben nincs körülzárt tulajdon, mert törvénye a szeretet és a szeretetadás, közösség, egyesülés.

XIV.

A hatalmas, türelmes, irgalmas Szív.

Jézus Szívének két hatalmas szárnya van, melyeken Istenhez emelkedik: a világölelő, minden mélységet megjáró *ismeret* s a világot emelő isteni *érzék*, hatalmas vágy az istenség magaslatai felé. Ez a Szív a mélységekből kiált Istenhez és oly magasságokba száll, hol nem jár senki más. Tudja, hogy az igazság tanujául jött a földre. Át van hatva küldetésének méltóságától és hatalmától: „Minden hatalom nekem adatott égen és földön". Mélységes tűz hevíti: „azért jöttem, hogy tüzet hozzak a világra". Szelleme pünkösdi vihar, és megújítja a világot. Tudja, „honnan jött ki és hova kell visszamennie". — Istenből Istenhez. Jézus hatalmas volt beszédben és cselekedetben. Szelleme átlelkesítette az apostolokat, a vértanukat, a szenteket. Ő a „*fortis armatus*", az erős fegyveres ember, ki ott őrködik lelkünk küszöbén. Oh védelmezz, segíts minket, Uram, Te erős ember, Te diadalmas felfegyverzett hatalom! Oh védelmezz, mert oly rövidek lelki lélekzeteink! Szellemi légkörben úszunk és lelket kellene folytonosan belehelnünk, lelket kellene osztogatnunk. Nagy közös-

séget kellene szüntelenül éreznünk, s mint a magasságok szálldosó madarai, az ormok széljárásainak nagy ütőerein keresni az utakat, melyeken Isten felé szálltak legjobbjaink. Segíts bennünket, mert bebörtönöz a testünk, körülhálóz apró igényeivel, lefüggönyözi látóhatárunkat és közellátóvá lesz parancsaitól a lelkünk. Tettről tettre gördülő rögös kerekeken visz, rossz kerékvágásokon zörög velünk, szándéka csak zökkenőről csak zökkenőre ér és nem érzi a lélek messze akarásainak beláthatatlan vonalát. Végtelenbe tűnő célpontok felé sodorna a belső szomjúság és lélekzettelenségünk nem szabadul a testnek súlyos ponyvái alól. Oh fogj át engem, Te Hatalmas, fogj át és suhogtasd meg végtelen szárnyadat, az én erőm legyen a fogódzásom, az én akaratom legyen a könyörgésem, az én tettem legyen az odaadásom. Ragadj el engem, járj be engem, cselekedjél velem, rajtam, bennem, használd az erőmet, itt a munkára feszített karom, használd a gondolkodásomat, itt van a megismerésre gyult szellemem, szórd a szeretetemet, itt van kis öröklámpásom, a szívem. Tüntesd el erőmet hatalmadban, látásomat tekintetedben, szeretetemet szívedben és add nekem a legkisebb eleven szikrát önmagadból, hogy égjek benne és égjen bennem mindörökké!

Jézus Szíve türelmes. A türelem a lélek erős reakciója, erőkifejtés a ránehezedő terhek ellen. Helytállani, kitartani, nem ingadozni — ez a türelem jellegzetes ténye. Nem csupán passzív elviselés, hanem

győzelmes erő. A világ nem érti a türelmet, mert nem próbálja. Csupa ingerültség, csupa felborzoltság, csupa méltatlankodás. Kuszált lelkek, akik messziről nézik a türelmet, nem látnak benne egyebet, mint puszta zérust. A maguk rendszertelenül csapkodó ellenállás-kísérleteinek hiányát. Pedig a küzdelemben megőrzött egyensúly látszólagos zérusa rendszeres erőkifejtést rejteget. Mennyi hatást kell kompenzálni! És nem pusztán lekompenzálni, hanem szervezni, beirányítani, az Istennek adott munka kerékvágásába tolni. Az Istennek felajánlott, Isten kedvéért örömmel fogadott szenvedés olyan, mint az életre törő ellenerő, melyet a lélek művészete váratlan fordítással az élet pozitívumának irányába állít. Mint az emberi technika, mely magukban véve romboló természeti erőket visz az emberi akarat szolgálatába, pusztító elemeket, tüzet, vizet, szélvészt, villámot soroz érdekeinek műhelyébe, vagy szándékainak igájába fog. A türelem a lelki életnek fölséges, bölcs technikája, mely minden balsorsot, minden káros szenvedélyt, minden lelki fájdalmat az örökkévalóság szolgálatába küld. A lélek viharai, szélvészei, árvizei és villámai engedelmes erőkké válnak szelíd, de győzhetetlen kezében. A türelem tehát nagyon tevékeny. Nem látszólagos, akár a kábelben futó áram, vagy a testünket átjáró meleg. De cselekszik, nagy erőkön játszik és termékei az életbölcseség tettei.

Ezt a folytonosan tevékeny türelmet szemléljük Jézusban. Mint „holt terhet" hordta az egész világot,

ez volt a feladata, nagy keresztje, szenvedése. Hordta szótlanul, panasztalanul, mosolygó arccal. Mélyen és keserűen érezte, de a szenvedéssel szemben lelkülete tűzpróbás merő türelem volt. Jézus életében rendesen leköti figyelmünket a látható szenvedések szörnyű kálváriája, az utolsó huszonnégy óra, rágondolunk olykor az utolsó három esztendő fáradalmaira és nélkülözéseire, talán a harminc év rejtett szegénységére is, de legtöbbször feledjük a megváltás küldetésének szakadatlan tudatát, mely az emberiség bűnterhének folytonos szemléletét és viselését jelentette. Oh volt-e pillanata Jézus életének, melyben istenileg tevékeny türelemre ne lett volna szüksége velünk szemben? Hiszen bűneinkben nyitott sebe voltunk, hiszen hordozta minden gonoszságunk látomását és szeretett bennünket. Tudta, látta minden bántásunkat, szentsége ellen irányuló gonosz merényleteinket és szeretett. Mi egyéb ez, mint szüntelenül munkás türelem? Mi egyéb ez, mint isteni ellenállás egyénenkint minden bűnnek, minden gonosznak és a megbocsátás nagy fegyverének, a lélekország e csodatevő hatalmának, az isteni türelem és szeretet termőföldjéből való kisarjasztása. Nézzük meg Jézust, hogyan tekintett a bűnösre, aki az ő belső és szüntelen kálváriájának forrása volt, szégyenkezzünk és tanuljunk türelmet kis balsorsainkkal szemben.

A türelmes szenvedésben sok húsvéti érzés, sok lélektavasz rejlik. Jézus lelke sohasem volt komor. Ha fején töviskoszorút látunk is, tudjuk, hogy a lel-

ke tölgykoszorús. Az igazi, a győzelmes türelem nem gyötrődik. Felülről nézi az emberi szenvedések zilált ösvényeit, tépő bozótjait. Ez Krisztus türelme, melyből ha ki is tör a méltatlankodás: „Meddig visellek még el benneteket?" — ugyanakkor lelket emel, gyógyít. Ez a türelem derűs, bízó arccal jár a romokon is, hullamezőkön is. Azért bízik, mert erős és azért derült, mert bízik. Ez nem idegenség az emberi szenvedésekkel szemben, ez mélyebb megértése a szenvedésnek, mint a békétlen kesergés, ez leszállás a fájdalmak legmélyére, ahol meg lehet csókolni Isten tenyerét, — mert a fájdalmakat Isten nyujtja felénk s aki fenékig üríti a poharat, mert tudja, hogy a kehely Isten keze volt. A türelem azért mosolyog a fájdalmak hordozása közben, mert tudja, hogy minden szenvedésnek természetes szerkezete az, ami a Golgotáé: húsvétot hordoz méhében. Ki értené meg enélkül a szentek szenvedélyes sóvárgását a fájdalomért? Tudták, hogy a fájdalom a szeretet legtüzesebb próbaköve és a szerető, áldozatos tűrés szent örömét, természetfölötti báját szomjazták benne. Ezt a húsvétot kell nekünk is fájdalmainkban meghódítanunk.

Jézus Szíve irgalmas. A keménység összeférhetetlen az igazi lelki nagysággal. igazán nagy szívekben mások szenvedéseivel szemben nemes részvétnek tüze ég, s a környezetre ennek jótékony melege sugárzik. A Megváltó életprogrammja az irgalmas szamaritánusé volt és nem a levitáé, aki szívtelenül

sietett el a szenvedő mellett. Tanítványainál is a szeretet cselekedeteit sürgeti Jézus. „Irgalmasságot akarok" — „legyetek irgalmasok" —ez az Úr parancsa a szentírásban. A szent Szívnek szentelt votivmise introitusa az irgalmasság szavaival kezdődik. Jézus Szívének szeretete az ember iránt mindenekelőtt irgalmas szeretet. Jézus akarja, hogy így érezzünk mindazokkal szemben, akik gyengék és nyomorultak. Szelídségünk legyen az ő támaszuk és erősségük. Keménységünkkel sohase adjunk alkalmat arra, hogy mások védekezésből hazugságokhoz vagy elferdítésekhez nyúljanak. Jézus nem akarja az elnyomatást, nem akarja, hogy a keresztény közösségben a szegénynek a megvettetés legyen az osztályrésze. Szíve arra tanítja a világ nagyjait, hogy a kicsinyekhez leereszkedjenek, mint ahogy ő maga folytonosan a szegények és a szenvedők pártfogója volt. Az irgalmas Jézus tanítványai az egyház kezdete óta nyilt harcban állottak a klasszikus világ keményszívűségével. Később jött Assisi Szt. Ferenc, az irgalmas szeretet átszellemült apostola, ki a szegényeket testvéreinek nevezte s a szegénységet úrnőjéül választotta.

Jézus Szíve egyházára hagyta az irgalmas felebaráti szeretet parancsát. Ez volt az örökség, mely az első keresztények közösségét illatos kertté, a testvéri szeretet paradicsomává alakította. Ez nem maradt mindig így, de az Úrnak parancsa ma is az a nagy tradició, mely a keresztény szívekben századokat áthidalva él. Krisztus egyházában mindig újra meg

újra hintik az emberiség sebeire az irgalmas szamaritánus olaját. Ez az olaj nem fogy ki soha. Irgalmasságot akarunk mi is gyakorolni, azzal, hogy hűségesen imádkozunk másokért, a betegekért, az éhezőkért, a foglyokért. Az irgalmasságnak sok műve esik most a szociális tevékenység kereteibe. Kár, hogy ez az új név adódott, mely nem hordja régesrégtől Krisztus bélyegét, mint a *Caritas* hagyományos művei, melyek programmjukat szintén közvetlenül az irgalmas szamaritánustól származtatják.

Az isteni Szív irgalmasságát akkor értjük meg igazán, ha magunk is gyakoroljuk a szeretet műveit. Oly csodálatosan meleg lesz a szívünk körül és csak akkor jutunk tudatára annak, hogy Isten ezerszer irgalmasabban bánik velünk, mint mi a szegényekkel. Akkor lép csak igazán a lelkünk elé, mennyi jót tesznek nekünk az emberek, mennyi könnyebbséget és kellemességet nyújtanak nekünk szolgálataik. Végre is semmivel sem érdemeltük meg, hogy egész életünk Isten jótéteményeinek és embertársaink szolgálatainak sűrű szövedéke legyen. Irgalmas szeretet adta nekünk a létet, irgalmas szeretet tart életben. Nem kell-e szívünk szükségletévé lennie, hogy magunk is irgalmasságot gyakoroljunk?

Menjünk tehát a szegények elé krisztusi szeretettel. Az irgalmasságot Krisztus oly alaperénynek tekinti, hogy az utolsó ítélet jövendölő szavaiban „Atyja áldottait" a könyörületesekkel, a kárhozottakat a könyörtelenekkel azonosítja. Annyira szereti az ir-

galmasságot, annyira akarja irgalmasságra nevelni lelkünket, hogy önmagát, az Ő imádandó isteni lényét állítja a szegények és nyomorultak helyébe s *Iránta* való szeretetünket akarja ránk hárítani. Mondhatott volna ennél súlyosabbat, adhatott ennél mélyebben megrázó tanácsot? A nyomorultban, az elesettben engem fogtok szeretni, engem vigasztaltok, engem öleltek át. Nem értitek? Minden emberi seb nekem fáj, minden emberi gyötrelem bennem ég, minden keserves bűnös elesettség az én keresztem. A könnyek az én könnyeim, a szenvedések az én sebeim, a bűnök az én ostoroztatásaim. Eszméljetek, tárjátok ki karjaitokat, siessetek a nyomor felé, nem ismeritek a hangomat? Én éhezem, én szomjazom, én fekszem elhagyatottan, én zokogok a szegénység zugaiban. Én nyujtom felétek könyörgésre kulcsolt kezeimet, az én könnyem pereg a nyomornak szennyes köntösén, az én idegeim reszketnek a bekötetlen sebek sajgásában. Nem ismertek rám? Az én keresztem van a vállakon, az én gyötrelmem a szívek mélyén, a szenvedők, az elhagyottak szent egységében ők mind Krisztusok, és én vagyok mindenik. Én esedezem, én hívlak, én várom az irgalmat, én aki a bűntől visszavásároltalak benneteket, értitek-e már, hogy az irgalmasság nem ajándékosztás, hanem elodázhatatlan szent kötelesség?

XV.

Gyakorlati kötelességeink vezérfonalai.

Jézus nekünk adja önmagát, szeretetét, szellemét s adja minden melegségével, erejével és örömével. Tőlünk függ, hogy ezt ne csak mint jó hírt vegyük tudomásul, hanem lelkünk tényleges tapasztalatává alakítsuk. Tudni, hogy a szeretet fogalma mit zár magába, még nem az eleven érzés, még nem a valóságos szeretet. Az isteni Megváltó ígéri, hogy a Szívéhez forduló áhítat, az erényeibe és lelkületébe való elmélyedés felgyújtja bennünk a szeretetet. Higyünk ebben az ígéretben, kérjük a teljesedését. De egyéni erénygyakorlatokkal kell közremunkálkodnunk, hogy ez az ígéret bennünk megvalósulásra jusson.

Először azzal, hogy törekedjünk lelkiismeretünknek egészen gyengéd tisztaságára. Itt nem csupán azt a lelkiismeretességet gondoljuk, mely kerül minden tudatos bűnt, minden szabad akaratból elkövetett hibát. Emellett jut még hely sok morális fogyatékosságra, sok szívbeli hidegségre, sok öntudatlan tetszelgésre, sok nyomorúságra, mely lényünkhöz tartozik. Lelki életünkben annyi a szürke színtelenség. Majd hiányzik a nemes, egyenes szándék, majd a lovagias lelkület, majd az igazi részvét felebará-

taink jó vagy rossz sorsában. Máskor hiányzik a kötelességérzet, a feszültség és az energia, a munka szelleme, a buzgalom. Igazán itt sok a szürkeség, mely a lélekből a külvilágra is rávetődik s az egész láthatárt, az egész életet színtelennek, pusztának mutatja.

Ilyen állapotban lelkünket fonnyadt, ráncos archoz hasonlíthatnók, melyen sok önzés, sok önhittség és nagyon kevés önismeret tükröződik. Archoz, melyen a határozatlanság bélyege ül, hiányzanak róla a világos körvonalak. Mennyi kapkodás olvasható rajta, a gondolatok, érzések és felindulások micsoda zűrzavara. Aki a saját lelkének mélyén a szemébe néz, és fogyatkozásainak tudatára jut, abban felébred a vágy Krisztus lelkének nagy stílusa után. Felébred az igazi erkölcsi értékek, a belső átmunkáltatása, a lelki fínomodás, a több belátás vágya. És megérik benne az elhatározás, hogy mindent kiirtson magából, ami a lelket eltorzítja. Minél komolyabban járjuk a magunkba térés útját, annál jobban növekedik szeretetünk Krisztus iránt, képe annál elevenebben él lelkünk előtt s kezd bennünket egészen betölteni.

Ez a Krisztusarc olyanná válik bennünk, mint a szüntelenül ránk néző, szándékainkat, mozdulatainkat folytonosan kísérő felsőbb értékelés. Vigyáz ránk. Tekintetét nem kerüli el semmi sem. Egyetlen percünk sem marad magára. Semmit sem tudunk elrejteni, semmit sem tudunk jelentéktelennek vagy mellékesnek venni. Akiben Krisztusnak ez az átható

tekintete él, az nem felejti el soha az önfegyelmezést. Ez a szem belát a motívumok bonyolult szövedékébe, bejárja tetteink útvesztőinek egymásba torkolló folyosóit, titkunk előtte nem marad. S mert Ő lát, mi is látjuk magunkat. Nem úgy, mint a mindeneken átvilágító Istenszem, de úgy, mint a tetteink irány- és értékténvezőit látó emberi önismeret. Ez az egyre tisztuló látás a gyakorlati vallásos életnek legnagyobb eredménye. Nem pusztán látás, hanem küldetések, vonzások, indítások és megállítások szövedéke. A Krisztusarc nem csupán tekintet, a Krisztusarcnak beszédes ajka van, a Krisztusarchoz vállainkat átfogó karok, vezető, hívó léptek tartoznak. A lélek otthonossá vált Krisztusának irányító keze van, mely szeliden von, terel, és ujjaérintése elég, hogy tudjuk, merre kell mennünk. Ez az érzékenység nem adódik készen. Ezt kérni kell, ezért dolgozni kell, ezért szenvedni is, verítékezni is kell, mint minden magas technikáért. A lélekfegyelem technikája ugyanis nem puszta érzékenység, hanem az érzékenységgel párosult acélosság. Mint a magasiskolás nemes paripa, melynek nem kell ostor és sarkantyú, hanem megérzi lovasának legenyhébb térdeszorítását, alig kezdődő kantárvonását, hogy fínom rugalmasságú acélinaival azonnal teljesítse annak szándékait, úgy a gyakorlatilag fegyelmezett lélek nem szorul a szenvedések ostorára, olvas minden apró életténvből, minden legenyhébb érintésből, és friss, tavaszos erővel indul minden kivitel felé. Mert tudja, hogy életének formája, feladatai, körülményei isteni kere-

tek, isteni érintések, isteni vezetés, hogy mindezeknek forrása egyenesen rászabott, lelke érdekeihez idomított, gondviselésszerű mennyei pedagógia, és munkába viszi minden erejét, hogy az égi nevelés kívánalmainak eleget tegyen.

Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy minden komolyságunkkal kell törekednünk akaratunkat Isten akaratával véglegesen azonosítani. Erős urává legyünk minden vágyunknak, hajlamunknak, minden kedvetlenségünknek, depressziónknak. A lélek előteréből, ahova ezek mindig betolakodnak, erélyesen el kell távolítanunk őket s elsősorban azt kell kérdeznünk: mit akar most tőlem Isten? Bizonyára valami egészen határozottat akar, mert életünk minden helyzetében megvannak a tervei velünk. Körülményeink, viszonyaink mögött az ő kezemunkája rejtőzik. Meg kell szándékait keresnünk, hogy mindig és mindenütt elsősorban a mi Urunk és Istenünk akarata legyen számunkra mértékadó. Erre kell lelkünket ránevelnünk, minden helyzetben ösztönszerűen Isten felé tekintenünk, szent akaratát tudakolnunk, annak elébe mennünk: „Ime, Uram, itt vagyok!" Ilyen lelkületből nő ki az élet nagy stílusa, hol a létnek erkölcsi értékei valóban érvényre jutnak s a lélek legbelső tapasztalataivá válnak. Ha idejutottunk, úgy vagyunk, mint aki a lelki ürességek pusztaságából hosszú vándorlás után a belső életnek igazi folyamához ér. Ezt a folyamot kell követnünk, mint az eltévedt utas, aki a tenger felé igyekszik. Mi a Végtelen Élet óceánja felé tartunk és sokat tévelygünk iszapos állóvizek, sekély

filozófiák, beteges képzelgések, üres szóbuborékok körül. Van ott is tenyészet, nevet a pontusi mocsár, de húz az iszap, kötöz a hinár s a lélek mozgása lankadt lesz és beteg. Nekünk élő vizek kellenek, nem holt vizek, melyek megrekedve, ömagukban látják céljukat. Az igazi erős életnek élő vizek kellenek, nagy lendületek, nem passzív kontemplációk. Az élő vizek vezetnek, az élő vizek valami másra mutatnak, mint önmaguk és ha követjük őket, valaki más felé tartunk, mint önmagunk. E Valaki Más, akiből lettünk s akibe visszavágyunk, minden tettünket beirányítja maga felé s az élő vizek mentén elvezet az örök óceánhoz.

Benne kell magunkat, életünket látnunk. Ez annyit jelent, hogy létünknek minden eseményét, jelenségét, örömöt, jólétet, kellemetlenséget, veszteségeket, minden külsőt, ami ér és minden belsőt, ami megindít, a lélek hangulatainak, szeszélyes időváltozásainak zavaros tömegét az erkölcsi világgal kell vonatkozásba állítanunk. Ezzel annál a gyökerüknél fogjuk meg őket, mellyel az isteni gondolatokba vannak beágyazva. Egész lelki tartalmunk, mind a tudatos eszméleti élet, mind eszmélet alatti jelenségeink, sok gyökeret hajtanak másfelé is — az ürességbe! Ily „gyökerek" a lélek ösztönös reakciói, melyeken át nem árad beléje erkölcsi életerő. Más, ha az életet azoknál a gyökereknél fogjuk, amelyekből a lélek erkölcsi gyökerei fakadnak, ezeket az értékeket vesszük irányadókul, ezek szerint vizsgáljuk, javítjuk, nemesítjük cselekvésünket. Ez a folytonos el-

mélyülés nagy valóságok benső megérzését nyujtja, melyeket tudtunkon kívül magunkban hordozunk. Igazi lelki élettartalmunknak állandóan megújuló tapasztalását adja, olajat önt a tökéletesség felé törésünk tüzébe.

A negyedik követelménye a szeretet gyakorlásának, megtapasztalásának az, hogy áhítatgyakorlatainkat, lelki törekvésünknek minden aktusát, mint teljes érvényű, nagytevékenységű műveleteket végezzük el. Akkor ezek is állandóan nagy lelki tényekkel hoznak bennünket érintkezésbe. Ha a szentségekhez járulunk, vagy imádkozunk, ezt céltudatosan kell tennünk, mint valaki, akinek határozott szándéka van, határozottat akar s a kezét kinyujtja utána. „*Extendo memetipsum*," — „kinyúlok" — mondja Szent Pál, s így kell nekünk is tennünk. Kinyujtani a lelket, feszíteni az akaratot Isten és a nagy célok felé... A kegyelmi eszközök használatában úgy kell munkához fogni, mint akik tényleg forrásból merítenek, mint olyanok, akik most igazságban, gyógyulásban, kegyelemben részesülnek, melyeket csak itt és másutt nem lehet elérni. Ha fájdalom, bánat ér, ha emberi hálátlanság, szeretetlenség bánt, szilárdan helyt kell állnunk és Krisztus szellemében felebarátunk javát, épülését, a kötelességet elébe tennünk személyes fájdalmainknak, kellemetlenségeinknek. Ki akarunk tartani, mint a harc golyózáporában a tiszt, ki nem hagyja el a fontos pozíciót, melyet vezére reá bízott.

Ez meg fog menteni a terméketlen érzelmi élettől

is, a tarthatatlan külső gyakorlatokban való elsekélyesedéstől is. Valóságot, valóságot a lelki életbe, termékeny átéléseket, nagy mozgató erejű érzéseket, gondolattól és érzéstől áthatott cselekedeteket. Isten az egész embert akarja, nem üres magatartás-sorozatokat (szokássá vált, tartalmatlan szentséghez-járulás) sem tétlen érzelgéseket (tetteinkre ki nem ható imaszolgálat). Vonzalmaink értékét a belőlük fakadó tettek mérik, tetteink súlyát az őket lelkesítő átérzés és szándék szabja meg. Az ember természetes lustasága révén szívesen téved kényelmes automatizmusba vagy felelősségtelen ömlengésekbe. Mindkettő könnyű. Ami nehéz, ami kényelmetlen, ami feszültséget kíván, az e két erőnek összhangolása, összeszervezése, egyetlen koncertté organizálása életünk egész vonalán. Ha elhagyjuk magunkat, tetteink peregnek gazdátlanul, érzelmeink hullámzanak eredménytelenül. A feszültség magatartásunk hitbe öltöztetése, érzelmeink tettreváltása. Ez a munka az Urat és kegyelmét rögzíti lelkünkbe s úgyszólván kényszeríti Őt, hogy velünk maradjon és szüntelenül válaszoljon nekünk.

Próbáljuk meg ezen az alapvetően praktikus módon érni el nagy életcélunkat úgy, hogy lelkünk összes morális értékeit gyökerükben fogjuk és kivirágoztatjuk. Ha csak kissé is elmélyedünk, azonnal találunk ily értékeket. Lelkületünk kialakításának munkája a nagy tényekkel és értékekkel való érintkezésben erős és mindenestül valóságos érzéseket fog bennünk kiváltani, alakító, termékeny érzéseket,

melyek nem puszta hangulatok, hanem lélekmunkáló erők, a Krisztussal való életközösség cselekvő szimptomái és belőlük fakad az a „bővebb élet", melyért az Istenfiú emberséget öltött.

XVI.

„Titeket pedig barátaimnak neveztelek."

Jézus Szíve szakadatlanul dolgozik a világ megszentelésén. A Megváltó élete, példája, szavai a fönséges morális erőnek megannyi emanációja, melyeket Szíve a világba küld. Erényei számtalan emberszívnek szolgálnak az átszellemült élet impulzusául; emelik, tisztítják a lelkeket körösközül a földön. Nézd a tenger telhetetlen áradását, mikor enyhe hullámokban locsolja a partot s aztán mintha megpihenne. Hogy ömlik végig a fénylő homokon, hogy vész el a lagunák nádasaiban és ragyogó cseppeket hagy a part füvein. Ahová bejut, hozza a tengernek friss, acélozó lehelletét. Így képzelem el gyakran a mi Urunkat és Megváltónkat, az emberfiát az ő Istenből szakadt emberszívével. Hogyan önti végig a világon nemeslelkűségét, kedélyének szent sértetlenségét, erejének, mérhetetlen jóságának tengeráramlásait. Bizonyos, hogy ahová egy ilyen hullám elér, ott a lelkek új életre kelnek, új erőtől, új készségtől duzzadoznak. Úgy gondolom, hogy ez főleg a lelki élet két irányában érvényesülhet.

A hitre nézve. A Jézus-Szíve-áhítat az evangéli-

um Krisztusát hozza közel hozzánk. Úgy mutatja az Üdvözítőt, amint az első keresztények látták. Ha Szívét nézem, úgy áll előttem, mint előttük állt, egész istenemberi nagyságában és sajátosságában szemlélem Őt, mint a legfölségesebb műremeket s engedem lelkemre hatni, mint az emberiségnek adott nagy isteni megnyilatkozást. Mintha Istenségének minden titkát, emberré válását, keresztáldozatát, evangéliumát, életét, egyházát alapjaiban fognám. Ezek az igazságok úgy kínálkoznak nekem, mint Szívének megannyi kisugárzása, mint Szívéből előtörő lángolás. Képtelen vagyok a rövidlátó emberi értelem nevében tanításával és parancsaival szemben ellenvetéseket tenni. Ki tenne ellenvetéseket a napsugárnak?...

Tovább kérdezek. Vajjon a virágos mező, a Napnak e ragyogó gyermeke, a maga módja szerint nem több tanubizonyság-e a napnak erejéről és szépségéről, mint a kalendárium papirlapjai, melyeken az évszakok járását s a napi égboltozat állását szabályszerűen jelezve találjuk? Fordítsuk ezt a szellemi életre. Pompás virágzást, életkibontakozást látunk, melyet csupán a tudás, a definiciók visszaadni nem képesek. Akkor lesz részünk benne, ha a Krisztus hozta nagy kegyelmi tartalmat a lelkünkbe öleljük. „Ez a szellem és élet", ez az igazság, melyre vágyódom. Ez az igazi Krisztus, az isteni Szó, az Üdvözítő, ki bennem igazán lakik és kegyelmeiben nekem átadja magát.

Krisztusnak isteni adakozása hitéletünk mellett

átjárja kedélyéletünket is. A kapcsolat Krisztussal lelkünknek folytonosan az érzés frisseségét és rugalmasságát hozza. A világ szellemi atmoszférája sok bacillust, sok lelki infekciót rejteget. Érzékenységelemek, haragra, bosszankodásra vivő hajlamok vannak lelkünkbe szőve. Megesik, hogy elkeseredés, unalom, életúntság légkörében élünk, mely mindenáron és hosszan ránk tapad. Az evangéliumból azonban tiszta, friss magaslati levegő áramlik felénk. Az ilyen lelkület betegszobájába úgy lép a Krisztus, mint aki új atmoszférát hoz magával, mint aki az erdők s az illatos hegyi rétségek lehelletét hordozza ruháiban. Hogy sóvárog feléje a lelkem, hogyan kell Őt félő tisztelettel, bízással fogadnom, mint erős barátomat, ki az élet teljességével közeledik felém! Szívem tágra nyílik Előtte és esdekel, hogy lehelje őt színig szellemével. Mikor a reggeli levegőnek friss lélekzete a tárt ablakon bevonul a szobámba, minden régi, használt levegőnek ki kell térnie és helyet kell adnia az új nappal tiszta hűvösének. Krisztus „jó hír"-ének szent életlehellete, hatolj be így a szívembe, járj át egészen! Teremts bennem átlátszó tisztaságot, kristályos átlátszóságot! Javíts engem, ints engem, tölts el engem életem újjáalakítására nagy buzgalommal. Ne engedd, hogy gyásznak, fájdalomnak adjam magam. Ne engedd, hogy tétlen, álmatag létben elfeledjem, elveszítsem magam. Hadd merítsem érintésedből megújulásom olthatatlan vágyát, a Te tavaszodat, mely nem múlik el soha!

Folytonos szellemi megújulás, az evangélium szelleméhez való idomulás kell nekem, hogy kevésbé legyek méltatlan isteni Barátomhoz. Nagyon jól tudom, hogy Isten, az Úr, milyen mérhetetlen lelki méltóságra szánt bennünket, mikor egyszülött Fiát barátul adta nekünk. És azt is tudom, mennyi por tapad reám, a vándorlásnak, a küzdésnek mennyi rossz nyoma. De most minden kétségem eloszlik. Most szívvel és lélekkel csak egyet akarok: lelkileg megújulni, megtisztulni, megerősödni. Őszinte és határozott akarok lenni, mint ez a Megváltónak kedvére van. Nyitva előtte a lelkem, hogy ki és be járjon rajta és lakást vegyen benne. Hogy ez a lélek egészen át meg át legyen hatva az Úrnak szellemétől, jelenlétének illatától. Szívembe akarom a Szívét, arcomra az arcát, kezembe a kezét, magamhoz szorítom ezt a kezet s úgy vezettetem magam általa. Szenvedélyesen szeretem ezt a Krisztust. Nem elég nekem, hogy rám nézzen, hogy hívjon, hogy vezessen. Nekem az is kevés, hogy a Krisztus öleljen engem. Be akarom lélekzeni Őt, vagy odaadni magamat, hogy leheljen be engem. Nekem minden egyesülés kevés addig, míg tudom, hogy magam külön lélek módjára vagyok. A szeretet nem *lenni* akar, a szeretet *adni* és *elveszni* akar. Át akarok változni Krisztussá. Élni akarok, de nem úgy, hogy én éljek, hanem Krisztus éljen bennem. Neki adom szemeimet és füleimet, hogy lásson és halljon velük. Neki adom kezeimet, hogy dolgozzon velük, neki adom elmémet, képzeletemet, hogy iste-

ni tetszése szerint éljen velük. Neki adom a szívemet, hogy szeressen vele, neki adom a szabadságomat és az örökkévalóságomat, hogy akarjon és éljen, imádkozzék és örvendezzen helyettem és bennem minden időkön át.

A szívnek e lángoló vágya magában nem elég. Bele kell költöznie életünk mindennapiságába. Barátságunkat Jézussal ki kell dolgoznunk, meg kell alakítanunk. Akit Krisztus barátjának nevez, annak a természetfölötti értelemben vett jó nevelést sohasem szabad megtagadnia. Ne legyünk kislelkűek. Kegyelmével ezt el lehet érni. Jézus maga hív bennünket baráti közelségébe. Az egyformaság, az egymáshoz hasonulás törvénye, mely minden lelki közösségben érvényesül, ebben az esetben kudarcot vallana? Bizonyos, hogy a Jézus barátságára való hivatottság lelkünkben a tisztaságra, igazságra, erőre törekvést fogja felébreszteni. Bizonyos, hogy mint Jézus barátai, hozzá hasonlóan meleget és lendületet fogunk a megdermedt világgal közölni. Barátsága kényszeríteni fog arra, hogy a hitet, reményt és szeretetet szüntelenül elevenen hordozzuk magunkban. Minden egyéniség hat a környezetére, jóra indító morális energiát sugároz bele, vagy befolyást áraszt a rossz felé. Egész lényünkből, minden tettünkből, magatartásunkból áradjon az a szent és győzelmes tudomás, hogy Jézus bennünket életörömre, életerőre ébresztett és hogy erre másokat is rá akarunk segíteni. Krisztus barátsága olyan, mint a világosság, nem lehet egyedül hordozni, nem

lehet elszigetelten birtokolni, aki megszerezte, akaratlanul osztogatja. Nem lehet csak magunknak világítani. A fizikai fény is osztogatás, de a lelki fényesség százszorosan az. Aki világít, az mindenkié. A Krisztus-barátságból fakadó szent életöröm a föld legsugárzóbb világossága. Vannak lelkek, akikben annyi tavaszt, annyi harmóniát, annyi fogyhatatlan életbőséget termel, hogy közelükben akaratlanul is a földi megdicsőülés egy nemére gondolunk. Lábaik még a földet taposssák, de lelkeik az égi halmokon járnak. E természetfölötti benyomást érezték mindazok, akik a szentek földi tartózkodásának atmoszférájában éltek.

Ma is élnek szentek közöttünk. Nem találjuk őket? Mert hallgatnak. Az „én" szó nehezen hagyja el ajkukat. És mert egészen eltünnek Krisztusukban, eleven istenközelséget hordoznak magukkal. Csak akit szavaik, tetteik szent hálójába fognak, az ismeri meg őket. Lelkek halászai, mint az apostolok. Hol vannak? Krisztus tanítványai, barátai között. Keressük, ismerjük fel őket. Krisztus szeretete, mint szent ragály adódik lélekről-lélekre. Hacsak nem vagyunk minden nemessel szemben megérdesültek, egy igazán mélyen Istenszerető lélek közelsége belénk oltja, vagy lassan belénk szivárogtatja Szíve kincsét. Ne zárkózzunk el e hatások elől. A magábafojtott lélek elzárja az életközösségnek nagy és termékeny áramlásait maga körül és mint a betokozott sejt, lassan kiszárad. A Krisztushűség egymásbaolvadást, odaadást, önfeláldozást jelent. Krisztusnak

mindnyájunkra sugárzó barátsága egymás barátaivá tegyen bennünket és valósuljon meg rajtunk a ma és mindenkor időszerű megváltói szó: „Arról fognak megismerni benneteket az emberek, hogy szeretitek egymást."

XVII.

Isteni barátunk lábainál.

Jézushoz megyek, a fönséges Istenemberhez, aki eljött közénk, mert tudta, mi kell szívünknek, lelkünknek, egész életünknek s mindezt saját lelkében, saját életében akarta elhozni nekünk. Jézushoz megyek, aki világítva élt közöttünk, aki azért jött, hogy szeressen, hogy vezessen. Minden érintése mélyen a lelkembe nyúl és mint bimbót a meleg tavaszi lehellet, kinyitja Isten arca felé. Az én „emberem" Ő, (János 5, 7.) a jóságos, akinek mindent elpanaszolhatok, ami lelkemet súlyosítja. Hozzája kell mennem minden kétségemmel, minden gondommal, minden fájdalmammal. Abban, hogy milyen volt a lelke Istenhez, világhoz, emberhez, meghallom a választ minden kérdezésemre. Tudom, hogy nemcsak önzetlennek, nagylelkűnek akar engem, tudom, mivel készíthetek örömet fönséges lelkének. Amint lélek hasonul lélekhez, amint élet meríthet életből, úgy akarja Jézus, hogy hozzá idomuljunk és belőle éljünk. Azért lép elénk az evangéliumok soha nem halványuló vonásaiban, azért virraszt köz-

tünk, mint oltáraink szentséges lakója. Evangélium és Eucharistia mindent megadnak nekünk arra, hogy vele érintkezzünk. Mindkettővel áthatja lelkünket, mindkettővel árasztja kegyelmeit belső életünkbe. Jézus akarja az emberlelkekkel ezt a közvetlen együttélést, akarja, hogy Neki a lélek tartózkodás nélkül kibeszélje magát. Megszámlálhatatlan sokszor igazán nincs a léleknek Jézuson kívül senkije. Vannak problémáink, melyekre csakis akkor hull világosság, ha a lelkünk legmélyén mutatjuk meg Istenünknek. Akkor, ha Isten kezébe tesszük őket és lelkünk legbenső rejtekében lessük Isten válaszát, hogy követendő lelki magatartásunkat belőle kiolvassuk. Oly sok minden van, amit a földön senkivel sem közölhetünk. Nem csupán azért, mert meg nem értenék, hanem gyakran azért is, mert éppen a legkedvesebb, legmeghittebb barátainkról, hozzánktartozókról van szó. Talán szívünknek panasza van rájuk, talán valamerről nem értjük jól egymást. Vagy talán belső változások mentek végbe bennük, melyekről maguk sem tudnak. Ilyenkor alig lehet valamit szavakba önteni. Hogyan tolulna szemrehányás ajkainkra, ott ahol lelkek változtak el velünk szemben?

Gondolkodás- és érzésmódunknak legsajátosabb hangnemeire, mindarra, ami nagyon is mélyen, a lélek gyökerei körül él bennünk, nincsen szavunk, ezek a szó legteljesebb értelmében elmondhatatlanok. Ezekről csak önmagunk tudunk, egyedül nézzük lényünknek e rejtett birodalmában lejátszódó

eseményeket. Minden ember sajátossága eszmélésének legmélyéről fakad, a lelkivilág megközelítnetetlen örvényeiben készül és a maga abszolut mivoltában csakis ott mutatkozik. Itt van a léleknek legtitkosabb, mindenkinek hozzáférhetetlen birodalma, melyről az imádság beszél: „Isten, kinek nyitva minden szív, kihez szól minden akarat, tisztítsd meg a Szentlélek tüzével szívünknek gondolatait." Isten behatolhat oly mélységeinkbe, hova a szív ha még akarna, sem bocsáthatna be senkit. Isten akkor is érti az emberszívet, mikor annak nincsen szava, hogy magáról és állapotáról számot adjon.

Igazán megszámlálhatatlan esetben csak az Egyetlenegy, az Úr marad nekünk, aki lelkünk szótlan beszédére hallgat. Akkor is, ha szülők, jóbarátok, hitvestárs élnek mellettünk. Istennel folytatott e párbeszédeinkhez legközelebb állanak azok a lelkünk legbizalmasabbjaival töltött percek, melyekben a szónak alig van szerepe és inkább hallgató lelkek merülnek egymásba. Emberekből, kiket Istenben szeretünk, sugarak áradnak reánk, melyek világítva, tisztítva mélyednek kiszált gondolat- és érzésvilágunkba. Ha ránk néz, jobban látjuk magunkat, ha vállunkon pihen a keze, tudjuk, merre kell mennünk. Talán nem lát belénk úgy, mint mi látjuk magunkat s mégis tekintete okozza, hogy jobban látjuk magunkat. A lelkiélet paradox jelenségekkel van tele és az egymáshoz kapcsolódó, egymásban élő egyéniségek lelkei között az áramindukciókhoz hasonló tünemények játszódnak le, melyek-

kel önmagukba és egymásba több energiát, tevékenységet, több szeretetet, több életet árasztanak. Ezt a közösséget nem a szavak hordozzák, ez az egység más tengelyen jár és az ismeretlen, titokzatos lelki affinitások tartományából való. A szavak sokszor inkább útban vannak és ebben az értelemben igaza volt annak, aki azt mondotta, hogy a beszéd nem annyira a gondolatok közlésére, mint inkább elrejtésére való. Akiknek lelkei Istenben olvadnak eggyé, azok nem a szavak hídján zárnak. A szó csak annyi ott, mint a hegyi vándorlónak az útmutató tábla; ki zavarná össze a fákra mázolt színes jeleket a völgyek, az ormok, az erdők váltakozásával, a havasi lélekzetek jövésmenésével, patakzúgással, szélsuttogással? A szavak nem adnak többet a lélekből, mint a túrista-egylet rajzolta sávok a fönséges tájakból, a magasságok vándora rájuk pillant, felveszi irányukat és indul a beláthatatlan felé. Ilyen beláthatatlant nyitnak meg az egymáshoz intézett szavak azokban az istentermelte egységekben, melyeket az Úrnak fölséges játszó keze egészen neki adott lelkekből alkot. Akarja, hogy emberiségükből úgyszólván kilépve, egy-egy pillanatra úgy izleljék egymást, amint ő látja őket. Az egymásba intuálásnak e fönséges perceivel egymásnak közvetlen lelkiségébe meríti őket és már itt a földön átvillantja rajtuk a lélekközösségeknek természetfölötti szépségeit, melyeknek nagy kozmikus közege a szeretet. Nem azon múlik a megértésük, mit mondanak, beszédük elégtelenségét tudják. De ki-

tárulnak egymásnak, értékeik kicserélődnek, bensőleg egy szervezetté, egyetlen lelki rendszerré válnak. Bár földi létformáik, organikus egyéniségük külön lényekké szakítja őket, élik a lelkek közösségének nagy egységesítő erejét, a spirituális világnak azt a minden eszmélést szeretet közösségébe vonzó győzelmes aktusát, melyet földi szavunkkal istenközelségnek nevezünk. Sehonnan sem jön a lélekhez oly közel az Isten, mint Neki teljesen átadott lelkek hozzánk hajlásában. Milyen jótékony, milyen boldogító az, lelkekkel, kik fönséges mértékükben, belső harmóniájukban Istenben áttisztult mivoltukban felettünk állanak, ilyen mélységes kapcsolatba jutni, belső világunkat nekik szeretettel kiszolgáltatni és irányításukat elfogadni. A lélek mintha bennük mindig bensőbben önmagára, önmagában Istenre lelne s a természetfölötti értékek e folytonos kicserélődéseiben a tisztulásnak határtalan útjára lép.

Az emberi lélekközösségeknek ez a csodálatos ereje, amelyeken mindig megérzik a természetfölöttinek illata, a maga összes emberi szépségével és hatalmával együtt csupán egy-egy lobbanása annak a határtalan tűznek, mely Jézus személyéből árad felénk, hogy egészen magába olvasszon bennünket. Ezért az igazi, a legmélyebb lelki vonatkozások nem is egyebek, mint öntudatosan közös elmerülések ennek a szeretetnek tengerébe. Mindaz, amit emberlelkek egymásbaolvadásáról mondottunk, végte-

lenül fokozott mértékben áll Krisztussal való egyesülésünkről, mert ez az egyesülés minden más emberi érzésünknek is forrása és az a „szeretet", mely nem a krisztusi szeretet e természetfölötti talajába bocsátja gyökereit, nem is életképes, inkább romlásunkra, mint üdvösségünkre van. Isten féltékeny, de csak azokra, akiket az ő imádandó lényén kívül szeretünk. Isten féltékeny, de csak oly szeretetre, mely bennünket tőle eltávolít. Lehet földi társakat, vezető lelkeket egészen Benne és egészen Neki adottan szeretnünk, áldozatosan, magunkat mindinkább feledve hajolni föléjük, Istenbe merülve, hálatelten gyönyörködni bennük. Az ilyen szeretetre Isten nem féltékeny, hanem megtisztítja, bearanyozza, szent lélekkulcsot mintáz belőle, melyet a szeretett lény kezével teszünk Isten lábaihoz.

Így akar velünk Krisztus egyesülni. Az ilyen személyes emberszeretet az Ő szeretetének kapuja. E szent portikuszon áthaladva érezzük, hogy a Végtelennek Szíve küldi kegyelmének sugarait szívünk felé. Megfog és vezet ez a sugár, jobban és mélyebben átjár, mint a pogány máguszokat a karácsony csillaga, mert emberszívünk a kegyelem otthona, s e sugarak Isten Szívéből hozzánk hazajárnak. Ha egyszer megérintették lelkünket, úgy érezzük, hogy mindig azért éltünk, minden nyomoron, talán nagy eleséseken, sötét bűnösségeken azért gázoltunk át, egész multunk, mint mágnesre a szétszórt vasszemek, rendeződik, beáll e szeretetnek mindenható pólusai felé. Ezért voltunk, ezért lettünk, ezért éltünk és

nagy természetfölötti öntudattal érezzük át rendeltetésünket, a minden lelkek egységében Krisztusba olvadásunkat. E Szívben ismerjük fel magunkat, e Szívben tudunk semmivé válni s e Szív, amint egyre jobban Övé vagyunk, százszorosan visszaad önmagunknak. Annak a jobb önmagunknak, kit elfödtek a renyhe életösztönök, akit elfojtottak mocsaras lehelletek, kinek feltörő akarásai, mint a vulkánok mélyére fagyott tüzek, hasztalan feszültek bennünk és csak egy-egy titokzatos villanásban ütöttek végig rajtunk, míg a sötétség útjain jártunk. Most kiáradt ez a tűz, s a tűz pusztít, perzsel, semmisít, de új földet, bőtermő lávaföldet önt szét a lelken, melyen majd az élet tüzes bora fakad.

Ezt a rejtett, ezt az eltemetett, istencsókolta ént szabadítja ki az érzékek börtönéből a krisztusi Szó, amit Urunk lábainál hallgattunk, a krisztusi Szív, melynek dobogását lessük, míg mellén pihenünk. Aki megélte ezt a tavaszt, annak minden tavasz csak e lélektavasznak utánzó szimbóluma. Nem másolata, annak nincsen mása, csak napsugáras színjátéka, édes klaviaturája, melyen az Isteni Kéz a szegény, tompa, néma anyagból a lélek dalait hívja elő. Azért az igazán önmagára talált lélek nem fél többé testétől és érzékeitől, nem fél a látványok, az illatok, az emberi vonzalmak elterelő hatalmától, mert mindezekben nem tud mást látni, mint Istent s a szellemi lét fönséges gyermekszemével, a magasabb örömök szent idegenségével nézi az anyagi emberiség bűn felé vezető útait. Néki minden szépség

Isten költeménye, minden lélekadás Isten kiáradása. És mint az értés keresi a szó mögött a gondolatot, vagy inkább nem is veszi tudomásul másként a szót, mint a gondolat nagy áramlásának felénk csillanó habfelületeit, úgy az ilyen lélek nem merülhet el a teremtményben, hanem keresi mögöttük a Végtelent, a Szépség, a Szeretet nagy Valóságát. Tudja, hogy minden teremtett szépség e mérhetlen kegyelemfolyamnak egy-egy szemünkbe verődő habfodrozódása. És a velünk egyesült lelkek szépségein úgy olvassuk a kegyelmek nagy áramlásainak irányát, mint a csillogó habjátékon a tengerjárást.

Ez az egyesülés Krisztus lelkével, személyével, emberségével, a „legjobb rész" az igazi Magdolnalelkület, mindenünk átadása. Hasonlíthatatlanul, egyetlenül vezet s megbecsülhetetlen kincseket közöl velünk szüntelenül. Könnyűvé és édessé teszi a tisztaságot, lehetetlenséggé az elfogadott bűnt, természetes légkörünkké az igazi, önzetlen, áldozatos lelkületet, a belső harmóniát. El lehet jutni a Krisztussal való együttélésnek oly bensőségéig, melyben minden érzésünket, szándékunkat, tettünket a legintimebben kormányozza. Mert jobban szeret bennünket, mint emberszív szeretni képes és jobban lát bennünket, mint látjuk önmagunkat. Közelebb van hozzánk, mint szívünk érverése, közelebb, mint legtitkosabb gondolataink. Tiszta látássá, forró meggyőződéssé, a jónak, a fegyelemnek, az áldozatnak olthatatlan tüzes vágyává valósul bennünk. Minden szelleminek ölelő antennája, minden erénynek tett-

erős, megértő orgánuma. Tanít választani és kitérni, tanít esdeni és menekülni, tanít hallgatni és énekelni, tanít élni Isten felé.

Uram, egész lelkem a Te isteni szívedre tárul, megigézetten állok szent bűvkörödben. Minél inkább közeledem Hozzád, annál messzebb van a Végtelenséged, de szent emberséged annál mélyebben enyém. Már nem én imádkozom, hanem Te imádkozol bennem. Már nem térdeidet ölelem, hanem Szíveden nyugszom és hallom az isteni érverés ritmusát, hallom, mint megállíthatatlanul suhanó lépteket az üdvösség felé.

XVIII.

Jézus Szíve utánunk kiált.

Jézus azt akarja, hogy lelkével a lehető legbensőbb viszonyba lépjünk s a köteléket, mely bennünket hozzája fűz, eleven bensőséggel érezzük. Az Úr ezen szándékát főképpen a legméltóságosabb Oltáriszentség juttatja kifejezésre. Az Oltáriszentség élő bizonysága annak, mennyire vágyódik Jézus velünk a legszorosabban egyesülni. A *Hostiá*-ban Jézus maga jön elénk. A szentségi színek alatt virraszt közöttünk, mint szeretetének, hozzánk vonzódásának, szívünkbevágyódásának eleven dokumentuma. E legszentebb Szentség hangos hívás, az Úrnak a lelkekhez intézett szózata. „Ugyan mit akarhatott Krisztus az Eucharistiával? — kérdezte egy hívőtől egy tudós. S a hívő így felelt: „Krisztus volt a lélekhívó isteni kiáltás. Az evangélium hívó szózat a lelkek után s az Eucharistia e kiáltásnak érzékelhető kifejezése." Jézus vágyakozó Szívének néma kiáltása. Ha ez így van, ha Krisztus oly hatalmasan vágyódik felénk s az Eucharistiát mint soha el nem hangzó lélekhívást állította a világba, akkor nekünk, mint az Úr hívottainak, egészen nyilvánvalóan van

hivatásunk. Ez a hivatás lelkünknek Krisztushoz, az Úrhoz való kapcsolódása. E viszonyt mindig bensőbbé tenni, jobban elmélyíteni életmunkánk, élethivatásunk. Igen, élethivatásunk minden földi terv, szándék és akarat felett álló, egész lelkünknek beirányítását nyujtó életprogrammunk magunkat egész lélekkel, egész lényünkkel az Üdvözítőnek adni. Isten neki adott bennünket s akarja, hogy Fiát tele szívvel szeressük mindazért, amit értünk tett, amit értünk szenvedett. Akarja, hogy e szeretetben egész életünket Krisztusnak szenteljük, egyéniségében, szellemében egészen feloldódjunk. Nemcsak hasonlítanunk kell hozzá, bele kell olvadnunk, benne megsemmisülnünk s nevének, szeretetének, áldozatos szívének valóságos részeseivé kell válnunk. Erre hívja Isten a lelkeket.

Ha valakiben az a meggyőződés él, hogy Isten őt valaki másnak boldogságára szánta és teremtette, ez a lélekből legtöbbször az érzés, az odaadás csodálatos fínomságait váltja ki. Az ilyen lélek, miközben lemond önmagáról s minden tettét, mozdulását, egész létét a másik élet szolgálatába állítja, minden ízében átszépül, átnemesül. A lelkek országának fölséges paradoxonai közül való az is, hogy aki mindenét odaadta, az a leggazdagabb. „Oszd ki mindenedet a szegények között, jőjj és kövess engem." Ez a mindenünk kiosztása nem áll meg a pénzen. A nagy osztogatás lélekosztás. Itt, főleg itt kell az adakozás. Oszd ki mindenedet. Aki tud igazán

adni, az dúsgazdag lesz lelkiekben, mert minden adásában százannyit kap vissza. A szeretetben teljesen odaadott lélek nem is „visszakap", többet és jobbat kap. A földi utak porában megvonszolt lélek helyett új, érintetlen, tiszta lelket kap ajándékul. Nem ismer önmagára. Az odaadás tele van tavasszal, tele van ifjúsággal, az odaadás a nagy lelki *Verjüngungskur*, amit nem kell megismételni, mert az örökkévalóságra szól. Azért nincs is nagyobb kegyelem, mint lélekre lelni, akinek Istenben átadhatjuk magunkat s aki bennünket egészen elfogad. Akiről elmondhatjuk, hogy néki születtünk, érte lettünk. Akiről érezzük, hogy hozzátartozásunk egész létünknek értelmet ád, hogy mindaz, amit megéltünk s a maga kuszáltságában meg nem értettünk, most világos, egyenes úttá sorakozik, melyen e lelket kerestük.

Mindenki találhat ilyen lelket? Mindenki, mindenki... Testvérem, egyedül vagy? Nincs célod, nem látod értelmét életednek? Húnyt szemmel jársz? nyisd ki a szemed. Bánatos csend hallgat körülötted? Egyedül vagy, nincs akit szeress? Füleid be vannak tömve, nem hallod, hogy Jézus utánad kiált? Ott vár téged Tabernákuluma mélyén, — vár téged, szeretni akar. Majd elmondja neked, hogy Érte lettél, hogy Néki születtél. Majd elmondja, hogy lelked Néki van szánva, arravaló, hogy szeretetében megsemmisüljön, hogy odaadásában örök tavaszra nyissa szemeit már itt, ezeken az árnyékos, iszapos, bozótos földi mesgyéken. Érte vagy, Övé vagy,

Néki adott Az, aki teremtett, nincs más választásod, mint vergődni abban, hogy ezt nem tudod, nem éled, vagy szent elfogadásban fonni ebbe az isteni ténybe személyes akaratodat és megkezdeni már e földi téreken, minden tövisek és tarlók között mennyországodat. Ébredjen, ujjongjon fel a lelked. Övé vagy, szabad, kell az Övének lenned, ez a dobogó Istenszív megvásárolt téged az örökkévalóságnak. Szeretetébe hív, fölemel, megszentel, boldogít. Édes öröm lesz a lelkedben otthon. Ha magadra maradsz, szétmálló mocsár vagy, mely csak fertőzetet termel, ha pedig Krisztussal egyesülsz, olyan vagy, mint a hatalmas eleven folyó, mely méltóságosan és feltarthatatlanul hömpölyög tengere felé. Királyi úton mégy Isten elébe.

Akarom ezt a királyi utat. Akarom ezt a krisztusi lelkületet. Akarom annak életközösségét, Akinek hívása szívemig hatott. Hozom neki ezt a szívet, mert szívet kért tőlem. Magamra esdem isteni barátságát, lelkemre borítom üdvösséges lelkét. Igen, egészen az Övé vagyok. Isten Néki szánta a lelkemet. Isten azért formálta a szívemet, pergette eddig életemet, hogy most minden utam hozzá vezessen. Azért hallom most a hívást. Hallom és örvendezek, hogy követhetem, hogy mindenek között Őt választhatom. Végtelen hódolattal jövök. Félő tisztelettel az isteni Fölség iránt, Aki hív engemet. Engem, az elveszettet.

E belátás tiszta fényében akarok élni. E világ-

gosságban akarom az evangéliumi istenszavakat olvasni. Ebben az odaadásban akarom perceimet Krisztus lábai elé szórni. Krisztus szándékától kormányoztatni, vele meghitten megbeszélni minden tettem és engedésem. Önmagamat így elfeledve akarok a legszentebb Oltáriszentség előtt imádkozva leborulni... Oh itt hályogok esnek le szememről, mintha látni tanulna a lelkem és a tanítványokkal mondanám: „Megtaláltam a Messiást". Nemcsak Neve szerint, nemcsak hallomásból, nemcsak az evangélium betűiben, nem, most elevenen áll előttem ragyogó fönségében a fehér köntösű, aranyfürtű Krisztus, a szépségek, a szentségek, a tisztaságok fejedelme s én a földbemélyedő sarujját csókolom... Fölemel, nem ereszt el, nem szakadok el Tőle többé soha. Helyet mutat nékem istenujja, és Jákobbal mondhatom: „Valóban ez szent hely s én nem tudtam..." Megmutatja a helyet, hol megnyílik nekem az ég és Isten angyalai járnak föl-alá. Helyet, ahova mindig visszamehetek, ahova újra eltalálok, ahol Istenemet kerestem, kiáltását meghallottam, arcát lelkembe ittam. Kérditek, hol van ez a szent hely? A lélek, a szív mélységeiben, ahol a kegyelem Isten- és emberszívet olvaszt egymásba.

És himnuszos köszöntés száll a szívemből. Uram, hála Neked, hogy hívtál, hála Neked, hogy megparancsoltad Hozzád hasonlítanom, hála Neked, hogy lelkem épségét vigasztalásoddal védelmezed. Uram, minden a Tiéd. E mindenhez most alázattal adom hozzá a Te kegyelmedből szabad emberi akarato-

mat. Ez az akarat Belőled fakadt, Te szárnyaira bíztad, íme sok tévelygés után most Hozzád visszaszáll és esdekel: rejts el engem a Szívedben. Meríts el engem Végtelenséged tengerében, nem akarok enmagam lenni, mert meghallottam a szavadat. Meghallottam az élet zúgó, dübörgő tengerzajában, meghallottam a Te hívásodat. Tévedt gondolatok egymásra üvöltése, emberi elveszettségünknek csörömpölve törődő sziklatörmelékei nem tudták túlzajongni a Te eucharistiás suttogásodat. Eljöttem, mert vártam a hajódat, mert megismertem a vitorládat, lelkem a Te szomjazó Sentád, aki viharzúgásra süketen meghallotta a sóhajtásodat. Engem vártál, a Tiéd vagyok. Végy el önmagamtól, legyen karom a Te karod, izmom a Te izmod, ajkam a Te ajkad, szívem a Te szíved. Akaratod mozgasson engem, szereteted égessen engem, s a Te szolgálatodba, örök fogságra fogadj be engem!

XIX.

A szent öröm iskolája.

I. Jézus Szíve, melyben a legnagyobb életerő lüktet, örvendező Szív, egyetlenül sugárzó, forró örömnek otthona. Örömház, és örömét a mi szívünkbe szánja. Szent János evangéliumában azt mondja: „Ezeket szólottam nektek, hogy az én örömem bennetek legyen és a ti örömetek teljes legyen." Azt akarja, hogy állandó és teljes örömben legyen részünk. Különös hangsúlyt tesz azonban az Úr arra, hogy az Ő örömét s nem akármilyen más örömöt akar belénk oltani.

Öröme az Istennel való lényeges egyesülésből, a Szent Lélek kenetéből, a Lélek teltségéből, erejéből, pompájából árad. Mint a tenger dagadása, mely minden kis partrésbe beszűrődik, úgy az Istenség, mely Krisztus szent emberségét minden megmozdulásában, minden képességében egészen és tökéletesen átitatja. Ha tehát az Úr nekünk az Ő örömét akarja adni, hogy az állandóan bennünk lakozzék, „és örömeteket senkisem veszi el tőletek", (Ján. 16, 22), ha örömét akarja adni, melynek az élet legkeserűbb harcaiban is miénknek kell maradnia,

mely hatalmas minden fájdalom és szenvedés felett, ez bizonyára az Úrnak mérhetetlenül nagy szándéka, egészen rendkívüli terve velünk. Az öröm, melyet nekünk adni akar, ugyanaz, mint amely Szívét születésének pillanata óta eltöltötte. Az az öröm, mely egész lényéből világított s a néptömegeket mozgatta, mikor az embereknek beszélt. Öröm, melyben azóta a megváltottak milliói részesedtek s fognak még részesedni. Az egész világ öröme, hogy „az Ige testté lett s köztünk lakott". Az evangéliumban találunk helyeket, hol az Úrnak öröméről van szó. Igy Lukácsnál (10, 21.), „azon órában Jézus örvendezve a Szentlélekben..." A táborhegyi megdicsőülésben Jézus örömben, fönségben, szépségben úszott, s mindez külsőleg is elömlött rajta. És nekünk is szól a meghívás: „Örüljetek az napon és vigadjatok, mert íme nagy a ti jutalmatok a mennyekben". (Luk. 6, 23.)

Ez a mi örökségünk, Jézus örömtestamentuma. Az Úr azt akarta, hogy szívbeli örömének érütése egyházában tovább éljen, hogy élete, szeretete, kegyelmei, vigasztalásai az egyház szívében megannyi örömhullámmá változzanak. Mindnyájunkat nagy reménységek örökösévé rendel s hogy „a reménykedésben örvendezzünk", békéjét zárja szívünkbe, vigasztalását árasztja ránk. Az egyház, a mi szent anyánk, valóban az Úrnak szándékait szolgálja. Amint Krisztussal együtt harcol és szenvedésein siránkozik, úgy örömének is részese. Az egyházi

év miseszövegeiben fönséges szavakkal ad ennek kifejezést. A fehér vasárnap *secreta*-jában így imádkozik: „Vedd kegyelmesen Ó Uram, a Te örvendező egyházad áldozatát és ki oly nagy okot adtál az örömre, nyujtsd nekünk az örökkévaló boldogság gyümölcsét." Ez az ima telítve van a feltámadott fönségének húsvéti örömével s az örök boldogság örömeiért esedezik, melyeket Krisztus nékünk megérdemelt. De nem csupán a halál utáni boldogságot kéri, hanem az itteni földi létben kezdődő „örökkévaló boldogságot", melyet a lelkek magukkal vihessenek a másik világba. Az öröm nem a túlvilág privilégiuma, az öröm már kezdődik idelent, mert az Istennel való egyesülésnek lelki reakciója, fölséges irányjele annak, hogy a lélek természetfölötti rendeltetésének útján halad. Azért mindazok, akik a vallásban nem merítenek erélyes, tevékeny diadalmas örömet, valamiben hibáznak és nagyon meg kell vizsgálniok magukat. A nagy szentek sugároznak a boldogságtól. Halálos gyötrelmek mélyén is boldogok. Szent Erzsébet, a Magyarországból Thüringiába szakadt csodálatos lélek, gyermekkorában a komorarcú imádkozóknak azt mondotta: „Miért imádkoznak így? Akárcsak meg akarnák ijeszteni a jó Istent". Ő maga mindig boldog, napsugaras arccal imádkozott és mikor hajléktalan koldussá tették, *Te Deum*-ot mondatott. Ilyen hősiesség nem minden léleknek sajátja. De aki Istent odaadással keresi, abban kivirágzik az öröm. Minden élet örvendezik, mely éltető elemébe merül.

A keresztény lélek vidámsága ez, mely átlátszó, tiszta lelki atmoszférában mozgat bennünket. Derültség, mely besugározza környezetünket, és mindentől elveszi a földiesség súlyát, mert a lélek oly földöntúlian könnyű és vidám. Kell nekünk a szív szent öröme, szent könnyűsége, kell, mint a tiszta hajnali levegő, és legyünk bizalmatlanok minden szellemi irányzattal szemben, mely kioltja az istenakarta életvidámságot s a lelket örömtelenné, sötétté, szomorúvá, hideggé teszi. Az bizonyos, hogy a vidámságra való hajlam az egyes emberekben nagyon változó. Vannak a harmóniára, az örömre természettől hangolt lelkek, mások pedig önkínzók és könnyen elhangolódnak. De már tisztán természetes szempontból is könnyebben úrrá lesznek az életen azok, akik a lélek felsőbbségét az eseményekkel szemben jobban megvalósítják, akik értik, hogyan kell az örömöt a szerencsétlenségben, a fájdalomban is megőrizni. Az öröm kis életlámpánk olaja. Ha az olaj kifogy, még izzik a bél, de már nem világít. Az örömtelen lélek fölemészti magát, rosszkedvet, ingerlékenységet, szomorúságot áraszt, senkinek sem világít. Lehet küzdeni e hajlamok ellen. A depressziós lélek beteg, gyógyítania kell magát. És mint a tüdőbajos ember megtanulhat lélekzeni, ha magaslati tájakra megyen, úgy a lelkileg fulladozók is megkereshetik a belső élet magaslatait. Nyissuk ki minden reggel a lelkünket, lélekzetszomjas ajkunkat a krisztusi fénylő hegyormok felé és űzzünk el minden bosszantó gondolatot, minden ked-

vetlenséget, bátortalanságot, minden fáradt, elnyomott állapotot a lelkünkből, mint ahogy naponta szobánkat is kiszellőztetjük. Azután nézzünk jókedvvel mindannak elébe, ami kellemetlenséget hozhat a nappal, amire egyébként talán már reggel kedvetlenül gondolnánk: üzletek, kötelességszerű munka, emberekkel való érintkezés, terhes levelezések, az időjárás alkalmatlanságai stb.

Ha Krisztus mint napsugár fénylik reggelünk homlokán, ha lelkünket Szívének a hangjaival hangoljuk össze, akkor sem a nehézség, sem a kedvetlenség nem győzhet le bennünket. Meg sem érinthet, mert már előzi a hajnal, mint a felkelő nap körül előbb bearanyózódnak, aztán a nagy színjáték után eloszlanak a fellegek. Igy oszlatja Krisztus napja a mi kesernyés hajlamaink felhőit előbb édes imádsággá, a lélek hajnali fellegjátékává fényezve őket Napközben gondoljunk a reggeli szépségre, melyben részesedtünk, legyen az emléke hatalmasabb rajtunk, mint a fáradalmak gyűrő, sodró, nyomasztó hatásai. Hordozzuk szüntelenül az örömnek láthatatlan koronáját, királyi emberré tesz bennünket a sötétség rontó hatalmaival szemben és diadalmasan járjuk földi vándorlásunk útját akkor is, ha egészen kiskörű, vagy egészen lélekőrlő munkát végezünk. Mert szándékban, értékelésben, munkánk szűkös materialitása fölé emel és mélyen megérezteti velünk, hogy mindegy, vajjon diadalszekéren, vagy talyigát tolva haladunk az Isten kapuja felé.

II. Az „Úr örülni fog alkotmányaiban." (Zs. 103, 31.) Ezért kell örömmel mélyednünk a teremtettek nagyságába és teljességébe, legjobban pedig Istenünk közelségébe s emberekkel való közlekedésébe. Ujjongjon a szívünk, hogy a kegyelemmel bennünk van s mi Őbenne. Szent Gertrud életében olvassuk, hogy egy éjszaka nem tudott aludni s édes, csendes tevékenységben dolgozott a szent sír ékesítésén, amelybe nagypénteken a keresztet fektetik. Ekkor lehajolt hozzá az Úr, ki az Őt szeretőknek legkisebb szolgálataiban is örömét leli és szólt: „Örvendezzél az Úrban én szerelmesem és Ő szívednek vágyait be fogja tölteni". És e szavakkal értésére adta azt, hogy ha egy lélek az Úrban örvendezik, ha akár csak szolgálatában örömmel dolgozik, vagy rávonatkozó tárgyakban keres érzékelhető örömet, az Úr őt tetszéssel szemléli s örül neki, mint az atya, ki gyermekének örömében gyönyörködik. És hajlandó minden kívánságát teljesíteni, hogy örömét teljessé tegye.

Gertrud akkor így szólt az Úrhoz: „Mely dicsőítést meríthetsz Te, oh legédesebb Uram, oly örömből, melyben a szellemnél több része van az érzékeknek?" Jézus így felelt neki: „Vajjon a fösvény uzsorás nem használ-e fel minden alkalmat arra, hogy tőkéjéből a lehető legmagasabb kamatokat nyerje? No jó; én, aki elhatároztam, hogy benned gyönyörűségemet találom, még sokkal nagyobb buzgalommal fáradozom azon, hogy abból, amit te az én megörvendeztetésemre és tetszésemre felajánl-

lasz, semmitse hagyjak veszendőbe menni. Egyetlen gondolatodat sem, sőt a kisujjadnak egyetlen mozdulatát sem". És Gertrud válaszolt: „Ha a Te végtelen jóságod odáig ereszkedik, hogy ezekben az apró-cseprő dolgokban oly nagy tetszést találjon, mennyivel többet találhat abban a kis költeményben, melyet írtam Neked, hogy fájdalmaidban vigasztaljalak". Erre felelt az Úr: „Oly nagy örömöt találok benne, mint találna egy jó barát, kit barátja a leggyöngédebb öleléssel kedves kertbe vinne, hogy ott az illatos levegőt szívja, a sokféle virág látványában örvendezzen, édesszavú zene hangjaiban gyönyörködjék és pompás gyümölcsökkel üdítse magát. Adok is neked hűségesen örömért örömöt, gyönyörűségért gyönyörűséget, vigasztalásért vigasztalást. És ugyanigy teszek mindazokkal, kik a könyvedet azzal a lelkülettel olvassák, amellyel te megírtad" (A. Prévot: *Liebe, Friede und Freude im Herzen Jesu.* 190. l.).

Ezt a párbeszédet, mely Szent Gertrud kinyilatkoztatásairól szóló beszámolójában fordul elő, itt egész terjedelmében adtuk, hogy a szentek örömében eligazodni tanuljunk. Oly öröm ez, mely az egész embert befolyásolja, a szív és érzékek öröme, „*cor et caro*",* mint a zsoltáros mondja. Öröm, mely Istenbe merülten gyönyörködni tud mindenben, ami körülveszi, minden fénysugárban, mely a lelken átvonul. Öröm, mely a szépséges természetből és Isten szeretetéből él s még „a kisujj mozdulatát" is befoglalja, ha azt a szeretet okozta. A belső

* „Cor meum et caro mea exultaverunt in Deum vivum." (Zs. 83, 3.)

életnek lélekismerő mesterei az embertől az istenszolgálat örömét követelik. Az Úr szolgálatában a szív, a lélek örömének hatalmas hullámzássá kell dagadnia. Ebből fejlődik a lelki mélység és erő, mely szeretve győzi az életnek terhét. Az ilyen öröm nem bódulat, melyben elveszne, ellazulna a lélek. Ez az öröm az igazságot még világosabban láttatja velünk, átfínomul tőle a lelki élet, megerősödik a szellemiség uralma. Tehát nem szabad ellentétet keresnünk a lélek tiszta öröme és a kegyelem között. A szívnek és érzékeknek, vagyis az egész embernek részvétele nem tisztátalanító források beszűrődése a lélek életébe. Ezt gyakorlatilag feltételezni nagy hiba volna, mely a lelket bátortalanságba, kedvetlenségbe sodorná. Lélek és szív, kegyelem és kedély erős, tiszta összhangzásában, az egész ember benső örömének harmónikus tudatában kell Isten szolgálatát vállalnunk és benne szüntelenül erősödnünk. Hogy ez tiszta keresztény öröm legyen, Isten törvényének, az erény vonalainak kell azt meghatározniok s igazi átszellemült öntudatnak kell fölötte uralkodnia. Ez az öröm csak annak az embernek lelkéből buzog, aki Istennel egyesült. Ha nem is látunk mindig e forrás legmélyére, tudjuk, hogy tiszta. Az öröm maga pedig szívünk hullámverése, sikló ritmusa, eleven forrásainak ezüstös csobogása...

A rohanó hegyi patak a Krisztustól megváltott ember túláradó örömét jelképezi, partjain lepihennek és örvendeznek az Isten gyermekeinek szabadságán, nézem a sietó hullámokat, nézem, amint ha-

bosan egymásratolulnak s a mohos sziklán ritmikusan megtörnek. És örülök, hogy nincs betonból épített mesterséges medre, és nem méri vízóra a habok állását.

Örülök, hogy itt látom annak szimbólumát, amiben lelkemet Krisztus részesíti. A „fösvény uzsorás" akarok lenni és mindent ki akarok magamnak sajátítani, amit természet és kegyelem, a jó, a művészet, az istenalkotta világ és Isten, az Úr, lelkem örömére és haladására nyujt. És Szent Gertruddal akarom hinni, hogy Jézus Szíve az ilyen nekiszentelt életen, oh az iránta való szeretetből megmozdult legkisebb kisujjon is, örömét találja.

Az öröm úgy hat a lélekre, mint valami erősítő fürdő. Ha vidámság tölti szívünket, ha a belső örvendezés hulláma hordoz, ha lelkünk énekel, akkor nem érzünk terhet, akkor nekünk a kötelesség édes, és mindenütt helytállunk. Ez mindenesetre jobb, mint bátortalanul, kedvtelenül menni munkába s agyonnyomott, rosszkedélyű cselédül szolgálni Istent. Mikor Jézus nekünk az ő örömét akarta adni, akkor ezt bizonyára az Úr örvendező szolgálásának gondolta. Már csak embertársainak kedvéért is kell magunkban a szívbéli örömet ápolnunk. Semmi sem tesz olyan jót, semmivel sem lehetünk jobban testvéreink kedvére, mint azzal, hogy tiszta vidám kedéllyel közeledünk feléjük. Ez elfeledteti gondjaikat, s az örömsugár, mely a lelkükbe szűrődik, ott fényt és meleget áraszt. Mindenki szereti azokat az embereket, akikből szent vidámság, keresztény de-

rültség világít, mindenki szereti a harmónikus életöröm hordozóit. Ebben persze szintén nagyon különböző a természetes rátermettség. Senkise öltsön magára kényszervidámságot, de mindnyájan törekedjünk őszinte jóakaratra, felebarátaink szívbéli szeretetére. A gyöngéd figyelmesség, a találékony jóság is oly sugár, mely az életet, a lelkeket fénybe borítja. A kis szívességekből, a szeretet vidám, csendes tetteiből végtelenül több „emberbarátiság" árad, mint sok nagy pénzadományból. Az életnek megvannak a maga keménységei, a munka nehezünkre esik, a szürke mindennap durva szálakból van fonva. De az érzékeknek és a szívnek Istenben való öröm, az embernek Jézus Szívében való világfölötti örvendezése olyan, mint valami drága, színpompás hímzés, melyet az életre dolgozunk. Mindenhova beilleszthető, minden alapból kivarázsolható. „Álomszerű"-nek nevezi egy magyar népdal az „ősidők búzavirágait, rózsáit és tulipánjait", melyeket a falusi asszonyok nemzedékek óta himezni szeretnek. Minden himzés egy-egy álom. De a keresztény öröm himző keze, a lelki magatartás, mely ezt az örömöt az élet durva vásznára dolgozza drága varrottasul, nem álmodott himesség, hanem nagy kegyelemmel teljes valóság!

Fogjuk meg ezt a valóságot. Akkor is, ha a természet nem adott hozzá különös tehetséget. A kegyelem lélekformáló hatalma nagyobb, mint a mi személyes lehetőségeink. Minél mélyebben járunk az öröm hegyeinek sugaras ormai alatt, másszuk an-

nál több lendülettel, annál több kitartással a lejtőt. A kegyelem nem fösvény, a kegyelem gyakran csak az első spontán mozdulatot várja, hogy a segítő hatalmával átöleljen. Ha késik, tűrjük, ha eljön és segít, hálát énekeljünk. Az öröm, az istenközelségnek ez az eleven, termékeny lehelete, félig ajándék, félig hódítás. Isten akarja, hogy küzdjünk is, könyörögjünk is érte. Aki készen várja, sohasem kapja meg. Aki csak takarít, cáfol és rendez, de nem esdekel, az sem kapja meg. Mégis mintha ebben a fejlődésben jórészt a negatív munka lenne a mienk. Félretenni, ellentállni, kiküszöbölni, legyőzni. Félre tenni a kedvtelenséget, kiküszöbölni a kesernyés hangulatokat, ellentállni a restségnek, tompaságnak, legyőzni a megállító, gátló, lassító hatásokat. Mintha tiszta földet kérne az Úr, hogy az öröm magvait elvethesse bennünk. Tisztítsunk, gyomláljunk buzgón. Szántsunk kis áldozatainkkal mély barázdákat a tisztított földön, hogy kedve legyen az Úrnak elvetni benne az Ő szent örömét. Várjuk a remélő tavaszi földnek esdeklő illatával a fönséges magvető kezet, majd kihajt és kalásszá érik bennünk az öröm, s aranyos hullámzása fölött Isten arca mosolyog művére, — életünkre.

XX.

„Cor unum et anima una in Corde Jesu."

Az istenszeretetet nem hajszálhasogató megkülönböztetésekből tanuljuk. Őrizkedjünk még jobban attól, hogy a léleknek istenadta, kegyelemdús impulzusait finomkodó, kétségeskedő spekulálással kioltogassuk, Jézussal szemben ilyesmi nincs helyén. A szív egyszerűségében kell az Úrhoz közelednünk úgy, amint ő közelít felénk, magunkat fenntartás és analizálás nélkül átadnunk, úgy amint ő adta magát nekünk. „Szeretett engem s odaadta magát értem" — mondja az apostol. És minden istenszerető lélek ismétli: „Szeretett engem s magát nekem adta". Az én javamat, az én legjobbamat akarta, egy pillantással megértette, mi kell nekem. Nem úgy jött, mint filozófiai rendszer hirdetője, hanem a szeretet teljességével szállott le a földre. A szeretet életét élte elénk, magát nem kímélte, magát odaadta, hogy bennünket Szívéig emeljen. Szeretete azt kívánja, hogy mi is hozzá hasonlók legyünk. Minél hasonlóbb leszek hozzá, annál jobban tud szeretni engem, annál többet juttat nekem az ő üdvösségéből. Igy akarja ő, így tett ő, a nagy Krisztus, a föl-

séges Isten. Ez lényemnek minden izét viszontszeretetre hívja, ez egészen az Ő tulajdonává tesz engem. Övé vagyok. Ő pedig enyém, mert nekem adta magát. Szívemben hordom Őt s Ő engem hord a Szívében. Amint Ő sohasem fárad el abban, hogy magát nekem ajándékozza, én sem fáradok bele, hogy magamat Neki adjam. Szent szakramentumai, kivált a szent Eucharisztia által egészen magához akar venni. Én pedig nem állok ellent. Megragadom az üdvösség eszközeit, kegyelmének és szeretetének zálogait s azok visznek engem. Hozzája menekülök, lelkem karjait nagyra tárom feléje, minden lét és élet középpontja felé. Át merem ölelni Őt, Szívén pihenek s ott megtudom: ez az én helyem. Sehol sem vagyok olyan egészen otthon, mint itt. Tisztító kegyelmi áramok tolulnak lelkembe és kimosnak belőle minden nemtelent, minden kislelkűséget, minden szűket és tökéletlent. Nincs okom félni, hogy az ilyen szeretet a félő tiszteletre valamiképen sérelmes volna. Nem, a jellemzője ennek, ami minden más szeretettől lényegesen különböztető az, hogy ez imádó szeretet: az emberszívnek imádásig fokozott szeretete Isten Fia iránt.

Imádságos viszonzása az Ő szeretetének, Aki neveinket véresen írta kezére és lábaira és Szent Szívének sebébe. Imádó megválaszolása szeretetének, amit semmivel sem érdemeltünk s mely bennünket saját szabad elhatározásával hívott a semmiből a létre... Ha Krisztus szeretetének kellő módon tu-

latára ébredünk, akkor mélyen besugárzik lelkünkbe, beszövődik lényünk minden szálába. Térdre kényszerít bennünket és ellenállhatatlanul az Üdvözítő karjaiba von. Ezt tapasztalják azok is, akik egykor súlyos bűnöket követtek el. Lehet, hogy bűnösségük gondolata egy ideig távoltartja őket az Úrtól s alig bocsátja őket lábaihoz. De a szeretet nem tartja ki a porban, felemeli alázatban meghajtott fejét, Isten karjaiba veti magát, Isten Szívén akar nyugodni. Érzi, hogy aki vétkezett, annak még ízzóbb szeretettel kell és szabad Jézushoz tartoznia, mintha nem esett volna el. A nagy bűnteher tudatában még mélyebben markol a szívbe az a tény, hogy Isten értünk adta magát, s nem annyira az égre kell gondolnunk, melyet számunkra megnyitott, sem a pokolra, melyet előttünk bezárt, hanem rá Magára, Szívére, szeretetére. Mindég mélyebben töltsön el a meggyőződés, hogy csak egyetlen nagy szeretet van, egyetlen szeretet, melyhez nincs fogható, mely minden szeretetnél hasonlíthatatlanul fölségesebb: az a szeretet, mely a mindenség fölött világít, az isteni szeretet, Krisztus szeretete, minden lét, minden élet, minden üdvösség középpontja. Ez a szeretet az én napom.

Ó Istenem, szeretlek forrón, mélyen,
nem mert a kárhozatos szörnyű éjen
gyötrő tűzbe vetsz ha elhagytalak,
s nem mert egednek édes fényességét,
szent örömben úszó angyali zenéjét
igéred nékem szárnyaid alatt.

De mert a kereszten karjaid kitártad
emberi szívemet Szívedre vártad,
rútul kiszögezve jaj felém hajoltál,
vérfutott arcod édes, tüzes oltár,
bűnömért viselt el szörnyű ékességet...
Meg nem állottál a gyötrelmek mesgyéjén,
átmentél az éjek szörnyűséges éjén
borzalmas kíséret, gyalázat és szitok,
lélekhóhérok gyűlölet-kárpitok
födtek, jaj, követtek az utolsó szóig...
Rettentő mértékkel mérted szeretésed.
Oh legyek, hadd legyek könnyező vetésed,
hadd legyek, én legyek a Te aratásod,
míg gyötrelmeiddel lelkem földjét ásod.
Szeretlek, szeretlek, nem mert megmentettél,
hanem mert a vérig, halálig szerettél
s amint Te szerettél, szeretlek most Téged,
életem és lelkem fölkínálom Néked;
szeretlek, szeretlek, Te vagy a királyom
Istenem, mindenem, örök mennyországom!

(Xav. Szt. Fer.)

A szeretet a lélek legértékesebb, legszebb tartalma — a legnagyobb tett, melyet az ember elkövethet. Szeretni annyit tesz, mint magunkat más tulajdonául adni, az ő birtokává, életének egy darabjává lenni s őt viszont birtokolni, őt elevenen a szívünkben hordani. „Krisztus az életem" — mondja Szent Pál. Igen, Ő az én egész életem... Nem túlzás mégis így beszélni? Az élet oly sokoldalú s annyi van benne, ami nem szeretet. És aztán: szabad nekünk Istent oly kizárólagosan szeretni? Senkit mást mint Istent? Nem szereti az anya gyermekét is,

a vőlegény menyasszonyát? Nem szeretik egymást a jóbarátok? Mindezeknek az emberi szereteteknek el kell apadniok, ki kell száradniok Krisztus kizárólagos szeretete kedvéért? Erre azt válaszoljuk: a szeretet az emberszívnek bizonyára nem egyetlen affektusa s épp oly igaz, hogy Istenen kívül mást is, teremtményeket is szeretünk. Az igazi istenszeretet, mint a léleknek nagy középponti érzése, mégis minden érzelmet magábafoglal. Átölel, áthat, áttüzesít mindent, minden szeretet, mely bennünk úrrá lett, egész lényünkre üti pecsétjét. Ha Krisztus szeretete uralkodik bennünk, akkor minden meghódol Neki lelkünkben, akkor a szív minden hajlamára, minden ösztönére kihat és egészen átjárja azokat. Ha azonban más szeretet az úr, szívünkre akkor is elhatározó befolyása van. Az Isten iránti szeretet semmiféle szeretetet nem zár ki, mely Isten szándékainak megfelel, tehát nem száműzi a szívből a szülői, gyermeki, hitvesi szeretetet, az igazi barátságot. Az igazi istenszeretet a lélek minden érzését megnemesíti, felgyujtja, átvilágítja. Minél jobban szeretjük az Istent, annál bensőbben zárjuk szívünkbe azokat, kiket szeretetben hozzánk fűzött, mellénk vezetett. Ha azonban istenellenes szeretet jut uralomra bennünk, az lealacsonyítja a lelket, s képtelenné teszi arra is, hogy más valakit, vagy más valamit igazán szeressen. Ahol Isten kedve szerinti a szeretet, ott nem veszélyes szeretni. Krisztus szeretete megtanít Istent, kedveseinket, hazánkat, népünket úgy szeretni, mint Ő szeretett. Átvilágít és átmelegít mindent, mi szívün-

ket mozgatja és mindent a maga varázskörébe von. Minden igazi, nemes szeretet az istenszeretet gyökereiből fakad.

Krisztust szeretni tehát nem azt jelenti, hogy most már senki és semmi mást nem szeretünk, hanem azt, hogy minden szeretetünket az ő isteni szándéka hordozza, isteni szeretete izzítja át. Krisztus nem azért jött a földre, hogy itt kevesebb szeretet legyen, sem azért, hogy a szívek kihüljenek és elszáradjanak. Adjuk az Ő kedvéért azoknak, kiket kötelességszerűen szeretni tartozunk, meleg szívbeli hajlandóságunkat s aztán ne aggodalmaskodjunk, ez semmit sem fog elvonni Isten iránti szeretetünkből. Ahol ketten, vagy többen Istenben szeretik egymást, e szívek lángjai összecsapnak, hogy teremtőjüket egyesülten annál tüzesebben szeressék. Ami Isten akaratának megfelel, az az Övé s az Övé marad. Az egyetlen fontos kérdés, melyet hűségesen szemünk előtt kell tartanunk, éppen az, vajjon e szeretet önmagában véve Isten akaratának megfelelő-e. A világ éppen nem abban szenved, hogy az emberek túlságosan szeretnék egymást, hanem abban, hogy hiányzik belőle az a szeretet, mely az embereket az Isten akaratának megfelelő módon kapcsolná egymáshoz. Az isteni temperamentum szeretete hiányzik, azért van oly hideg a földön. A szentírás mondja: Isten az embert igazzá teremtette, és ő végtelen kérdésekbe bonyolította magát. (Pred. 7. 30.) Az ember Isten gondolatait sokszorosan félreértette, „rosszat jónak,

jót rossznak nevezett." És mindenekelőtt félreérti önmagát és saját szívét...

Érzi, hogy a szeretet lelkének iránya, érzi, hogy a lelkekhez tartozás a legtisztább örömök kapuja, ez olyan általános tudomás, hogy nincs az a romlott lélek, aki ne valamiféle „szeretet" nevű érzésben keresné a boldogságát. Homályos, szennyes öntudatok mélyén is ott reszket valami haldokló vágy a tiszta szeretet felé, megátalkodott gonoszok szempillájáin is megül a könnycsepp édesanyjuk emlékére. De az Isten felé be nem irányított lélek nem ismerheti a szeretetet. Az ember elesettségének legszerencsétlenebb tünetei közé tartozik a szeretet eltévelyedése, a szeretet természetfölötti eredetének félreismerése, ennek a lélekbe vetett isteni magnak földi vetésekkel való elnyomása. Isten úgy akarta, hogy istenszeretetünk fáin teremjenek emberszeretetünk virágai, az ember pedig nem hagyja fává nőni a magot, hanem céljukat önmagukban kereső emberi vonzalmakat ültet köréje, melyek elisszák tőle a lélek talajának életnedveit. Nem érti, nem akarja érteni, hogy boldogságának nincs más útja, mint Isten, hogy szeretetének nem lehet más iránya, mint Isten s tévedt érzéseinek természetes katasztrófáival, a test vonzalmán épülő összetartozások elkerülhetetlen tragédiáival önmagát ostorozza. Nem érti szívét, nem érti vágyait, nem látja, hogy a csapásokat saját kezével méri önmagára. Nem érti, hogy a lelki válságoknak, a világfájdalmaknak, a csalódá-

soknak, az elkeseredéseknek, minden szkepszisnek és pesszimizmusnak egyetlen és csalhatatlan panaceája az istenszeretet, a mindent harmóniába olvasztó, gyógyító, nemesítő, megszentelő Hatalom, amelyben minden szeretetek értelmükre lelnek.

Oh Uram, add, hogy szeresselek: Téged és azokat, akiket szereteted nékem adott, hogy életemet értékesebbé és gazdagabbá tegyék. Add Uram, hogy oly mértékben s oly módon szeresselek, mint Te akartad s oly szeretettel, aminőre engem teremtettél. Add, hogy a szeretet engem megszenteljen, tanítványoddá, gyermekeddé tegyen. Hogy az élő vizek forrását megnyissa bennem és hordozzam és osztogathassam az emberek között a Te szeretetednek léleknevelő édességét.

XXI.

Emlékezel, Uram?

Szent Gertrud „Kinyilatkoztatásai"-ban olvassuk az Úr következő igéit: „Keresd ki, leányom, a szentírásnak azon szavait, melyekből szeretetemet a legjobban kiolvasod, írd föl magadnak, olvasd gyakran őket s őrizd szent ereklyék gyanánt. Ha jó barátok meg akarnak emlékezni ama napokról, midőn először érezték, hogy kölcsönös szeretet vonzza őket egymáshoz, így szólanak: Gondolj csak arra, milyen lélekkel mondtad ezt vagy azt! Emlékezel, hogy éreztél akkor? Hidd el, leányom, a földön hagyott legdrágább ereklyéim szeretetem szavai, melyek szívemből fakadtak."

Milyen fölséges kijelentés! Biztosít arról, hogy az evangélium szavaiból igazán az Úr Szíve beszél hozzánk, az Úr hangja cseng felénk. Jézus szavai a szeretet emlékoszlopai, életének, lelkületének sugárzó relikviái. Sőt kegyelemdús szentségeknek, szakramentádiáknak mondhatnók őket, melyekből lelke árad. Ha feléjük nyúlunk, ha szívünkbe öleljük őket, megérezzük Krisztus szellemét, Krisztus Szí-

vének szellemét, mely magában hordta az eget. Ezek a szavak elénk tárják istenemberi lényét, erényeit, szeretetét, ezeket az örökéletű isteni valóságokat, melyek ma is élnek, ma sem múltak el. Ezeket a szavakat nekünk szánta. A mi értésünk nyelvén mondta el bennük azt, amit Krisztusról tudnunk életkérdés. Ezek a szavak a mélybe utalnak, egyszerűségre intenek, Isten felé vonnak, biztosságot öntenek belénk. Némelyikük olyan, mint egészen vékony fátyol, melyen áttüzel reánk az imádandó Krisztus-lélek. Olvassuk ezeket különös feszültséggel, áhitatos félő tisztelettel, s érezzük meg bennük Krisztus szellemének kiváltságos megnyilatkozásait. Olvassuk eleven, éber valóságérzékkel, mintha a Megváltó előttünk állana és Maga intézné őket hozzánk. Keressük a szépséges emberfiának ránk szegeződő isteni tekintetét, hangjának zengő ritmusát, meleg acélos csengését és megcsúfolva a századok időáramát, hallgassuk e szavakat egészen közelről, egészen a jelenből, egészen lelkünk mélyéből, legyenek nékünk mint az édes méz, mint az erős, nemes borital. Izleljük, élvezzük, vérünkké fogadjuk e szavaknak kiapadhatatlan gazdagságát, örökösen megújuló rejtett értelmét, minden léleknek minden percében szüntelenül új kincseket osztogató jelentését.

Igy Krisztus a századok távolságából is közvetlenül hozzánk szól, nekünk beszél. Fölénk hajol és fülünkbe súg. Hallgassuk, de ne elégedjünk meg a

tétlen hallgatással, a szeretet édes, benső bizalmasságában szólaljunk meg mi is és kérdezzük csendes meghitt alázattal: Emlékezel, Uram? Emlékezel, mit éreztél, mikor ezeket szóltad... mikor Szíved úgy túláradt szeretettől és vágyódástól...? Emlékezel az isteni részvétre, mely megjárta lelkedet, mikor mondottad: Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradoztok és terhelve vagytok...! Ugy-e tudtad, hogy benned a vigasztalásnak, az édességnek tengere hullámzik, hogy bősége eltüntet minden emberi keserűséget? Ugy-e arra gondoltál, hogy az Atyától végtelen erőket hoztál a földre, hogy hatalmad és szereteted győzedelmeskedni jött tehetetlenségünk és hidegségünk felett... telve voltál szent feszültséggel, menynyei kényszerrel, hogy segíts, vidíts, alakíts... Emlékezel, Uram, a Te győzelmes, lélekformáló szavadra: „Jöjj és kövess!" Oh, milyen volt a tekinteted, hogyan mélyedt választottaid lelkébe. Hogyan hívott a hangod és ők „elhagytak mindent", mint rossz köntöst vetették le a régi kis életet és felöltözködtek a Te akaratodba. Nem száraz parancs volt ez ajkadon, hanem gyöngéd és hatalmas vonzás, baráti intés, mennyei beavatkozás, nagyságodnak édes, benső megnyilatkozása. Oh, hogyan tudtál Te hívni! Idáig zeng a lelkemig a hangod. Én is „mindent elhagyok" és megyek Veled.

Gondolj, Uram, vágyódásodra, mely akkor szólt belőled, midőn mondottad, hogy jöjjön hozzád, aki életet szomjazik. Ugy-e láttad akkor az emberlélek mélységeiben az eleven vizek forrásait, melyek

medret ásnak a hitnek és beágaznak minket, ha elfogadjuk a Te ujjaidnak életfakasztó érintéseit? Emlékezel, Uram, hogyan nézted a szegény, széledező, pásztortalan nyajat, az emberek szomorú, naldokló seregét és mennyire tele volt a Szíved könyörülettel, mikor ajkadra tolult az édes, biztató ige: „én vagyok a jó pásztor, ki életét adja..." Ugy-e akkor szemedbe villantak a lelkek mélyén elásott kincsek eleven tüzei, ugy-e tudtad, hogy e betemetett üszkök rejtve várnak reád, a Te nagy felszabadító, mindenható gyujtásodra és hamujok alatt megreszketnek világmegváltó szereteted szavára: „Azért jöttem, hogy tüzet hozzak a világra és mi mást akarok, mint hogy égjen?" Ugy-e azt akartad, Uram, hogy szeretettől égjünk és bevilágítsuk a mindenséget! Ugy-e azt akarod ma is, amit akkor, mert Szíved ma is izzik, mint akkor és tüzet foghatunk rajta ma is, mint akkor. Uram, osztogasd a tüzedet, nem félek a lángjaidtól, csak a hamutól, a szív ürességétől, hidegségétől félek.

Jöttél és hideg volt itt Neked. Jöttél és láttad az elesett országot, veszendő lelkek szomorú tanyáit. Jöttél és diadalmasan tudtad, hogy nálad van az örök Ország. Nem országot keresni, hanem országot osztogatni jöttél. Emlékezel sok hasonlatosságodra, melyekkel országodat lelkünkbe énekelted? Emlékezel, hogyan tüzelt a vágy, hogy ezt az országot bennünk megteremtsed? Hogyan adtad hírül, hogy közel van, bennünk van az Ország! Ugy-e akkor engem is tudtál, ugy-e istenszemed a jövendők tágas mező-

in látott engem is, ugy-e velem is meg akartad éreztetni akkor, hogy a Te országod közel van, bennem van? Emlékezel az utolsó vacsorára, gondolsz a szavakra, melyeket a búcsú óráiban intéztél a tiéidhez? Mondtad, hogy azok főparancsaid és bennük szent örökséget sugárzó példát hagytál nekik és nekünk. Hogy Istent úgy szeressük, mint Te szeretted, s egymást úgy szeressük, mint Te szerettél. Emlékezel ígéretedre, hogy nem hagysz el akkor sem, ha majd eltávoztál tőlünk? Mondtad, hogy házad atyai ház marad nekünk és hogy odamégy számunkra lakást készíteni. És megígérted a Vigasztalót, a Te Szentlelkedet, hogy ne maradjunk magunkra árván. Kenyérszínbe rejtett titokzatos jelenlétedben magadat ajándékoztad nekünk, hogy közel maradj hozzánk az idők végéig. Emlékezel, Uram, milyen feszült figyelemmel hallgatták tanítványaid minden szavadat, mihelyt ajkadat megnyitottad, hogy az embereket tanítsd? Nézd ma is ajkadon függünk és úgy lessük minden szavadat, mintha éppen most ejtenéd ki őket. És igazán ma is beszélsz hozzánk, hiszen ma is szeretsz, hiszen ma is hívod a lelkeket. Ma is megenyhítesz éppen úgy, mint azokat a fáradozókat, akik akkor közeledtek feléd. Ma is, mint akkor, eltölt a vágy, hogy velünk, köztünk maradj. Ma is szeretünk, ma is keresünk, ma is szomjazzuk a hangodat, ma is az első hallomás szűzi erejével mélyednek szívünk talajába magvető szavaid, ma is várunk az útfélen tisztulásért kiáltva feléd, ma is könnyeket, illatos kenetet hullatunk lábaidra, min-

den, minden úgy van ma is, mint akkor... Oh Uram, mennyi vigasztalást merít a lélek abból a kívánságodból, hogy minden szavadra emlékeztessünk, hogy e szavakból ma is örömet, sugárzó energiákat merítsünk.

Színesen, elevenen kell a lelkünk előtt állnia mindannak, amit az Úr e földön mondott és cselekedett, tiszta képekben kell a lelkünkre verődni életének, szenvedésének, földi vándorlásának, egész lelkületének, a világgal szemben felvett magatartásának, Krisztus szellemében mindezt belsőleg újra meg újra át kell élnünk és ezzel az Úr lelkületébe kell öltözködnünk. Igy az Ő világa a mi világunkká válik. Az Ő szemeivel látunk, az Ő Szívével érezünk s mindent lelkén át tapasztalunk. Az evangélium ne legyen nekünk olvasmány, puszta szöveg, legyen Krisztussal való együttélés, lelkével való társalkodás. Tanuljuk megásni a szavak mélyét s ne a mi fakó megértéseinket, hanem Krisztus élményeit keressük bennük. Kérdezzük szent alázattal: Tudod-e még, Uram? Emlékezel? Emlékezel gyermekségedre és ifjúságod napjaira? Anyai karokra, anyai szemekre, anyai csókra... édesanyád hangjára, lépteire, dalaira? Emlékezel a kútra, hol mint fiú vizet merítettél és tükrében megláttad arcodat? Emlékezel a názáreti házakra, otthonod küszöbére, melyen ki-bejártak isteni lépteid? Emlékezel szomszédaidra, gyermekkori játszópajtásaidra, kikkel a vidék meredek dombjairól lepillantottál és a fellegek vonulását nézted a kék

boltozaton? Akikkel virágot szedtél, hogy édesanyádnak bokrétába kössed? Emlékezel, amint múltak az évek s a búcsú napja elkövetkezett? Hogy Názáretet elhagytad, anyádnak istenhozzádot mondtál s a Jordán partján leszállottál? Emlékezel, mi történt, míg János keresztelt Téged, hogyan nyilt meg az ég s Te hallottad az Atya szavát? Hogyan léptél ki a mennyek országát megjelenteni... És ugy-e minden, amit láttál, Isten országának képe volt neked: a rét virágai, az ég madarai; a mustármag feslése és az esthajnal bíborszíne; a hazavonuló nyájak s a vőlegény elébe sietö szűzleányok. Isten országát láttad a magvetőben, ki szántóföldjét beszórta, a hálóban, melyet Galilea halászai kivetettek. S minderről szóltál a Te fönséges hasonlataidban. Emlékezel, hogyan jártál világot övező istenfiúi öntudatoddal a kis zsidó hazában köröskörül? Hogy Te, minden angyalok és emberek pompája felett fölséges Úr, Szívednek túláradó isten- és emberszeretetében mezítlábasan mérted a palesztinai ösvényeket? Tudod még, hogyan borult a szereteted, mint aranyos fényesség Judea és Galilea mezőire és hogyan estek sugarai betegekre, útszéli poklosokra, vakokra és bénákra, menyekzőkre és gyászmenetekre? Hogyan ölelte dús szivárványába a názáreti műhelyt, Jeruzsálem utcáit és templomát, Betsaidát és Bethániát, oh Pilátust magát, a hóhérokat és a keresztet... mindent, mindent megdicsőített ez a szeretet és egész életed köré, istenemberi örömeid és keserű fájdalmaid menynyei koszorújául vontad e szeretetet s benne, mögötte

láttál mindent. És ugye azt akarod, hogy én is a Te szereteted rózsakeretében nézzem a világot és az életet?

Ugy-e, Uram, ez a mult megfogyatkozatlan frisseséggel áll a Te lelked előtt? Legszentebb Szívedben ma is úgy tükröződnek ezek az események, mint mikor végigélted őket. Jó nekünk, ha evangéliumodban, Szívedben, szellemedben nem multat, hanem jelent, nem elsápadt emlékezést, hanem színesen, frissen ömlő életet birtokolunk, belőle merítünk, benne megújulunk.

Ha emlékeidet valóságokká testesítjük, melyeket folytonosan szemlélhetünk, melyeknek szüntelenül örvendezhetünk, Szíved és lelked él bennünk és alkotja világunkat. Ma is a Te világodat éljük, ma is a Te elévülhetetlen igazságaidon épülünk, ma is lelkünkbe ömlik az evangélium szelleme éppen úgy, mint ma is buzognak a názáreti hegyi források, vagy a Jordán fakadása a Libanon magasán. Ma is lelkünkbe vetődik az Úrnak képe, mint ahogy a Genezáret tavában ma is tükröződnek a hegyek, melyeknek ormain az Üdvözítő imában töltötte éjszakáit.

Mikor a nép királlyá akart tenni, elrejtőztél, oh, Uram! Nem akartál múló királyságot, hogy politika és földi hatalom el ne töröljék alakod örök vonásait. Annak nem volt szabad sem zsidó nemzeti, sem klaszszikus, sem középkori stílusban állani előttünk, annak örök emberinek kellett lennie. Csak így beszélhetett minden idők emberéhez. A kultúra, a külső

szokások, változásoknak vannak alávetve, az emberszívnek azonban ugyanazok a maga örökös szükségességei. Ezeket csak az Úr tanítása és példája elégítheti ki úgy, amint személyes létével adta azokat nekünk, mikor közöttünk járt a földön. Igen, Uram, Te magad vagy eleven ideálunk. Példát adtál, hogy amint Te tettél, úgy tegyünk mi is, hogy a Szívedet és szellemedet éljük, érvényesítsük mi is, hogy bennünk lakozzék a Lelked és utánad az egyetlen emberi cél legyen, hozzád hasonlítani.

Uram, Te vagy az én életmintám. Szavaidban hallom a lelkedet és egészen közel vagy bennük nekem. Nagy meghittségben, nagy egységben tartanak Veled, mert az egységek forrása nem a tér és az idő, hanem a lélekközelség. Uram, úgy teremtettél, hogy kellesz nekem, Te pedig bennem lakni vágyol. Úgy teremtettél, hogy szomjazzalak Téged, Te pedig szomjazol engem. Úgy teremtettél, hogy keresve-keressem a Te tüzedet, Te pedig meggyujtasz engem. Úgy teremtettél, hogy éhezlek Téged, Te pedig magadat adod nekem mennyei ételül, örökkévaló symposionjául lelkem szeretetre, tökéletességre, elmúlhatatlan szépségre való vágyódásának. És lelkem beléd horgonyoz kitéphetetlenül és örvendezve tudja, hogy a Tiéd s Te kellesz néki, Jézusom, Megváltóm, Te lelkemnek Lelke, Uram és Istenem, Te, aki közénk jöttél, aki hozzánk hasonlóvá lettél, ki emberi nyelvünkön szóltál, ki elfogadtad értelmünk nehézkes, szegényes formáit és természetfölötti kin-

cseidet beöltöztetted a mi gyarlóságunk gyermekszavaiba! Ráadtad az igazságra az emberszabta gondolatruhákat, hogy ráismerjünk isteni eredetünkre, eltompult lelkiségünk örök titkaira, melyeknek tiszta látásától megfosztott a bűn. És ajkaddal megszentelted emberi beszédünket és igazságaiddal értelmet, célt adtál szavainknak. Hallgatom, lesem, őrzöm e szókat, az enyémek, nekem szólnak, engem mintáznak, bennem virágzanak. Mindenik egy-egy tündöklő mélység, mindenik lelkedre nyit egy-egy kaput, mindenik szeretetednek oldja le zsilipjeit. „Akinek füle van, hallja meg!" — zengted végig évezredek bolthajtásain és szavadat erősítve visszhangozzák a századok. Kis országban keveseknek súgtad őket, de a Te hangodat nem oltja ki, hanem hatalmasítja a köréje növő tér és idő. S ma az ezredévek távolából is mintha arcunkhoz símuló ajkad suttogását hallanók. Oh, mert Téged megifjít az idő és növeszt a távolság, ez a Te Végtelenséged törvénye, Uram, s e Végtelenség egyre hangosodó, egyre tüzesedő szavakat hagyott itt nekünk, melyeknek élete öröklétből-öröklétbe nyúl.

XXII.

Isten országa Jézus Szívének ajándéka.

Urunk és Megváltónk evangéliumában a fősúlyt Isten országára fekteti. A szentírásnak ez az uralkodó gondolata. Az Üdvözítő folytonosan emlegette, lépten-nyomon hirdette. Ez az a nagy ajándék, melyet nekünk az égből hozott, egyetlen kívánsága ezt az országot szívünkben fölépíteni. Isten országán Krisztus végeredményben azt az eleven, kegyelemteljes vonatkozást, azt a gyermeki viszonyt érti, mellyel bennünket mennyei Atyjához láncolni akart. Ez az ország a lélek kapcsolódása Istenhez a kegyelem, a hit, remény, szeretet és hűség által. A Megváltónak valóban Szívén feküdt, hogy Istenhez közelebb hozzon bennünket. Vágyódott arra, hogy lelkünket Istenhez tartozásunk, istengyermekségünk tudatára ébressze. Akarta, hogy Isten országának „jó híre" eljusson minden emberszívbe, hogy az emberiséget saját méltóságának tudata vezesse az Úrnak, az üdvösségnek útjaira.

Jézus úgy nyilatkoztatta ki Isten országát, mint aki felülről erőt hozott. És tette ezt üdvösségün-

kért lángoló vágyódással. „Azért jöttem, hogy tüzet hozzak a földre és mi mást akarok, mint hogy égjen?" és máskor: „Jőjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradoztok és terhelve vagytok s én megenyhítlek titeket." Mintha mondani akarta volna: „Jöjjetek hozzám és kiemellek a nyomorból, ki a tisztult, a megszabadult lelkiismeret magaslataira. Szíveteket békével és örömmel akarom betölteni." És mintha kiegészítésül hozzátenné: „Nézzétek, ez kell a világnak és ezt egyedül én adhatom." A tudomány és a technika minden vívmánya dacára a világ számára más úton nincs haladás, nincs üdvösség. Az a pont, melyből a világot sarkaiból ki lehet emelni, nem az ész és tudomány, hanem az ember kapcsolata Istennel. Ide, a kegyelem állapotába kell emelni az emberiséget. Ez az Isten országa a lelkek mélyén.

Ezt a lelkületet olvasom Jézus Szívéből, nekem az egész evangélium erről beszél. Tele van az emberfiának varázsával, ki igénytelenül, isteni bájjal lép elénk és kiönti belső világának gazdagságát, Szívének kincseit. Lelkületében, magatartásában, Szívének mesterkéletlen melegében nyilvánvalóvá lesz előttünk, hogy mindnyájunkat magához vonzani, mindnyájunkat felemelni jött. Azért jött, hogy bennünket fölséges lelki szépségek világába segítsen, mely felül áll minden kultúrkoron, minden történelmi időszakon. Az Isten Fiának hivatása és királyi művészete, hogy világosságot és vigasztalást, erőt, örömöt és harmóniát osztogasson. A léleknek belső átalakulása a kegyelem által, az egész ember

tisztulása, átszellemülése, egészen új lelki tartalmak begyökereztetése, ez az a mű, amelyet Jézus tervez velünk. Nemcsak urunk, megváltónk is, legnagyobb jótevőnk. A lélek az isteni kegyelem fényében fölismeri ezt. Rájön, mit jelent neki Krisztus hívását követni, híradását szívébe fogadni. Boldog ha Reá és országára bízza sorsát. Boldog, ha a világot és az életet Krisztus fényében látja, Krisztus szemével nézi. Boldog, ha mélységei feltárulnak, némasága megoldódik, mert legbensőbb szükségletei nevükön szólíttattak. Boldog, ha a kegyelemteljes, belső élet árama buzog föl benne s felszakad szívéből a sóhajtás: „Uram, mi többet, mi jobbat kérhetnék tőled?

Az Úr hív ugyan az önmegtagadásra is, a keresztviselésre is, lemondást és áldozatot kíván. De mindez nem cél, hanem eszköz. A cél Isten országa bennünk, a cél az, hogy az Isten lakást vegyen bennünk, a cél az „igazságosság, béke és öröm." Cél mindaz, amivel bennünket megenyhíteni akar, cél ez: „Nyugalmat találtok lelketeknek".

Nézzétek, így akarja Jézus Szíve. Az Üdvözítő nem azért jött, hogy minél többet szenvedjünk, nem is azért, hogy a világ tetteink hírétől visszhangozzék. Nem akarta az igát súlyosabbá, a terhet nyomasztóbbá tenni. Azt akarta, hogy lelkünk, mint az Övé, Isten fényében, az isteni akarat teljes megvalósulásában éljen. Azt akarta, hogy Istenhez hitben és bizalomban közeledjünk, szeretetben kapcsolód-

junk. Azt akarta, hogy örömünket a vele való életközösségben, az Ő isteni barátságában találjuk. Ennek az útja a bűntartozásunktól való megtisztulás. Az üdvösség kristályos árama. Istennel való kiengesztelődésünk szent öröme ömöljön el rajtunk, hogy teljesen épek és egészségesek legyünk. Jézus Szíve, szelleme teremtsen bennünk a Megváltóval való egyesülést, legbensőbb életközösséget, legyünk az Ő életének folytatásai, lelkületének hűséges másai. Mindezt a lelki öröm teljességében és vigasztalásainak kegyelemmel gazdag kenetében.

Ahol istengyermek jár — akár mezítláb is, — ott örvendjen a föld, hogy ilyen léptek érik. Ahol kegyelem vonul a lélekbe, ott örvendjen erdő és mező s az út pora, mert átok vétetett el a földről.

Jézus Szíve ég a vágytól, hogy Isten országát minden emberszívben megalkossa. Ott hordozza az Ő nagy, harmónikus lelkében és szelíd, alázatos szívvel adja nekünk. Lehetünk megfosztva a szellem ragyogó ajándékaitól, hősi erényekhez hiányozhatnak alkalmaink, a remeték szigorúsága rémíthet, riaszthat, — ha hitben, reményben, szeretetben Istennek adjuk magunkat, ha tudunk Jézus Szívével imádkozni, vele egyesülten élni, akkor Isten ösvényén, Isten országában járunk. Jézus Szíve a nap, mely Isten országát bevilágítja. Csodálattal akarom szemlélni, imádkozva szeretni azokban a sugarakban, melyeket az evangéliumon át küld felém.

Milyen visszhangot kell szívemben kelteni Krisz-

tus nagy proklamációjának, az istenközösség, az istenország szent hírének? Milyen legyen az emberszív válasza a sürgető hívásra: „Jőjjetek hozzám mindnyájan!?" Mit kell művelnie bennünk ennek a megváltói kényszernek, e krisztusi szeretetnek? Szinte úgy érezzük, mintha csak az Úrtól függne, hogy bennünket Isten felé vonjon! Pedig nincsen így. Bármily hatalmasan visz bennünket hívása a magasabbrendű élet felé, mégis kell hozzá a szív készsége, hűsége, a kegyelemnek sugalmazásai s az Úr közeledésének fínom megérzése. Tőlünk függ, hogy Isten országának, vagy az elvetemültségnek adunk-e szívünkbe bebocsátást. Szomorúan kell ezt tudomásul vennünk, félő tisztelettel és áhítattal kell hivatásunkra gondolnunk. Éreznünk kell, hogy mindannyiszor a kegyelem csodája megy végbe rajtunk, mikor a vétek sötét szennye lelkünkről elvétetik és Isten tetszésének világossága gyúl ki helyében.

Vannak lelkek, akik szeretnének a Megváltóval, úgy mint Ő a földön járt, szembekerülni s Vele egészen közvetlenül és bizalmasan beszélni. Nem akarnak róla oly képet, melynek a történeti korszak s a kultúra is kölcsönzött vonásokat. Nem akarnak tolmácsokat maguk és Krisztus közé, hogy idegen gondolatok ne szivárogjanak az Úr szavaiba. Magát az Urat akarják kérdezni, Őt magát hallani, hogy Őt és önmagukat megérthessék. Mi könnyebb ennél? Hogy az Úr lelkületét megismerjük, csak szavait kell kérdeznünk. Hiszen megnyilatkozott nekünk,

nem a tudósok nyelvén, hanem minden gyermeknek érthetően, a lélek anyanyelvén. Azt mondja: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradoztok és terhelve vagytok..." Tehát: Jöjjetek mind, akik szenvedtek, akiket kétség és gond gyötör, jöjjetek, akik nem tudjátok, hol keressetek üdvösséget, sem azt, honnan nyer tartalmat és értéket az élet, — jöjjetek hozzám. De magatok jöjjetek! Saját személyetekben kell jönnötök, ne küldjétek a tudományotokat, jöjjetek mindenestül, úgy amint vagytok és éltek, egész lényetekkel, harcaitokkal, szenvedéseitekkel. Jöjjetek mint terheltek, mint fáradozók, akik a megmentőhöz közelítenek, s alázatosan, bizalommal tekintenek fel rá... Akkor meglátjátok, hogy meghallom kérdéseiteket, megértelek, mert megenyhítlek titeket. Nem mint fáradtak és terheltek mentek el tőlem, az Isten országát viszitek a lelketekben.

Az Úr meghívását napvilágos, kegyelemtől sugárzó szívvel kell fogadnunk. Hivatásunk, hogy magunkévá tegyük s megőrizzük, amit az Úr kegyelemben ajándékozni jött nekünk. Az országot, mely nem e földről való. Az országot, melynek nem lesz vége soha. Az országot, melyért nem kell messze kereszteshadba szállanunk, mert nincs távolabb tőlünk, mint önmagunk. Az országot, mely lelkünk szépségét, fölségét rejti s míg meg nem hódítottuk, nem tudjuk, kik vagyunk. Ne járjuk idegenül saját életünk útjait. Aki még nem éli Isten országát, az jövevény saját lelke ösvényein. Krisztus

hív. Hova hív? Önmagunkba. Haza hív. És mindaddig fáradozók és terheltek leszünk, míg haza nem megyünk. Az otthon a lelkünk, a benne temetve élő Isten országa az a krisztus-világította fölséges lélekvidék, amerre egy út vezet: a szeretet.

XXIII.

Az Istenség édesszavú hárfája.

Szent Gertrud Jézus isteni Szívét az istenség édesszavú hárfájának nevezi. Azt akarja ezzel mondani, hogy Isten a krisztusi Szívben a legtisztább és legharmónikusabb érzelmeket ébresztette. Jézus Szíve a lángoló Istenszeretet egyetlen, hasonlíthatatlan szerve, és Krisztusnak emberi lelke ezt a szeretetet a legfönségesebb módon nyilatkoztatta meg. Imádás, hála, dícséret, bizalom és a legtisztább Istenszeretet fönséges akkordokban zengett Krisztus lelkéből az Atya trónusa felé. Jézus isteni Szíve olyan volt, mint a hárfa, melyen a Szentlélek, a kegyelemnek telisége, égi melódiákat játszott.

Az érzelem, a kedély mélysége, az eszmélésnek titkos belső világa ugyan emberi lényünk része, de alig tudunk számot adni róla. Mily kevéssé ismerjük saját örvényeinket, melyeket színig tölt az Isten, mily tudatlanok vagyunk a bennünk végbemenő fénylésekről és elsötétülésekről. Az emberszív talányos mélység, mely sokat rejt, amit néven nevezni nem tudunk... Ki járta be saját lelkének szakadé-

kait? Ki nézte végig szándékai születését és ki látta, milyen titkokon gyullad a lélek vonzódásainak, elhúzódásainak rejtelmes kohója? Isten nem tárta ki a lelket emberi világosságnak. A lélektan sok győzelme mellett is botolva poroszkál előre. Teóriá: teóriára halmoz és rövidéletű multjában több az eltemetett, ásatag réteg, mint a római császár-házak alatt. Minden lélek egyetlen s minden ily egyetlenségnek minden születő perce teremtés. A lélek lelkisége abban áll, hogy Isten szüntelenül teremti vele önmagát. Ebben üt el a rest materiától, mely invenciótlanul terpeszti ismétlődéseit és a lélek beleoltásának köszöni minden újulását. A lélek megéli, de nehezen látja a maga teremtődését. Vannak útjai, melyeken Isten egyedül akar járni, szent öntudatlanságok, melyekből a lélek élete fakad. Vannak szakadékai, melyekben az anyaggal való kapcsolódása készül és eszmélésünk e süllyesztőiben próbálnak belénk fogózni az árnyak, lehúzó hajlamosságaink. Amott a Lélek illetékesei, itt anyagiságunk gépiesítő gesztusai. Amott diadalmas emelkedések ismeretlen forrásai, itt bénító lélekmegállások rejtett okai, érthetetlen kiüresedések, ellazulások indítói. Kell nekünk valaki, aki belénk énekelje, merre van felfelé, akinek dala lényünknek sok keserves negatívumán folytonosan győzni segítsen, akinek messzehangzó szava végigzengjen szegénységünk kongó csarnokain és eligazítson, ha szakadékos vidékeken eltévedtünk. A szent halmoknak isteni hárfája kell nekünk, daloló Szív, melyben úgy lakott

az Isten, mint senkiben még soha, melyet úgy hangolt a Lélek, mint senkit még soha. Egy szívnek sem voltak a Lélek legfönségesebb eszményeinek hangnemére hangolt húrjai, egy szív sem volt oly érzékeny a Lélek illetéseire. Édesen és erősen, gyöngéden és hatalmasan tudott zenélni e Szív, a tökéletes hangszer, melyen Jézus az Atya imádásának, az emberiség megtérítésének fönséges oratóriumát játszotta el. E Szívből áradtak a dícséret himnuszai az Atya trónusához s az erény , a lelki nagyság, a nemes emberiesség hullámai a világban szerteszét. Hullámok, zengések, szíveket kereső szentséges dalok, lelkeket egybehangoló, belőlük hatalmas életáramokat indító himnuszok. Ah, ezek a szólamok ismerték a szívek rejtett utait, bejárták a lelkek életének titokzatos magaslatait, teremtettek hősöket félénk koldusokból, vértanukat puhult testű mulatozókból, ezek a dallamok nem tévedtek el a lelkek sűrűjében, számukra nem volt elvesztő a bozót, sem túlkeskeny az ösvény, sem szűk az úttalanság; nem volt félelmes a szakadék, sem áthághatatlan a hegyorom, kitért nékik az eszméletlenség sötétje s a komor emberi szándékok rajzó serege.

Képzeletünk erejét messze meghaladja Jézus Szívének ez óriási hatása az emberlélekre. Elemzéseink nem érik utól, mert ott jár, ahova nem ér el magunkbanéző tekintetünk. Húnyjuk le szemeinket és vegyük lelkünkbe áhítattal e fönséges, természetfölötti élethullámokat, menjünk benső buzgalommal

e kegyelmes szándékok elé. Krisztus-hasonlóságra vagyunk hivatva — mondja az apostol. Ezért vett Krisztus emberi szívet, lelket; olyan akar lenni, mint mi, hogy mi olyanok lehessünk, mint ő, szívet akart, hogy szívünk követhesse. Ugyanaz a teremtő Lélek, mely a mi szívünket alkotta, intonálja Jézus Szívében az Istendícséret zsoltárait. Isten, aki bennünket a maga dícséretére teremtett, ezt a zsoltárt tőlünk is akarja hallani... Hinnünk kell ebben és Isten dícséretét legnagyobb földi hivatásunknak kell tekintenünk. Ez a dícséret énekel az erény értékében, erkölcsi erejében, melyek mint rezgések és sugárzások indulnak az emberszívekből a szellemi világba. Szellemkapcsolatban élni nagy felmagasztalás nekünk, legyünk telve tisztelettel saját méltóságunk iránt, legyen bennünk üdvös és szent félelem, nehogy szívünkben, a Szentlélek e titokzatos hangszerében, gondatlanságunkkal, készségtelenségünkkel, ügyetlen kezdeményezéseinkkel kárt tegyünk. Hagyjuk rá készségesen a nagy mesterre, hogy hangolja és hatalmasan húrjaiba markoljon. Nőjjünk magunknál nagyobbra, legyünk Isten engedelmes műszereivé, hangszereivé, legyünk „a Szentlélek hárfáivá".

Uram, Istenem, nézz le teremtményedre és ne vesd meg kezednek munkáját. Világosítsd meg szívemet. Szellemed lengjen lelkemnek mélyén, hogy a szeretetnek tiszta és szent dala énekeljen ott a Te isteni Szívednek örömére.

A Te örömöd akarok lenni Atyám. Minden lehel-

letemnél érezni akarom, hogy megszenteltél s a lelkembe oltott végtelen értékért felelős vagyok. Érezni akarom, hogy belőled szakadtam ki, hogy a kezed formált engem önmagadból. Hogy létem, lelkem közege, napfénye, szent magja vagy. És mert magadból vettél, mert hozzád hasonlóvá tettél, mert testi formáinkban emberséget öltöttél s engem emberhangon tanítottál, minden erőmet, akaratomat, tetszésemet, vágyamat, bánatomat és örvendezésemet a kezedbe teszem. Köszönöm neked, hogy erre nekem hatalmat adtál, köszönöm, hogy a vak törvény rácsaiból kiemeltél és a dolgokon végignéző tekintetet, választó, ítélő lelket bíztál reám. Mert ezzel nyujtottad nekem, hogy most magamat Néked ajándékozhatom. Hogy elvihetem önkényes boldog adással a szívemet a Te kórusodba, várva, hogy illessél, énekeltess engem. Uram, minden dalom a Tiéd. Ha nem érintesz, alázatosan hallgatok. Ha megérintesz, elindul bennem az ének, mint erdők mélyén a kezdődő szélsuttogás. Minden dalom a Te dalod. A teremtményed, szomjazó dícséreted vagyok.

A keresztény lélek Jézus lelkével a legbelsőbben összeolvad. „Én vagyok a tőke és ti vagytok a szöllővesszők." Jézus Szívéből és Lelkéből isteni élet impulzusai szívódnak a mi lelkünk gyenge hajtásaiba. Mint a szöllőtőke a föld termőerejének felgyűjtése eleven növényi orgánummá, mely munkára kész nedveket halmoz és a növény testének valóságos éléstára, úgy Krisztus lelke a természetfölötti termékenységnek emberi lelkünk számára előkészített,

szent nedveit gyűjtötte egybe és küldi szüntelenül nekünk, a szöllővesszőknek, akik reánőttünk, beléje nőttünk. Ha leszakítanak, elhalunk. Ha megtöredezünk, ha a természetfölötti vérkeringésnek bűneinkkel útját álljuk és a szent nedveknek forradásokon, védő sarjakon kell dolgozniok, akkor nem lesz belőlük virágos, termő venyige. Krisztushoz növésünk tudatában egységes, sértetlen, szomjas csatornákkal kell magunkba szívnunk a Tőke drága nedvét, a nekünk szánt édesillatú életvizet, ezeket a fönséges, számunkra asszimilált kegyelemoldatokat, melyeknek isteni értékeit bennünk kell kidolgozniok. Az Úrnak Szívén fekszik, hogy kegyelmének sugalmazásai bennünket természetfölötti, erényes lelkületre vezessenek. Nekünk pedig ez a tudat, ez az erős hit a Krisztussal való életközösségben hatalmas indító legyen a jóra. Mily drága Krisztus-relikvia a szöllőtőkének e csodálatos metafórája! Menynyi bátorság és bizalom árad csupán abból a gondolatból, hogy minden kegyelem az Ő Szívéből ömlik belénk! Mennyire meghozza ez a meggyőződés azt, hogy lelkünk legkisebb mozdulata is feléje tör és életünk mindig jobban, mindig tudatosabban olvad az Övébe! Krisztusnak fölséges, szeretettől és tisztaságtól ragyogó lelkülete, minden, amit mint erényre való törekvést, nemes szándékot szívünkbe áraszt, bennünk szüntelenül új életet intonál. Hogy ne fogna dalba, hogyne rezegne az Övével együtt a lelkünk! Valahányszor megérzünk egy-egy kegyelemhullámot, mely hozzánk az isteni élet lüktetését

közvetíti, egészen át kell magunkat adnunk a szent indításnak. Örvedeznünk kell az isteni szempontok, isteni vágyak, isteni tüzek felgyulladásán s ezeket önmagunkká, legmélyebb énünkké kell asszimilálnunk.

Boldog a lélek, ha Krisztussal kapcsolódik és feléje vonja őt minden vágya, legmélyebb sóvárgása. Boldog, aki Krisztus lelkével, életével egynek tudja magát, vele minden akaratában, törekvésében, imájában egyesül. Mint az anya imádkozik a gyermekével s annak szívét a magáéba zárva emeli Istenhez, mert szereti, mozdulatait követi, vezeti — úgy tesz a Megváltó velünk. Adjuk át magunkat, mint gyermek anyjának, álljunk egészen vezetése alá, tekintsünk tulajdonunknak mindent, ami az Övé, imáját, érzelmeit, életének, érzéseinek melegét, tisztaságát, energiáját. Krisztus Szívéből, Krisztussal kézenfogva lépjünk Isten elé.

Igy tanulunk megállani a harcban; így fínom életösztönnel fordulunk el mindattól, ami nemtelen, ami az esést szolgálja, így mindent Krisztussal s abban a bizalomban teszünk, hogy Ő bennünk van s mi Benne vagyunk.

Ha szenvedés a sorsunk, akkor a Jézussal való bensőséges lélekközösség jobban kell, mint valaha. A szenvedésben az ember ki van szolgáltatva a fájdalom sötétjének és gyötrelmének. Csak akkor hull a lelkére világosság és vigasztalás, ha a szenvedő Megváltóval egyesül, ha Krisztus kezén vezettetve hatol át a szenvedés éjszakáján az isteni akarat meg-

ismerése és elfogadása felé. Akkor világos és meleg lesz a lélekben, akkor istenszeretet tolul fájdalomtól merev szívünkbe, mint jeges erdőbe a napsugár. Emberi kéz le nem választhatná az erdőségek kuszált gallyfonataira fagyott csillogó darát, de feljön a nap és minden lehull! Sok kín és fájdalom tűnik el a lélekben, ha Jézus Szívével egyesülten szenvedünk. Akkor szívünk minden érzése az Ő istenemberi érzelemvilágának nagy folyamába ömlik és annak hullámai ragadnak magukkal. Gondolkodásunk tág lesz, mint az Övé és gyengeségünk, nyomorúságunk az Ő hatalmas Szívéből erőt és lendületet nyer. Panaszainkat, fájdalomnyögéseinket túlhangozzák az ő istendícséretének hatalmas akkordjai. Ne maradjunk távol, ne maradjunk fájdalmunkban egymagunk, rejtsük szívünket Szívébe, hogy átjárjanak fönséges lelkületének rezgései. Jézus Szívével egyesülten, szívünket Szívébe merítve érezni, harcolni és szenvedni végeredményben annyit jelent, mint szállani az Ő istenemberi szándékainak magaslatai felé. Érzéseinket és szándékainkat az Övéivel akkor egyesítjük, ha alázatos, hűséges szeretettel mélyedünk el Krisztus életébe, készséges, formálható lélekkel fogadjuk azokat a szent érintéseket, melyek evangéliumán át érnek bennünket.

A feladattól nem szabad megriadnunk. Krisztus úgy élte elibénk a lélek fönséges mintaéletét, hogy utánozni lehessen. Nem másolni, nem külsőségekben aprózva megismételni, hanem a lelki magatar-

tást, a belső megindulásokat a lélek újrateremtő erejével a mi egyéni éltünknek sajátjává tenni. Lehet, hogy életünk külsőleg semmiben sem hasonlít Krisztus életéhez, bensőleg mégis lehetünk egészen krisztusiak. Erre hív bennünket az Úr, mikor Szent Gertrudot és Szent Margitot arra kéri, hogy szentséges Szívét használja Isten imádására. Ő akar imádkozni bennünk, Ő akar énekelni bennünk. Nem elég Néki az Eucharistia rejtett jelenvalósága, igazi embertestekben is itt akar járni. Újra földi életet akar élni bennünk, benned és bennem, mindenkiben. Bele akar imádkozni habozó szavainkba, beleénekelni félénk dalunkba, beledobogni szívünk verésébe. Azt akarja, hogy csupa krisztusok járjanak itt, himnuszos, alázattal rejtett krisztusok, élni akar a lelkek millióiban s az isteni Szív szent telhetetlenségével akarja új és új életekben ismételni önmagát az idők határáig.

Diadalmas örömöt érez, ha az emberlélek urává fogadta őt. Azt mondja Szent Mechtildnek: „Vagy a tabernakulumban, vagy Gertrud szívében keress engem." És egyszer így magyarázza meg, mennyire birtokában érzi Gertrudnak édes, tüzes lelkét. „Gertrud oly mélyen egy az én Szívemmel, s én őt úgy a Szívemhez kötöttem, hogy egy lélek lett velem. Úgy is él, hogy teljesen akaratomtól függ; a testnek tagjai nem függnek oly szorosan a lélektől, mint Gertrud az én akaratomtól. Mihelyt az ember csak puszta gondolattal is mondja kezének: tedd ezt: a szemnek: tekints fel; a nyelvnek: mondd ezt; a láb-

nak: lépj előre, — a kéz, a nyelv, a szem, a láb azonnal, a legkisebb habozás nélkül engedelmeskedik. Gertrud nekem annyi, mintha kezem, szemem, nyelvem volna, vele kedvem szerint rendelkezem, anélkül, hogy ő kívánságaimmal bármi módon is ellenkeznék."

Igy akar bennünket Krisztus birtokolni. Kezeket kíván, hogy akaratát műveljék, nyelveket, hogy szavát hirdessék, szemeket, hogy szeretetét ragyogják. Adjuk neki szemünket, ajkunkat, kezünket, fogódzunk bele minden odaadásunkkal ebbe az isteni vágyba, akkor imádságunk Krisztus imája, életünk Krisztus élete lesz. Ez nem nehéz, ez nagyon egyszerű. Krisztus elibénk jön, ha keressük. Elfogadja lelkünket, ha kínáljuk. Bejön a hajlékunkba, ha ajtót tárunk. És velünk énekel, ha elkezdünk dalolni, hangja, mint a félénk gyermekhangot, öleli és viszi a mieinket, s az Úr imánkon megismeri Fiának szeretett akcentusát. Igy Krisztus a mienk lesz egészen, cselekszi tetteinket, formálja szándékainkat, éli gondolatainkat, sóhajtja érzéseinket. Szenvedni, engesztelni, dícsérni fog bennünk, könnyeink az ő könnyei, örömeink az ő örömei, szívünk a Szíve, az istenségnek édesszavú hárfája lesz, melyen szerető ujjakkal játsza el a Végtelen a rövid földi éneket, az örök Daloknak múló prelúdiumát.

XXIV.

Jézus Szívének szeretete főleg az Eucharistiában.

Szeretni annyit tesz, mint szívünkkel és érzékeinkkel valaki felé fordulni. Szivvel és lélekkel feléje törni, rajta függni, benne elmerülni. Annyit tesz, mint a dolgokat a szeretett lénynek lelkén át nézni, szívével érezni, minden látásban, minden megérzésben vele egyesülni, vele azonosulni. Az Énekek Énekében a vőlegényről mondja a szentírás — és az egyházatyák e helyet a Megváltóra vonatkoztatják: — „Ime, falunk mögött áll Ő, nézve az ablakon, nézdelve a rostélyon át." (Énekek Éneke 2, 9.) A rácsozott ablakot mint belső megvilágosodást értelmezhetjük, mint megismerést, mint fogalmakat, melyeken át az Üdvözítővel kapcsolatba lépünk. Szeretete e szakadásokon, e hasadásokon át nyúl a lélekbe, hogy magát nekünk adja és viszontszeretetünket fogadja. Neki, akit „falaink mögött látunk," Neki kell szívünk csarnokaiba bebocsáttatást adnunk. Fel kell ismernünk, át kell ölelnünk, hogy bennünk éljen és bennünket egészen önma-

gává változtasson. Igy nézni, adni, fogadni annyi, mint szeretni. Az abstrakciónak itt kevés tere van. Szerepe a fonálé, melyre a cukorkristályok ülnek. Egy ilyen vékony kis fonálra, egészen kicsiny ismeretsugárra, felgyűlhet lelkünk minden édessége, istenszerelmünk minden melege, megindulása. Milyen határtalanul jó a léleknek, ha ezt elérte! Milyen szegény, ha ezt nélkülöznie kell! Ki mutatja meg a lélekkitörések titkos forrásait? Ki jövendöli meg a *luminosissima, flagrantissima, suavissima caritas,*" e sugárzó, lángoló, édes istenszerelem nagy évszakait? . . .

Ennek a kiszámíthatatlan, eleven szeretetlángnak e földön a legszentebb Szentségben jelenvaló Jézusnak Szíve, az Ő titokzatos köztünkmaradása a gyujtópontja. Itt van a berácsozott ablak, melyről az Ének beszél. Oh fonjuk be szeretetünk kúszó rózsáival, álljunk, várjunk, könyörögjünk az ablak előtt, hogy ránk nézzen az Úr, hogy szóljon hozzánk, hogy magához emeljen, aki ott áll a rácsok mögött és oly közel van, oly mondhatatlan közel, hogy akár szájának lehelletét éreznők és csókját fogadhatnók. Oh ez a krisztusközelség tropikus vidéke! Itt forrók a szívek, mert itt van az Úr! Itt hív, itt vár. Itt osztja isteni titkának fátyola mögött, a szentségi formák alatt létének mennyei valóságát. Itt él, itt lép ki a történelem kereteiből, hogy időtlenül, hogy minden időkön át lelkünk tápláléka legyen. Itt ver a Szíve, itt szól az ajka. Hangtalanul, szótlanul beszél s a lelkem issza suttogását, hogy egészen elvesszen a

szeretetben. Itt van az Isten egészen és ez, éppen ez kell nekem. Nem elég csak hitben egyesülnöm vele, csak hitben bírnom Őt. Nekem a valósága kell. Nem tudok megnyugodni, míg el nem érem, át kell karolnom, bele kell ömlenem. Semmi sem elég nekem. A patak sem áll meg a parti világnak, sem a hegyoldal fenyvesének, nincs pihenése a tengerig. Nem elég tudnom, hogy van tenger. Nem elég hinnem, hogy egyszer odajutok. Meg kell csókolnom azt a partot, el kell merülnöm abban az óceánban.

Lelkünk bonyolult szükségletek egész világát rejtegeti. Felvevőképessége rendkívül sokszoros és sokféle. Nem elég az értelem igényeit szem előtt tartanunk, azt is meg kell adnunk a léleknek, ami a szeretetre alkotott szívnek kijár. Az emberi hangulatjáték tele van váratlan ugrásokkal. A lélek néha oly tágnak sejti magát, mintha Isten és a Mindenség megférne benne. Máskor vágya oly kizárólagos, hogy belemerül és nem akar tudni semmi másról. Majd nyitott, mint a síkság és tártan fogadja a seregek vonulását, majd bizalmas otthonhoz hasonló, hol csak a legszorosabb hozzátartozóink laknak. A közvetlen, a kizárólagos egyedüllétnek szükségletét főleg Istennel szemben érzi. Szeretni akarja, mint egyetlen szerelmesét, birtokolni akarja, be akar telni vele, meg akar nyugodni benne. Hazavágyik bele, s míg oda nem jutott, nincsen pihenése, A legszentebb Szentség e parancsoló vágyódásnak teljesedése. Az alkotta meg, Aki az emberszívet. Az mérte ki

a benne áradó végtelen szeretetet, aki az emberi lélek vágyainak megrajzolta medreit. E fehér *Hostia* előtt csillapodik a lélek emésztő nyugtalansága, e *Hostia* tekintetébe merülve, a maga isteni elemében otthon érzi magát a lélek.

Talán azt mondja valaki, hogy így beszélni annyi, mint a földi szeretet sajátosságait vinni Istennel való vonatkozásainkba. Ez nem igaz. Mi Istenből vagyunk, Isten vonzza a lelket s a lélek sóvárog feléje, vágyódik vele, a legnagyobb jóval egyesülni. Ez legmélyebb és leghatalmasabb kényszere, a szellemi világban szüntelenül tevékeny őserő, s úgy dolgozik a lelkekben, mint anyagon a gravitáció. Innen merítünk minden földi szeretetet is, csak eltévesztjük, elmossuk, eltorzítjuk, idegen utakra támolygunk vele, meghordozzuk utcán, porondon, útvesztőkben. A szeretet szellemiségünk ismertetőjele, Isten kezéből vett lelki örökségünk s nem a földi szeretet vonásai kerülnek imádásunkban Istennel való közösségünkbe, hanem az istenszeretet vonásait visszük olykor nemes hűséggel, máskor szégyenletesen hibázva emberközi viszonyainkba. Nem embereken tanultunk szeretni, a szeretetszomjúság a lélek létével koextenziv, s azért szeretünk embert is, mert a léleknek szeretet az itala, mert szeretnünk kell és szeretjük azt, aki elénk akad s aki számunkra tud hasonlítani ahhoz az istenisséghez, vagy annak valamely letévelyedéséhez, melynek igazi lelki kényszeréül van lelkünkbe oltva a szeretet szomjúsága. Az emberszív istenszeretetre van teremtve

s mikor az Eucharistiában embermódra szeretjük Krisztust, istenszeretetünk hazatalált.

Ha ezt megértettük, minden emberi szeretetünk mint hódoló, alázatos planéta fog keringeni Jézus Szívének vonzó napja körül. Az ilyen helyes értékelés és beállítás minden szeretetünket megtisztítja, megszenteli, lelkünk minden hajlamát rendezi s átlátszó tisztaságot, világosságot tesz bennünk otthonossá. Tűz lakik majd bennünk, salak és pernye nélkül való boldogságos, lelki izzás. Azért fölöslegesen szegényíti magát az, aki Isten iránti szeretetét azzal akarja növelni, hogy a teremtményektől megvonja szívét. Isten szeretete nem fosztogató erő, Jézus nem irtani jött közénk. Adni jött, bővebb életért jött. Aki nem tudja a teremtményt Istenben szeretni, aki nem tudja embertársainak lelki szépségével, szellemi fensőbbségével Istent énekelni, akit a teremtmény elvon Istenétől, ne azon kezdje, hogy vakon és válogatás nélkül mindent eltaszít magától. Telítse az emberekhez vonzódását Isten szándékával. Keresse a szeretett egyének értékeiben Isten kezenyomát. Lelje fel hozzájuk tartozásában Isten irányítását, s ha a szeretet érzéki elemei útjában vannak, üzenjen nekik könyörtelen harcot, de ne vesse ki velük együtt magát az egész lelki összetartozást. Tisztítsa meg a szeretetét. Aki a földiek szeretetének kiirtásával akarja szeretni Krisztust, az akár lekopasztaná koszorúját az illatos kelyhektől, mielőtt az Úr lábaihoz tenné. Minden tiszta ember-

szeretet színes, pompázó virágpárta Isten koszorújában, engedjük élni annak természetfölötti értékeit. Minden földi szeretet, mely Istennel van telítve, igazi lélekiskola, s mint az orvos halotton tanulja az élőt, úgy a lélek emberen tanulja Istent, emberszereteten át halad Isten szeretete felé.

A fő az, hogy lelki magatartásunk, pszichológiai beirányításunk ne tévessze el sohase a Végtelent. Akinek tekintete Istenre van beállítva, az minden emberszívben Istent találja fel, az minden rokonlélekben az Istenség végnélküli szövetének egy-egy fonalát fogja és nem kell félnie, hogy a teremtmény eltereli Istenétől. A teremtmények szeretetében szellemet, lelket keressünk, s az érzéki elemet szorítsuk háttérbe. Igy egész érzelmi életünk szent lesz és komoly, napsugaras és emelkedett, mert Isten szeretetébe olvad minden emberi vonatkozásunk, azt színezi, gazdagítja, beviszi földi létünk minden ízületébe, beszivárogtatja belső világunk eleven hajszálcsöveibe. A legistenibb életnek is földiség az anyaga idelent és nem az a cél, hogy a földet lerázzuk. Testben maradunk e földi léten át, arról van szó, hogy testiségünket a lélekig emeljük, földiségünket megszenteljük, anyagunkat a lélek szolgájává tegyük és mindezzel dícsérjük a test és lélek egybeszövésének isteni tervét, melyben az anyag nem megsemmisülésre, hanem szolgálatra van rendelve s a lélek diadala nem az, hogy anyagát elnyomorítsa, hanem az, hogy diadalmas szépségben, lélektől átjáratva, át-

szellemesítve fogja be az Úrnak édes és könnyű igájába.

Maga az a tény, hogy Szívének szeretettől lángoló invenciójával Jézus az Eucharistiát megteremtette, isteneshségünk szüntelen csillapítására nekünk a földön hagyta, mutatja, hogy tökéletesedésünket itt nem az anyagtalanodásra akarta beállítani. Az ember anyag és szellem szövedéke, szellemi kapaszkodóin anyagba fogódzik. Metafizikai szemmel nézve emésztő, lélekző, vérhajtó rendszerre szerelt idegzet, csodálatos szenzorimotorkészülék, mely a Lélek remekműve és munkatere. Az anyagnak és szellemnek e szövetkezésében a szellem a formáló, a kezdeményező, az uralkodó erő és munkájával az emberi organizmust az erkölcsi szabadság műszerévé teszi. E szabadságműszer organikus törvényei alatt az Istenfiú megélt egy emberéletet. Istenségtől átjárt materiáját feltámadásával megdicsőítette s az Öröklét csarnokaiba magával vitte. Nekünk pedig a mindenható szeretet állandó csodájaként itthagyta templomaink tabernakulumaiban a *Hostiát*, nem emlékét, nem szimbólumát, nem ígéretét, hanem lobogószívű véres valóságát.

Ezzel kimondhatatlanul és minden időkre megszentelte életünk anyagiságát. Mert eledelt, igazi, ajkunkra vehető eledelt adott nekünk és mindenkorra elitélt minden oly gondolatirányt, mely az anyagiságot merőben „rossz"-nak, romlottnak állítaná. Anyagi valósághoz kötötten, anyagban hordozhatóan

akart ittmaradni köztünk, látható, fogható, ízlelhető anyagban akart a mienk lenni és az aranyos hullámú búzaföldek szűzfehér, eleven lisztjére s a nevető szőllőgerezdek kristályos, nemes nedvére esett szentséges választása. Étel és ital akart lenni itt a földi mezsgyéken, mindenható, édes szeretettel hajolt anyagiságunk fölé és megszentelte azt. Megszentelte azzal, hogy beszívta erdőink illatos párázatát, földeink kenyeréből újította meg vérét és erejét, kútjaink vizéből oltotta istenajka szomjúságát s kiválasztotta a szőllőszemet és a búzakalászt örök velünkmaradásának szentséges hordozójául.

És azóta telik a föld az isteni Jelenlét tüzes csomópontjaival, születnek a tabernákulumok a napjárás végtelen boltozatai alatt, emelkednek a dómok és a missziószkunyhók a Hostia titkának mélyén dobogó Istenszív hajlékai fölé. És tüzelnek az emberlelkek felé az esengő szeretet, a lobogó, hívó, sürgető szeretet fénykévéi és átégnek a krisztus-szemek sugarai éjszaka a hallgató templomfalakon megkeresni a szeretetet és a bűnt, magányos, tiszta lelkek szótalan nyugalmát és tobzódó szennyek zsibongó tanyáit. Testvérem, ha késő éjen zárt templom mellett haladsz el s a *Hostia* halvány lámpásának fénye megcsillan a színes rajzú ablaküvegen, érzed az isteni szeretetnek minden kőfalakon átverődő tüzét, mely eleven lángerekkel fon bele tégedet a lélekközösségek ízzó hálózatába? És ha a nappal forgatagában, zúgó gépkocsik tülkölő futása közt bonyolítva utad, messziről templomkereszt rajzolódik az

égen, rágondolsz, hogy alatta természetfölötti vonzások kohója ég, érzed a nagyváros zűrzavaros emberkavargásában, egymásrafekvő kődobozai közt a katolikus keresztek aljából széttüzelő sugármetszéseket, melyek mind mind a te szívedet keresik? Tudod, hogy a néma templomok oltárházaiból a fehér Hostiák Istenszíve igazi természetfölötti hullámleadásával szövi be a várost, a hegyvidéket, a kerekarcú földet, a faltalan mindenséget, s hogy ennek a mennyei rádió-szolgálatnak csupa emberszív a detektora, váró kristálya, felvevő lámparácsa? És érzed, hogy mikor templomod homályában letérdelsz a zárt oltárház előtt, a szeretet édesen ragyogó szeme tüzel reád, hogy titokzatos életkeringés indul a Hostia eleven Szívéből a te szíved felé, hogy mint igazi életcsatorna kapcsol téged ez az egyesülés ahhoz a búzaszemekből préselt hófehér matériához, melyet titokzatos otthonául választott az Isten, hogy megmaradjon a te tériességed határai s a te időérzésed igényei között?

Igy mutatta meg nekünk, hogy anyagba fogózva, anyagra támaszkodva, anyaggal harcolva lelket éljünk és mindig szellemibbé legyünk. Az Eucharisztia az anyag eszközül vételének, szolgálatba állításának ragyogó példája. Az anyag minden lelkiségnek arra való, amire az Eucharisztia csodájában Krisztus használja. Élethordozó, léleklakás, térbeli és időbeli útbaigazító. Jézus megelégedhetett volna azzal, hogy „veletek vagyok midennap" és beérhette volna a tisztán szellemi jelenléttel. De a szeretet tel-

hetetlen, kivált mikor adakozik. Mindaddig tovább ad, míg elérte adásának határait. Előbb „életét adja barátaiért." Vajjon itt a határ? Nem, még van valami az életen túl is, az odaadható földi életen túl is. Ott van az eucharisztiás örökös élet, az eucharisztiás mindenüttvaló élet. Élet, mely egy halvány fehér színfoltból tekint reánk s azt mondja: nézd, *most* jövök, nézd *itt* vagyok; jöjj, *téged* kereslek, jöjj *beléd* költözöm. Minden oltárodon ott várok, minden szentmiséden kereslek, minden hívó szavadra ujjaid közé szállok, minden sóhajtásodra ajkadig ereszkedem, korlátlanul, kényre-kedvre, esengően, egészen a tietek vagyok. Egy szemernyi kenyér, egy csepp bor elég nekem és megmutatom nektek, hogy jövök, hogy vagyok, hogy mindnyájatoké vagyok.

Tanuljatok tőlem. Öntse túl a lelketek testiségteket, mint én tüzemmel túlöntöm a kelyhet és a hostiát, legyen szolgálótok és eszközötök az anyag, mint az én szeretetemnek szolgája és eszköze a patena fehér kovásztalanja s a kehely kristályos itala. Szeressétek a teremtést, az enyém, nektek készítettem, szeressétek egymást, enyémek vagytok, egyazon karommal ölellek mindnyájatokat magamhoz, de szeressétek mindezt lélekben és bennem s ezzel a szeretettel közeledjetek az én rátok szabott eucharisztiás Szívemhez, mely ott akar dobogni minden oltáron és minden emberszívben, — Amen.

XXV.

Krisztus szeretetének kultusza, mely minden ismeretet meghalad.

Jézus Szíve iránt érzett spontán, átszellemült szeretetünk megszépíti, megnemesíti s létének, éltének egész vonalán megdicsőíti lelkünket. Ez a szeretet napsugár, mely a lélek tavaszát hozza ránk, mely bennünk a jónak a palántáit sorra bontja, növeszti, virágoztatja. Ez a szeretet a fény, a tisztaság, az igazi lelki szépség principiuma. Tehetne mást Krisztus szeretete a lélekben? Lehetne számunkra ez a szeretet egyéb, mint elevenítő, mennyei napfény, mely az alvó erőknek parancsol, mely húnyt szemű magvakat bont égrenéző virágarcokká, homályos istenvágyakat az erények tavaszi mezejévé? *Paulus* az Isten Fiát „a dicsőség fényének" nevezi. (Hebr. 1, 3.) *Paulus* megélte ennek a diadalmas napnak lélekfakasztó erejét a megtérésnek földresujtó szépségétől a vértanúság tüzes pálmacsokráig, megélte a bűnök mélységéből való győzelmes, félelmes felszakadásnak s az élet, a dobogószívű, pirosvérű élet alázatos, hősies odaadásának beláthatatlan in-

tervallumát. Saját lelkének forróságos mezőiről tudta, hogy a „dicsőség fénye" életnövesztő, életbővítő, minden erőket tele kézzel szóró, győzelmes napsugár.

A krisztusi Szív csírabontó ereje megtalál lelkünkben minden zugot, minden szakadékot. Szívünkbe szövődik, mint a napfény a tavaszi természetbe. Amit ott kibont, az egyszerre az övé és a mienk, az egyszerre isteni és emberi. Egy darab belőle s egy darab belőlünk. Ezt a két elemet kegyelem és szeretet egymásba olvasztja s elválaszthatatlanul egyesíti. Egyek lesznek, nem mint két összekevert anyag, hanem mint két ölelkező szélroham. Egyek lesznek, nem mint összefogódzott emberek, hanem mint egymásbamerült lelkek. Mint ahogy a rózsaszirom közös munkája a földnek és a napos nyárnak, vagy mint ahogy a szivárvány abból születik, hogy halvány esőcseppeket tündöklő sugárnyilak szúrnak át.

Ez a fényesség vezet. Minden gondolatunkba, szeretésünkbe, cselekvésünkbe a szellemi szépséget, az égit, a természetfelettit oltja be. Lelkünk minden megindulásában, akaratunk minden moccanásában krisztusi szándékok csíráit teszi munkálkodóvá és minden tettünket a természetfölöttinek légkörébe vonja. Minden szeretetünk, minden törekvésünk, minden megindulásunk Krisztusé legyen, baráti, rokoni, szülői, hitvesi, gyermeki szeretetünk, szülőföld és hazaszeretetünk Krisztus lélekszíneibe öltözik. Ha szívünk Jézus Szívét mintázza, jézusi embe-

rek leszünk. Emberek, akiknek minden érzelmében az örök szeretet indításai reszketnek és teljes őszinteséggel mondhatják: az enyémeket mind az örök világosság derült napsugarával és nem a földi szenvedély rikító, romboló tüzével szeretem. Szeretetem motívumai nemesek, mert krisztusiak. Egészen az Úré vagyok mindazzal a szeretettel, odaadással, természetfölötti szenvedéllyel, ami lelkemben lakik. Minden az Ő tulajdona és az enyém. Mert minden szeretetben. örömben és odaadásban, melyet bennem fölébresztett, önmagát adja nekem. Minden vonzalmamban Krisztus lesz az enyém. Átkarolom őt, elveszek benne. Nincs közöttünk határvonal. Itt hallgasson az intellektus az ő fogalmi distinctióival: „ez természet, ez kegyelem", — mert már nem tudom, hol végződik a természet, a természetet elönti, elborítja, átjárja a kegyelem és nem marad bennem egy szemernyi földi sem. Messziről hallom, hogy fogalomalkotó igények megint széjjeltákolnak itt valamit „emberi ösztönösre egyrészt és természetfölötti szellemire, krisztusi tulajdonra másrészt." De nem értem, mit akarnak. Talán a nemesített bokorról meg lehet mondani, hol végezték a metszést. De az emberlélek nem oltott növény és a kegyelem nem szemzés, hanem záporeső. Hol van a fában az „egyrészt" és a „másrészt", mikor életosztó vizével gyökértől koronáig megöntözte az ég? A kegyelem mindenestül szentel istengyermekké. Amit megérint, az természetfölötti értékké válik bennünk s a lelket nem lehet darabonkint érinteni. Mint a villanyozott élő

test, egészében összerezzen minden illetésre és az istengyermekség áhitatos karaktere nem bújik lélekzugokba, hanem bejárja a megnyitott házat, mint hajnali levegő az éjjel megfülledt szobákat. Aki magát tudatosan Krisztus szeretetének sugaraiba állította és e szeretet benne mint szüntelenül tevékeny, munkás principium él, az ne töprengjen azon, menynyi az ő lélekadásában a természet egyrészt, a kegyelem másrészt, mennyiben vonja őt el Istentől anyja, vagy jegyese, vagy hitvese, vagy gyermeke. Egészen Krisztusé és neki él, ha szerettein csüng is és karjaikban pihen.

A Krisztusban való lélekközösség, az igazi felebaráti szeretet az a legmélyebb életgyökér, melyből egész létünk vallásos megszentelése fakad. E szeretetben nyujtja az istenfélelem a szent örömnek azokat a virágait, melyek a keresztény szellemre, főleg a katolikus lelki alkatra nézve olyan jellemzők. Mély és áhitatos öröm ez, mely abból a tudatból fakad, hogy Isten velünk van és hogy Krisztus minden szíveket átható szeretetével szüntelenül köztünk időzik. Hogyan szerethetnénk másképpen, mint vele, érte és benne, mikor itt van, közel van, bennünk van és ölelő karját fonja körénk? Hogyan tartozhatnánk nélküle szeretteinkhez, mikor kezeiket Ő teszi kezünkbe, ajkukat Ő szorítja homlokunkra? Hogyan élhetnénk lélekközösséget Nélküle, a minden lelkek útvesztő folyamainak vágyva keresett óceánja nélkül, hol mindnyájan találkozunk? Mint a kenyér, mely ezer mag lisztjéből áll és az áldozati bor, mely

száz fürtnek nedvéből cseppent, a szentségi formában az egyetlen Krisztust zárják magukba: a széledten növő, egymást kereső emberlelkek, tévedt magvak, szétpergő szöllőcseppek, Krisztus lelki valóságában válnak egyetlen győzelmes életté. Ez a nagy szeretethordozta egység, mely az egész kereszténységet átfogja, egybeköti, ez a titokzatos és valóságos szellemi összetartozás, mely a tiszta lelkeket ellenállhatatlan lelki természettörvénnyel fogja eggyé, az a szentillatú, trópikus atmoszféra, melyet oltáraink Szentsége áraszt a világba.

Az Oltáriszentség a lelkek szeretetben való egyesülésének isteni vonzó centruma, igazi Léleknap, mely körül leküzdhetetlen vonzás forgó köreiben kering a szeretet. Élő atmoszféra, a vonzalomnak szikrázó erőtere és mint villamos térben az érzékeny kémlelő golyó, tüzet fog benne a szeretet. A közöttünk virrasztó Isten gondolata ellenállhatatlan szíveinknek, a szolgálatunkba szegődött alázatos Végtelen a szomjazó megalázódást égeti ajkunkra, mikor a fehér Hostiában velünk egyesül, és nem gondolhatunk vágyódásunkban enyhülést, keresésünkben nyugalmat, míg lelkünkbe nem zártuk az Istent. Csak benne, csak az örvénymélységű eucharisztiás szeretetnek légkörében jut az emberszív sóvárgása nyugovóra, mert beiránnyul egy mindent átölelő szeretet és egység felé. Itt érzi magát otthon a lélek és örömmel vállalja, hogy mindig jobban, mindig teljesebb szívvel szeressen.

Igazán, a szeretet több mint abstractio, vagy sá-

padt gondolat. Az örökkévalónak, az örök mélységnek, az örök istenszeretetnek vonzása ez, mely az emberszívet elragadja úgy, hogy az átengedi magát, elvész benne és nem marad egyebe, mint az a tudat, hogy szeret. A legnagyobb istenszeretet, a legteljesebb odaadás pillanataiban a megismerés úgyszólván elbűvölődik. Könnyek fátyolozzák a szemet, nincsenek szavak, minek beszélni is, mikor Őt fogjuk, Őt öleljük, jelenlétének gyönyörűségét izleljük? Minek beszélni, mikor minden kívánságunk betelt, mikor egyek vagyunk Istenünkkel, s az a bizonyság hat át, hogy többé semmi és senki el nem választhat Tőle? Szent Pál lángoló szavakkal kiáltotta ezt bele a világba: „Ki választ el engem Krisztus szeretetétől? háborúság-e? szorongatás-e? éhség-e? mezítelenség-e? veszedelem-e? üldözés-e? fegyver-e? De mindezeken győzedelmeskedünk az által, ki minket szeretett. Mert bizonyos vagyok benne, sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem hatalmasságok, sem jelenvalók, sem jövendők, sem erősség, sem magasság, sem mélység, sem egyéb teremtmény el nem szakíthat minket az Isten szeretetétől, mely a mi Urunk Jézus Krisztusban vagyon." (Róm. 8, 35—39.)

Ha pedig így van, akkor e szeretetnek mindenütt tért kell adnunk, uralkodni engednünk élet és halál, hatalom és uraság, jelen és jövő, magasság és mélység, angyalok és emberek felett... Akkor élünk folyton egyesülésben a mindent felülmúló szeretettel, mely egybeköt és magába foglal mindeneket.

Szükségünk van e szeretet-temperamentumra. Krisztus azért jött, hogy megadja nekünk, mintául megélte nekünk. Ezért ölelt magához mindent a földön mérhetetlen mélységű szeretettel: anyját és bennünket, testvéreit, hazáját s a világ minden lelkét; a napot az égen s a virágokat a mezőn; a tékozló fiút, Zakeust, Mártát, Máriát. A szeretet tüzét hozta a földre, hogy az egész világ, az egész emberi nem felgyulladjon. Értsük meg ezt jól. Ha csak tépelődünk, okoskodunk, mindig szörnyű gondterheltek vagyunk és ezt soha fel nem fogjuk. Itt nemcsak érteni kell, itt égni kell, itt a lángnak belénk kell kapnia. A kultúra, mely ebből a lángból támad, végtelenül magasabb minden értelmi kultúránál.

Ez a kultúra aszkézist és örömet mond egyszerre. Az igazi keresztény aszkézis az öröm *formája*, a lét rendetlenségét szabályozó, körülrajzoló, mérsékelő, arányosító tevékenység. A léleknek a maga teljesedését kereső kiömlései az örömök rendetlen állóvizeivé pocsolyásodnak, az aszkézis pedig a maga megállító, terelő, elfordító, kényszerítő hatalmaival ezt a kiáradást útválasztó, tengerkereső mederbe gyüjti. Az aszkézis a lélek eleven vizeinek bölcs folyószabályozása, s a legmagasabb értelemben vett örömgyüjtés, örömvezetés a nagy célok felé. Alaphangja, hogy a gyötrődés, a nyomorgás nem cél, hogy a gátak, a fékek, a tilalmak nem önmagukért kellenek, hogy a szenvedés nem a vergődésért van, melyen átvonszol, hanem a diadalért, mellyel a lélekerő leigázza. Az aszkézis a lélekmintázó véső,

mely sebezve formál, de célja nem romboló sebzés, hanem a diadalmas forma.

A tettek az aszkézis munkás műszerei. Semmisem alakít bennünket más, mint a tett. Merengéssel idegpályákat ki nem járunk, tétlen örömmel öntudatos reflexhidainkat meg nem építjük. Az aszkézis a cselekvés fegyelme, feladata a tettek hordozóját, a testet, a lélek szófogadó orgánumává tenni. A lélek emlékezik és teremt, mindkettővel túlárad önmagán, s áradása öröm. Ez a habzó színtenger, ez az immateriális valóságfolyam eleven idegkészülékbe fogódzik és részt vesz annak sorsában. Élő gépezete csalja, rontja, ő pedig míg egyrészt építi, másrészt bontja és emészti is saját szerkezetét. Ez a koncert magárahagyottan ösztönös tetteket, vagy tétlen álmodozást termelne. Az aszkézis e csodálatos együttesnek szabályozó készüléke. Munkaeszközei az örömök fegyelmezése és a szenvedések elvállalása. Eredménye a mérték, a harmónia fönsége, az a felsőbbrendű kultúra, mely a test és lélek összjátékát üresen pergő tengelyek szövedékéből erkölcsi alkotó, termelő erővé teszi.

Ez a kultúra nem a fogalmak rácsozatára épül, hanem élő magvak csírázásaként növi be lelked talaját, a kultúra, melyet nem hódíthatsz meg értelmed száraz kategóriáival akkor sem, ha a legmesteribb tornajátékot végezted velük, mert e kultúrával szemben minden fogalomtánc sápadt *danse macabre* marad. A holtak lejtése, a lélek holtjainak, valóság-

maszkjainak bábútánca, mert tudományos diadalai dacára, okoskodó képességünk nem ad több valóságot a lélek mély életéből, mint a gyermeki kőépítőszekrény a szabad hegyvidék hullámzásából s az élő vizek feltarthatatlan tódulásából óceánjuk felé. Ez a kultúra cselekvő ismeretfölöttiség, a szeretet élő vizeinek nagy folyamhálózata, a krisztusi Szívnek örök forrásából megállíthatatlanul ömlő bőség, mely a szeretetet a lélek atmoszférájává, alapanyagává teszi és megindítja benne azt a belső, rendező, asszimiláló, válogató, növesztő munkát, mely a természetfölötti életnek eleven forrását, az Istenszívet teszi bennünk otthonossá.

Ez az a kultúra, amelyre Krisztus Szíve nevel, ez „Krisztus minden tudományt felülhaladó szeretetének" kultúrája. (Eph. 3. 19.)

TARTALOM-MUTATÓ.

Oldal

Előszó 3

A Jézus-Szíve áhítatnak célja 11

Hitben és szeretetben élni 12
A szentek közösségének szíve 13

I. Szent studium . . 14
Az isteni lélekstílus . . 15
A lélek egyensúlya . . . 16
A forma lelket hordozzon 17

II. Jézus Szíve, Krisztus szeretetének jelképe és orgánuma 18
Szívén át értsük meg Jézust 19
Személyéből merítsünk erőt 20
Jézussá kell válnunk . . 21

III. A szív az embernek mérléke 23
A szeretet hősies adakozása 24
Áldozatos szeretet . . . 25
A lélek talaja a szeretet . 26
Az isteni szív a mi életmintánk 28

IV. Az egyszerűség iskolája 30
Jézusi egyszerűség . . . 31
Lelki súlypontok 32
Az egyszerű szív tisztasága 33
A tisztaság öröme . . . 34

Oldal

V. „Azért jöttem, hogy tüzet hozzak a világra" 36
Az isteni Szív tüze . . . 37

VI. A mindenség érzelmeivel és az Istenség gyönyörűségével . . . 40
A mindenség Szíve . . . 41
Az istenszív himnusza . . 42
Az istenség gyönyörűségével 43

VII. Szíveken át Isten felé 46
Isten szava emberszívekből 47
A testbeöltözött Isten . . 48
Az emberszív holtpontjai . 49
Életközösség Jézussal . . 50
Imádkozzunk Jézus Szívével 51

VIII. Az élet és szeretet dala 54
A szeretet a lélek élő vize 55
Istennek dalos kézművese 56
Az emberszív hozsannája . 57

IX. Jézus Szíve legyőzi a rosszat 60
Krisztus leigázta a rosszat . 61
A megváltás diadalmas ténye 62
Lelki katasztrófák . . . 63
A szenvedő szeretet diadala 64
Higgyünk a jó győzelmében 65
Mennyei hivatásunk tudata 66

Oldal

A küzdő szeretet látóhatára 67
A nagy Igentmondó Szíve szerint 68

X. Jézus Szívének képe mint szimbólum . . . 71

A szeretet apostoli küldetése 72
Aki legjobban szeretett . 73
Hősies szeretet 75
A keresztény jellem . . . 76
Lelki ellenállás 77
Aszkézis a lélekért . . . 78

XI. Vétkeinkért engesztelő áldozat 81

A Getzemaniban 82
Az engesztelés aktív természete 85
Az engesztelés adakozó szelleme 86
A szabadság természetfölötti értéke 87
A szeretet mennyei hatalma 88

XII. Az irgalmas közbenjáró Szíve 91

A megbocsátás lelki csodája 92
Az irgalomra bizalom a válasz 93
A bűnbánat és szeretet élő egysége 95
Elégtételünk Istenből meríti értékét 96
Engesztelésünk legyen hálaadás 97

XIII. Az élet és szentség forrása 99

A szentek lelkülete a mi iskolánk 100
A szeretet bűnös eltorzulásai 101
Az Istenszeretet érzékenysége 102

Oldal

Az istenszeretet mélységes indításai 103
A szentek kórusában . . 104
Imádás a szentek közösségében 105

XIV. A hatalmas, türelmes irgalmas Szív . 108

Az isteni Szív hatalma . . 109
Jézus türelme 110
Minden szenvedés örömtől terhes 111
„Irgalmasságot akarok" . . 112
Az emberszív irgalma . . 113
Az irgalom kötelesség . . 114

XV. Gyakorlati kötelességeink vezérfonalai . . 116

Krisztus léleknéző arca . . 117
Az Élő Vizek mentén . . 119
Áhitatunk valóságértéke . 120
Cselekvő áhitat 121

XVI. „Titeket pedig barátaimnak neveztelek" . 124

Az evangéliumi Krisztus közelsége 125
Az evangéliumi Krisztus barátsága 126
Lélekátadás 127
Krisztus életformáló erő . 128
Istenközelség emberszívekben 129

XVII. Isteni barátunk lábainál 131

Magányosságunk a lélek mélyén 132
Lélekközösségek Istenben . 133
Életcélénk Istent szeretni . 135
Az istenszív munkája bennünk 137

XVIII. Jézus Szíve utánunk kiált 140

Oldal

Az odaadás lélektavasza . 141
A lelkek királyi útja . . 143

XIX. A szent öröm iskolája 146

Jézus örömtestamentuma . 147
Az öröm láthatatlan koronája 148
Az istenszolgálat öröme . 150
Az öröm mint cselekvő erő 153
Lélektisztítás a kegyelem elé 155

XX. „Cor unum et anima una in Corde Jesu" . 157

Életközösség a szeretetben 158
Lélekmintázó szeretet . . 160
Az istenszeretet megszentelő hatalom 161
A szeretet tévelygései . . 162
Imádkozzunk szeretetért . 163

XXI. Emlékezel Uram? . 165

Krisztus szavai Szívének ránk maradt ereklyéi . 166
Krisztus szavainak jelenvalósága 167
Krisztus földi emlékei . . 169
Istenközelség Krisztus szavaiban 171

XXII. Isten országa Jézus szívének ajándéka . . 175

Isten országa a lélekben . 176
Isten országa Jézus Szíve vágya 177
Isten országának útja a magunkbatérés 178

Oldal

XXIII. Az Istenség édesszavú hárfája . . . 182

Jézus Szívének lélektisztító győzelmes dala . . . 183
Isten örömévé kell lennünk 184
„Én vagyok a tőke s ti vagytok a szőllővesszők" . 186
Krisztus tulajdonává kell lennünk 188
Krisztus örömévé kell lennünk 190

XXIV. Jézus Szívének szeretete főleg az Eucharistiában 192

„Ime falunk mögött áll Ő, nézve az ablakon . . . " 193
Az emberszív istenszeretetre van teremtve . . . 194
Minden szeretetünk legyen istenszolgálat 195
Az Eucharisztia anyagi létünk megszentelése . . 197

XXV. Krisztus szeretetének kultusza, mely minden ismeretet meghalad 202

A krisztusi szeretet lélekkultúrája 203
Lélekközösség Krisztusban . 205
A szeretetkultúra ismeretfölöttisége 206
Krisztus szeretet-temperamentuma 207

Tagja vagy-e már a Kékkeresztes Tábornak, a 30 éves Szociális Missziótársulatnak?

Ha úgy érzed, hogy többet tehetnél Istenért, hazáért, embertársadért, *légy tagja vagy munkatársa* a Szociális Missziótársulatnak.

Támogasd munkáddal a Társulat lelki-szociális-kulturális programmját. Jelentkezzél személyesen, vagy levelezőlapon az Országos Központban, Budapest, I., Krisztina körút 125—127—129.

Támogasd 4 pengő *évi tagdíjjal* (Budapesten 5 pengő). Ennek ellenében tagsági igazolványt adunk, amely konferenciákra, összejövetelekre belépőjegyül szolgál és tagilletményül megkapod a „Keresztény Nő" című havi nőmozgalmi lap minden számát.

A Szociális Missziótársulat beltagjai, a nővérek, akik a szabályzat alapján közös életet élnek: céljuk: önmaguk megszentelése és a lélekmentés szociális és liturgikus misszió útján.

Felvételre jelentkezés *Farkas Edit* alapító főnöknőnél, aki egyúttal a társulat országos elnöke is, lakik a Székházban, Budapest, I., Krisztina körút 125—127—129. Itt van az Anyaház és a Noviciátus is.

Kültagságra ugyanitt lehet jelentkezni. A kültagság a társulat világi tagjainak elite gárdája lelkiélet és missziós szellem tekintetében. Egy évi hűségigérettel kapcsolódnak az anyatársulathoz. Külön szabályzatuk és összejöveteleik vannak.

A Szociális Missziótársulat Országos Központjában

(Budapest, I., Krisztina körút 125—127—129), valamint a *budapesti kerületi és vidéki Szervezeteiben* (1938-ban 242 Szervezet) *intézményeiben* (1938-ban 16 nővérházban) és *egyéb műveiben* (Settlementek, Kórház-, Fogház-, Menhelymisszió, stb.) az alább felsorolt, az ember lelki és testi megsegítését felölelő munkaágakat dolgozzuk, mindenütt a helyi viszonyokra való tekintettel, hol az egyiket, hol a másikat.

Ezek a munkaágak: az Országos Missziós Ifjúság (OMI) Leányklubjai és Leányegyesületei — Szociális Iskola, — Nővédelem, — Asszonyszövetségek, — Családgondozás, — Anya- és Csecsemővédelem, — Dispensaire, — Egyházközségi Munka (Gemeindeschwester), — Szegénygondozás, — Környezettanulmányok, — Állásközvetítés, — Gyermekvédelem, — Gyermekcsoportok, — Óvodák, — Napközi otthonok, — Árvaházak, — Gyermeküdültetés, — Gyermeknyaraltatás, — Népkonyha, — Leányotthon, — Tanyamisszió, — Gyármisszió, — Aggok Otthona, — Átmeneti Otthon, — Szegényház, — különböző Tanfolyamok, (háziipari, gazdasági, háztartási, varró, ismeretterjesztő) Foglalkoztató Üzemek, — népművelő órák, — különböző gyűlések, ünnepélyek rendezése, — Patronázsmunka, — vadházasságok elrendezése, — a Szentlélek Oratórium terjesztése, — a Liturgikus Mozgalom ápolása, — Lelkigyakorlatok rendezése, — „Egy napot teljesen Istennel" Lelkinapok, — Konferenciák, — Lelkiórák, — Jézus Szíve Családfelajánlások, — liturgikus rendezések (ájtatosságok, ünnepélyek, esték, előadások, tanfolyamok, stb.), — Templomgondozás, — liturgikus kiadványok terjesztése, —

könyvek kiadása, — fordítása, — nyomtatványok kegytárgyak, szentképek, stb. terjesztése (rendelhetők „Liturgia" kegytárgy és könyvkiadó, Budapest, I., Krisztina körút 127.), — egyházi öltönyök készítése (saját szövőszékek.)

Az Országos Szervezet Központja

Budapest, I., Krisztina körút 125—127—129. Telefon: 153—111. Hivatalos óra 9—1-ig.

Célja: a tagok lelki és szociális képzésével, szociális-karitativ munkakörök megszervezésével a társadalmat vallásos, hazafias szellemben szolgálni. Ezért az ország minden részében helyi Szervezeteket létesít melyekben a fent felsorolt munkákat végzik. Kérünk minden várost és községet, ahol munkánk beállítását szívesen látnák, írjanak propaganda-iratokért fenti címre, alakítsanak előkészítő bizottságot és hívjanak központi nővért a megalakuláshoz.

Az Országos Központban van a társulat sajtóorganumának, a „Keresztény Nő" c. szociális és nőmozgalmi havi folyóiratnak szerkesztősége és kiadóhivatala is.

A Budapesti Szervezet Központja

Budapest, I., Krisztina körút 125—127—129. Telefon: 153—111. Hivatalos óra 9—1-ig.

A Budapesti Szervezet a főváros valamennyi kerületében működik egy-egy kerületi elnöknő vezetése alatt. A kerületi Szervezetek együttműködnek a hatóságokkal. Összejöveteleket, munkamegbeszéléseket kerületenkint külön is tartanak. A Budapesti Szervezet Központja a budai Szentlélek templomban (bejárat: I., Krisztina-körút 127.) havonta rendez konferenciát a Kültagság és

a budapesti szervezeti tagok számára, évenkint húsvét előtt lelkigyakorlatot az Egyetemi templomban és időről időre egyéb összejöveteleket, gyűléseket stb. (Ld. a fent felsoroltakat.)

Az Országos Missziós Ifjúság (O. M. I.) Központja

Budapest, I., Krisztina körút 125—127—129. Telefon: 153—111. Hivatalos óra 9—1-ig.

Leányklubokban, munkás- és falusi leányegyesületekben összefogja a kath. társadalom leányait, ahol a lelkiség elmélyítésével, a közös munka és szórakozás örömével készíti elő a leányifjúságot az általános emberi, különösen pedig női hivatásukra és a szociális missziós munkára.

A Missziós Ifjúság szép tevékenységet fejt ki (ld. a feljebb felsorolt missziós munkatereket) különösen a kistestvérmozgalomban (egyéni foglalkozás kis pártfogoltjaikkal.)

Itt van a két missziós ifjúsági folyóirat szerkesztősége és kiadóhivatala is: a vezetők és klubtagok lapja „Élet és Öröm," a leányegyesületek tagjaié: a „Búzavirágok."

A Katholikus Szociális Iskola

1911 óta évenkint rendez többhónapos tanfolyamot, (1938-ban a XXVIII-ik évfolyamát kezdi), hogy mind az egyházközségek, mind a szegényügy és vidéki népművelés, valamint minden egyéb missziós munkaág szolgálatára munkaerőket képezzen.

Egyes speciális munkaágban is időről időre tart bevezető és továbbképző kurzusokat.

Felvételre jelenkezhetnek mindazok a komoly munkára vágyók, akik legalább a középiskola 6 osztályát elvégezték Budapest I. Krisztina körút 125. sz. a. Tandíj nincs, beíratási díj 2 P.

A Központi Fogházmisszió

Budapest, II., Gyorskocsi utca 25. Pestvidéki Fogház. Telefon: 166—499. Hivatalos óra 9—1-ig.

Célja a foglyok testi-lelki gondozása, hozzátartozóik családi és anyagi ügyeinek elrendezése, szabadulóknak a társadalomba való visszasegítése. Cellalátogatások, szentbeszédek, lelkigyakorlatok, etikai előadások szolgálják közvetlenül a lelkimegújulást; közvetve pedig analfabéta tanfolyamok, ismeretterjesztő előadások, közel 3000 kötetes könyvtár, foglalkoztató műhelyek, stb.

A Kórházmisszió és Menhelymisszió

Budapest, I., Krisztina körút 125. Telefon: 153—111. vatalos óra 9-1-ig.

A Kórházmisszió munkatere megoszlik a beteg és külvilág között. 1.) Intézi a beteg kórházonkívüli ügyeit, eljár hivatalokban, gondoskodik a magára hagyatott családról, stb. — 2.) Ápolja a beteg lelkét, kedélyét, látogatás, könyvek, egyéni beszélgetés stb. által. A kórházból kikerülőket felkarolja, segíti. Mindezek az eszközök megszerzik a beteg lelki békéjét és siettetik a gyógyulási folyamatot. A szociális misszió legszebb, de egyuttal a legnagyobb szeretetet és tapintatos körültekintést igénylő feladata.

A menhelyimisszió a székesfőváros két nagy Hajléktalanok Menhelyén foglalkozik az ott lakókkal. Egyéni

foglalkozás. Karácsonyi és egyéb kiosztások közvetítése, és rendezése, Istentisztelet, lelkigyakorlat, etikai népművelő és szórakoztató előadások rendezése, énektanítás, könyvtár stb.

A Missziósház (Népgondozó Settlement)

Budapest I. Városmajor, Szamos u. Telefon 150-376. Hivatalos óra 9—1-ig. Napköziotthon, Népkonyha, Állásközvetítő, Leányegyesületek stb.

A Kozma-úti Népművelő és Népgondozó Settlement

Budapest, X., Kozma-út 5—7. Tel.: 149—048. Napköziotthon, Ifjúsági- és gyermekfoglalkoztató, Tanfolyamok, családi összejövetelek, Anyák tanácsadója stb. (Az OMI vezetésében.)

Vidéki Missziós Telepek (nővérházak):

Missziótelep. Ottokár Árvaház. Pomáz, Pest-megye, Csobánka mellett. Telefon: Pomáz 291.

Árvák iskoláztatása, nevelése; gazdasági, háztartási és ipari kiképzés. „Nefelejts" gyermeknyaraló.

Bethánia Otthon. Szikszó, Abaúj-megye.

Árvák iskoláztatása, nevelése; gazdasági, háztartási és ipari kiképzés. Gazdasági Tanfolyam bejáró és bentlakó növendékek részére. Leányiskola. Szövőde.

Missziósház. Balatonboglár, Somogy-megye. 3 házzal: Missziósház Óvoda- és Napközivel, „Búzavirág" nyaraló, „Matutinum" nővérüdülő.

Missziósház. Dunaföldvár, Rákóczi utca 9. Telefon: 80.

A misszióstmunkán kívül a helybeli Szegényházat is gondozza.

Missziósház. Nagykanizsa, Rozgonyi u. 7. Telefon: 404.
Napközivel.

Missziósház. Hejce, Abaúj-megye.
Népgondozó és nővérnyaraló.

Missziósház. Győr, Apáca u. 27. Városi Szegénygondozás.

Missziósház. Pécs. Megye u. 18. Telefon: 18-78.
Egyházközségi munka, Gyármisszió, Napközi Otthon.

Zita fiú árvaház. Debrecen, Magos György tér 7.
Az árvaházi növendékek gondozásán kívül egyházközségi és városi Szegénygondozás.

Szeretetház. Komárom, Gyár-utca 28.
A Szegényház ellátásán kívül városi Szegénygondozás.

Missziósház. Tiszaszalka, Bereg-megye, Agrár-Settlement.

Missziósház. Karád, Somogy-megye.
Ovodával.

Missziósház. Békéscsaba.
Napközi Otthonnal, Gyermekkonyhával.

A Szociális Missziótársulat üzemei:

„*Liturgia*" kegytárgy és könyvkiadó. Budapest I. Krisztina körút 127. Telefon: 357-730.
Kaphatók: liturgikus könyvek, szentképek, szobrok, miseruhák, imakönyvek, kegytárgyak.

Missziósbolt, könyv- és papírkereskedés, könyvkötészeti és keretezési üzem. Ugyanott.

„*Nagyasszony*" rövidárú-, kézimunka-, varró- és kötőüzem. Budapest I. Krisztina körút 127. Telefon: 357-730.

A Szociális missziótársulat kiadásában megjelent könyvek

Dr. Pius Parsch: Liturgikus szentbeszédek. Fordította: Dr. Klinda Pál.
I. k. Advent és karácsony . . . . . 2. 50 P
II. „ Böjtelő, nagyböjt, nagyhét . . . . . 2·50 P
III. „ Húsvét, pünkösd . . . . . 2·50 P
IV. „ Pünkösd utáni idő . . . . . 2·50 P

Dr. Pius Parsch: A szentmise magyarázata. Fordította: Szunyogh
X. Ferenc O. S. B. Füzve 4.80, kötve . . . 6.— P

Dr. Pius Parsch: Az üdvösség éve. (Das Jahr des Heiles) Fordították: dr. Halamka Gyula, dr Bátky Miklós, és dr. Szamek József piarista theológiai tanárok
I. k. Karácsonyi ünnepkör. Kötve . . . . 6.— P
II. „ Húsvéti ünnepkör. „ . . . . 7.— P
III. „ Pünkösd utáni idő. „ . . . . 7.— P

Prohászka Ottokár: Élővizek forrása. Füzve 3.—, kötve . . 4.— P
„ „ Szentlélek Hárfája. Vk., vörösmet. . . 6.50 P
„ „ „ „ „ aranymet. . . 7.50 P
„ „ „ „ lap. bőrk „ . . 13.50 P
„ „ „ „ párn. „ „ . . . 15.50 P
„ „ Legyetek világító emberek. Füzve . . 1.— P
„ „ „ „ „ Kötve . . 1.50 P
„ „ „ „ „ Bőrk. . . 2.50 P
„ „ Missziós körlevelek. Füzve 2.—, kötve . 3.— P
„ „ Keresztút. Papírkt. 1.50, vk. 2—, bőrköt. 3.20 P
„ „ Konferencia beszédek . . . . 1.70 P
„ „ Utolsó konferencia beszéd . . . —.40 P
„ „ Gloria in excelsis (Elmélkedések) . . . 1.— P
„ „ Rorate coeli . . . . . 1.— P
„ „ Jordán partjától Táborhegyig . . . 1.60 P
„ „ Táborhegytől Bethániáig . . . . 1.— P
„ „ Bethániától Golgotáig . . . . 1.— P
„ „ A keresztfa alatt . . . . . 1.— P
„ „ A Feltámadott nyomaiban . . . —.80 P
„ „ A szép szeretet Anyja . . . . 1.— P
„ „ A pünkösdi Lélek . . . . . —.80 P
„ „ A túlvilág tornácaiban . . . . —.80 P

Farkas Edith: Missziós útravalók. Füzve 4.40, kötve . . 6.— P
„ „ Magyarország gyásza. „ 15.—, „ . . . 17.— P

Brisits Frigyes dr.: Prohászka. Füzve 10.—, kötve . . . 11.80 P

F. W. Foerster: Élet és jellem. Ford.: Schütz Antal. Füzve 3.50, kv. 5.30 P
„ „ Az élet művészete. Füzve 3.—, kötve . . 4.80 P

Joanovich Lea S. M.: Az én zsoltáraim. Kötve . . . . 2.50 P

Delle Grazie Maria: A clairvauxi fehér pillangók . . . 2.50 P

Mócsy Gabriella S. M.: A Kilencedik boldogság . . . 1.50 P

Jézus Szive családfelajánlási könyv . . . . . —.80 P

Karácsonyesti liturgikus magánájtatosság . . . . . —.20 P

Prima (Az Egyház reggeli imája) . . . . . 1.20 P

Completorium (Az Egyház esti imája) . . . . . —.50 P

Guardini: Az Egyház szent jelei. (Örökmécs) . . . . 2.— P

Kaphatók a

LITURGIA kegytárgy- és könyvkiadóban
BUDAPEST, I., KRISZTINA-KRT. 127

Neipperg . . . . . (Előkészítés alatt.)